

Hovoří javor se svými dlanitými listy, strom Jupiterův, jemuž cín je svatý: "Ó člověče, přemáhej v sobě chvat a spěch. Hledej hodiny klidu, v nichž se může zrodit dobro a moudrost!"

Z OBSAHU:

- ∞ PREČO SA NIEKTORÍ ĽUDIA TAK BRÁNIA JASNÉMU POZNANIU DUCHOVNÉHO SVETA
Väčšie poznanie znamená väčšiu zodpovednosť - str. 5
- ∞ POCAHONTAS A JEJ FARBY VETRA
Prelínanie fyzického a éterického sveta v indiánskej rozprávke - str.7
- ∞ U NOHOU MISTROVÝCH
Z prvotiny Džiddu Krišnamurtiho - str. 12
- ∞ DIONÝZIOS AREOPAGITA
Učenie o duchovných hierarchiách - str. 14
- ∞ REINKARNÁCIA A KREŠŤANSTVO
Orientálna a západná koncepcia prevteloovania - str. 16
- ∞ LEMURSKÁ RASA
Z kroniky Akaša - str. 19
- ∞ MÁNÍ A JEHO POSOLSTVO
Život a smrť zakladateľa manicheizmu - str. 23
- ∞ DIVADLO ANDELŮM A LIDEM
Život Jana Amose Komenského - str. 27
- ∞ FILOZOFICKÉ DÔVODY PRE REINKARNÁCIU 1
Sloboda, Spravodlivosť, Zmysel života - str. 31
- ∞ JE KRISTUS LEN PREVTELENÝ BUDHA?
Ku kázni doc. Antona Hlinku - str. 35
- ∞ JE PEKLO VEČNÉ?
O význame zla a jeho konečnosti v čase - str. 38
- ∞ FILOZOFICKÉ DÔVODY PRE REINKARNÁCIU 2
Cyklický a lineárny model dejín - str. 40
- ∞ KONVALINKA
Duchovní význam kvetín - str. 44
- ∞ ROSA DUŠÍM
Alegorické obrazy ľudského života - str. 45
- ∞ NOVÉ MICHAELSKÉ SPOLOČENSTVO A JEHO VÝZNAM PRE BUDÚCNOSŤ
Sedem prednášok o duchovnom vývoji človeka 1 - str. 46

Vážení priatelia,

rčitá časť nových, potenciálnych čitateľov, ktorí po prvý raz listujú v *Sophii*, vyslovuje asi takýto okruh otázok: Ako môže *Sophia* hovoriť s takou istotou o veciach, ktoré sme nikdy nepočuli? Odkiaľ to vie? Ako si vôbec môže niekto dovoliť vyslovovať tvrdenia o tom, čo je pravda a čo nie? Akým právom? Z akého titulu? Aká autorita ho k tomu oprávňuje? Nevznikne z toho zase nejaká totalita, keď si niekto bude myslieť, že má pravdu? A prečo by sme tomu vlastne mali veriť?

Priatelia, zvážte takýto príklad: Dvaja vysokoškolskí profesori matematiky môžu diskutovať o integrálnom a diferenciálnom počte. Zhodnú sa napríklad aj na tom, že vo vyššej algebre a geometrii za určitých podmienok platí, že $1+1$ sa nerovná 2 ale 1.5, alebo že dve rovnobežné priamky sa v diaľke pretínajú.

Keď sa k nim pripojí človek, ktorý má vedomosti iba zo základnej alebo stredoškolskej matematiky, môže vzniknúť problém. Možno bude oponovať, že $1+1$ je vždy len 2 a že priamky, ak sú naozaj rovnobežné, sa predsa nemôžu pretínať.

Keď potom profesori budú ďalej trvať na svojom, môže napríklad povedať, že sú blázni; alebo že robia vedu z jednoduchých vecí, aby na tom zarobili; môže ich obviňovať, že sa povyšujú a rozdeľujú ľudí na múdrejších a hlúpejších; môže vyjadriť obavu, že ak 1+1 bude odteraz aj 1.5 aj 2, účtovníci to začnú zneužívať a v celom hospodárstve nastane strašná katastrofa; môže sa dovolávať demokracie a žiadať, aby sa o matematických poučkách hlasovalo...

Iste chápete, že tí profesori nemôžu odvolať nič, o čom vedia, že je to pravda. Čo môžu urobiť je to, že toho človeka upozornia, že má len určitú zúženú predstavu o svete matematiky a ponúknu mu príležitosť si tento svoj obraz rozšíriť. Ak s tým súhlasí, môžu ho vziať za žiaka, láska vo mu odovzdávať svoje poznanie a mať s ním veľkú trpezlivosť.

Neskôr sa žiak sám presvedčí, že to, o čom profesori hovorili, nie sú len fantastické konštrukcie, ale ozajstná fyzikálna realita: objaví napríklad, že dve častice, z ktorých obe vážia po 1 grame, budú po zlúčení spolu vážiť len 1.5 gramu, lebo pol gramu hmoty sa spotrebuje na energiu väzby. Alebo že dva svetelné lúče, aj keď letia po rovnobežných priamkach, sa môžu predsa stretnúť, lebo priestor v prítomnosti gravitačného poľa sa zakrivuje.

Dôležité pritom je, že profesori svoje poznatky nikomu nevnučujú násilím ani nezavádzajú žiaden totalitný myšlienkový systém. Ale to by bol aj úplný nezmysel. Poznanie sa predsa nedá vyrobiť násilím - násilím môže učiteľ dosiahnuť iba to, že žiaci sa mu všetko namemorujú naspamäť - a všetko bezchybne odrecitujú - nič však nepochopia. Tí, čo majú záujem na tom, aby ľudia len poslúchali ale nič nechápali - to je úplne iný druh ľudí.

Pochopíte, že tu nejde o to, aby ste verili a poslúchali. Tomu ani onomu. Ale o to, aby ste sa usilovali rozvíjať svoju vlastnú schopnosť rozlišovať v živote pravdu od lži. Aby ste si túto

schopnosť precvičovali a cibrili na príkladoch.

Keď sa niekto pýta "A kto to povedal?", hovorí tým vlastne, že sa pokladá za neschopného posúdiť dajakú myšlienku sám, ale uverí jej, keď sa pod ňu podpíše nejaká známa autorita. Keď sa však cíti neschopný posúdiť obsah nejakej veci, nech ju neposudzuje - a netvrdí ani, že nie je pravdivá!

Sophia sa nepotrebuje odvolávať na žiadne akademické ani cirkevné authority, známe osobnosti, ani sa opierať o žiadne filozofické prúdy a tradície, lebo myšlienky, ktoré predkladá, obstoja samy osebe!

Sophia si môže dovoliť tvrdiť to, čo tvrdí, preto, lebo svoje tvrdenia aj bezo zvyšku zdôvodní. Len ten, kto predkladá nejakú nepodloženú, ničím nezdôvodnenú myšlienku, musí ju podopierať nejakou autoritou, aby nestála vo vzduchu. V každej náboženskej dogmatike nájdete absurdné miesta, ktoré nie sú ničím podložené, len sugesciou autorit a tradície. Nie však v duchovnej vede, ktorá sa prísne buduje od základov, a o ktorú sa tu v Sophii usilujeme. V nej má každý možnosť sám zopakovať postup, akým jeho predchodcovia dospeli k nejakému výsledku a overiť si, že si jednotlivé výsledky nielenže navzájom neodporujú, ale aj všetky dostupné fakty ich potvrdzujú. Je len na ňom, záleží len od neho, či to urobí. A ak je aj v postupe chyba, má možnosť na ňu prísť a výsledok opraviť. V žiadnom prípade mu však nemusí "veriť".

Prečítajte si napríklad článok "Je peklo večné?". V ňom jednotlivé myšlienky do seba navzájom tak zapadajú a nesú jedna druhú, ako kruh, ako nejaký dokonalý geometrický útvar, mnohosten, ktorého steny a hrany jednoducho musia zvierajú práve taký uhol, aký zvierajú, lebo to nevyhnutne vyplýva z povahy veci samotnej. V článku sa nielen tvrdí, že peklo nie je večné, ale sú pre to uvedené aj celkom jasné a zreteľné dôvody! Na taký článok neexistuje

odpoveď "neverím tomu"; ale len "ešte som to nepochopil" alebo - "viem ukázať, že je to inak!"

Priatelia, totalita nevzniká preto, že niekto má svoj vlastný názor na pravdu, za ktorým si stojí. Nejaký duševne obmedzený, sebaistý jednotlivec, ktorý chce vnucovať svoje názory násilím, sa vždy nájde. No nie v tom je tá tragédia. Tragédia je v tom, že milióny ostatných nemajú vôbec žiaden názor na pravdu, a nechajú sa takým sebaistým obmedzencom ovplyvniť! Falošná "tolerancia", indiferentnosť ľudí ku všetkým druhom názorov, aj ku zlu a nepravde, je príčinou totality.

Vo filozofických kruhoch sa v 20. storočí rozmohol zlý zvyk, ktorý by sa dal nazvať "gnozeologickým relativizmom". Odnedávna sa filozofi už nehanbia, ale naopak chvália tým, že "nevedia, čo je pravda", že nemajú žiaden názor na Pravdu, Krásno a Dobro. V skutočnosti je to len výraz toho, že oni osobne tápajú duchovne v tmách - ale oni z toho robia čosi všeobecne platné, robia z toho cnosť. Svoj indiferentný postoj k pravde nazývajú "vedeckou skromnosťou". Kto potom jednoznačne hovorí o pravde, toho nazývajú "neskromným". Práve tieto **tendencie relativizovať všetky pravdivostné hodnoty paralyzujú morálne vedomie ľudí a sú podhubím totalitných systémov.**

Osvetlime si to aspoň na jednom aktuálnom príklade, aký má tento postoj "a prečo by som mal veriť, vážne uvažovať o tom, že jeden svetonázor je lepší než druhý, kým sa to nedokázalo meracími prístrojmi" následky v praxi: v nedávnom čase sme boli svedkami objavenia sa novej smrteľnej choroby dobytka: BSE (Bovine Spongiforme Encephalopathie) - tzv. "bláznivosť kráv". Táto dosiaľ asi najväčšia katastrofa v dejinách hovädzieho chovu si vyžaduje likvidáciu miliónov kusov dobytka, ktorá potrvá roky. Celkové škody a náklady s tým spojené sa počítajú (zatiaľ) na miliardy anglických libier, ktoré

bude musieť zaplatiť celé európske spoločenstvo.

Pôvod choroby nie je dostatočne objasnený. O príčine choroby existujú tri hypotézy: môžu to byť víry, pesticídy alebo tzv. prióny. Nie je zatiaľ jasné ani to, či sa prenáša na človeka. Čo sa dá konštatovať ako fakt je, že v súvislosti so skrmoňaním zvieracích mŕtvol do potravy bylinožravcom vznikla choroba, ktorá vyvoláva bezradnosť u vedcov, obrovské škody u chovateľov a zmenu stravovacích návykov u konzumentov.

Nápad kŕmiť kravy mäsom ich vlastného druhu vznikol v dôsledku zúženého prírodovedeckého pohľadu na proces trávenia a kŕmenie len ako na podávanie jednotlivých komponentov, chemických látok v určitom pomere. Na vreciach s krmivom je napísaný len podiel vláknin, škrobu a bielkovín, ale nie ich pôvod. Ďalšou príčinou je spriemyslenie poľnohospodárstva, ktoré sa orientuje už len na kvantitatívne ukazovatele produkcie. Kravy totiž po konzumácii zvieracích bielkovín rýchlejšie rastú a "viac vynášajú". Sú však kravy mäsožravce?

V prednáškovom cykle "O zdraví a nemoci" a tiež v tzv. "poľnohospodárskom cykle" vysvetľoval Rudolf Steiner už pred sedemdesiatimi rokmi, ako jednotlivé duševné sily pôsobia v orgánoch pri trávení - rozdielne u rozličných zvierat, u bylinožravcov a u človeka. V 14. prednáške z 13. januára 1923 doslova hovorí: "A dôsledok toho, keby vól žral priamo mäso, by bolo, že by sa mu vytvárali obrovské množstvá solí kyseliny močovej; tie by sa presúvali do mozgu a ten vól by sa zbláznil."*

V bio-dynamickom poľnohospodárstve, ktoré vzniklo na základe Steinerových duchovno-vedeckých poznatkov je kŕmenie bylinožravcov mäsom od začiatku zakázané. **Nemuseli sme teda čakať na to, až táto choroba (BSE) skutočne vznikne, až sa stane "merateľnou biologickou realitou" - ale mohli sme to vedieť a vyhnúť sa tomu dopredu, len na základe poznatkov duchovnej vedy!**

Keď niekto spreneverí miliardu libier, alebo aj oveľa menej - či to nie je zločin, za ktorý pôjde do väzenia? A keď niekto zosmiešňuje, bagatelizuje duchovnú vedu, a okráda tak ľudstvo o poznatky, ktoré by mu pomohli predísť veľkým katastrofám, či to nie je tiež zločin? Nemohli sme tú miliardu libier radšej dať na vybudovanie Vysokej školy duchovnej vedy - a tie ostatné miliardy ušetriť?

Sophia

*Rudolf Steiner: *Über Gesundheit und Krankheit. Grundlagen einer geisteswissenschaftlichen Sinneslehre.* R. Steiner Verlag, Dornach, 1983.

PREČO SA NIEKTORÍ ĽUDIA TAK BRÁNIA JASNÉMU POZNANIU DUCHOVNÉHO SVETA

Isto si sa, milý čitateľ, spoznajúc niektorú novú pravdu zo zákonov života s rozjasneným srdcom pokúšal obdariť ňou aj ostatných a narazil si mnohokrát na ľadovú stenu nepochopenia, či dokonca prehnatú agresívnu reakciu.

Existujú ľudia, a je ich vlastne väčšina, ktorí sa vehementne bránia akémukoľvek vážnemu rozhovoru o duchovnom svete. Patria k nim ateisti, ktorí vás pri prvej vete prekritia "že oni to už všetko poznajú, všetko im je jasné, všetky tie povedačky o Bohu sú iba výplody fantastických mozgov, ópium mäs, povery, bájky, pomocou ktorých zarábajú vodcovia siekt a cirkev ohlupuje ľudí". Patria k nim rovnako dobre aj tzv. "veriaci", ktorí chcú iba "veriť", t.j. oddávať sa príjemným, hmlistým predstavám, ale každému vážnemu rozhovoru o svojej vlastnej viere sa vyhýbajú ako čert svätenej vode. Vyskakujú od stola, kladú si dlane na uši a utekajú, ako keby sa báli, že ich viera je taká slabá, že keby ešte päť minút pokračovali v rozhovore, mohli by o ňu prísť. Istým spôsobom k nim patria aj niektoré orientálne prúdy, ktoré tvrdia, že duchovno je niečo zásadne nepochopiteľné a nevyjadriteľné a preto sa o ňom nijako nedá premýšľať ani komunikovať.

Je to tým, že - ako sa hovorí - títo ľudia duchovné veci "nevedia pochopiť"? Keď pozorujeme niektorých akademických vedcov a vysokoškolských profesorov, ktorí vo svojej oblasti preukázali maximálnu schopnosť triezveho, exaktného myslenia a nezaujatého posudzovania faktov, ako pri prvej nárazke na nefyzický svet strácajú emocionálnu rovnováhu, v afekte vybuchujú, vyhadzujú rukami do vzduchu, mávajú nimi okolo hlavy, chytajú sa za čelo a vydávajú rozličné pokriky, uvedomíme si jedno: týmto ľuďom nechýbajú schopnosti, ale oni nie sú ochotní použiť ich inde ako v hmotnej oblasti. Všetko, čo súvisí s nad-fyzickými sférami ich bytostne rozčuľuje.

Ak má niekto problémy s pochopením niečoho, kladie práve doplňujúce otázky, aby si vec lepšie objasnil. Čo však znamená, keď vás preruší pri prvej vete a nechce už počúvať? Isto tu zohráva svoju rolu zlá skúsenosť s iracionálnymi náukami fanatických siekt. Ale je za tým ešte čosi oveľa viac.

Premýšľajte, prosím, chvíľku so mnou: Keď chcete niekomu niečo povedať, a on naozaj nevie, čo to bude, či vás zastaví ešte

skôr ako ste začali a rozčuli sa? Či to neznamená, že taký človek, keď s ním idete rozprávať o duchovnom svete vážne, podvedome vie, tuší, čo bude nasledovať, a práve preto sa bráni? Či nie je odvolávanie sa na "samovraždy v sektách" a "ópium más" len kľučkou, pomocou ktorej sa chce vyhnúť tomu, o čom veľmi dobre vie, že príde? Či to neznamená, že taký človek podvedome vie alebo tuší, že na tom, čo príde, je niečo pravdy, a preto sa bráni tak vehementne, preto mu tak záleží na tom, aby sa o tom nezačalo hovoriť? Či naozaj veria, že sú to len "výroky bláznov"? Či nevyvoláva nejaká naivná nepravda z úst nevedomého prostáčka len zhovievavý úsmev na našej tvári, lebo je celkom neškodná?

Vnútorým pólom agresie je strach. Títo ľudia majú strach z toho, že by duchovný svet existoval objektívne a bol aj objektívne poznateľný. Lebo **keby duchovný svet existoval objektívne** a dal by sa poznávať objektívnymi metódami, **prišlo by sa zkrátka na to, že v ňom existujú objektívne platné duchovno-morálne zákony**. Prišlo by sa na to, že morálne, etické, estetické hodnoty nie sú relatívne - že si ich človek nemôže ľubovoľne prekrucovať podľa momentálnej potreby, ale že sú objektívne dané!

Človeku, ktorý sa pustí do poznávania vyšších svetov hrozí, že tam spozná tie bytosti, ktoré sú pravzormi Cností a uvedomí si ten obrovský rozdiel medzi nimi a svojím vlastným životom. Potom mu zostanú už len dve možnosti: buď neustále vyvíjať maximálne úsilie, aby sa ľm priblížil, alebo žiť celý život s výčitkami svedomia, že nežije podľa toho, čo je *skutočne* krásne, pravdivé a dobré.

Väčšie poznanie znamená väčšiu zodpovednosť! Kto spozná nejaké dobro ako dobro, alebo nejaké zlo ako zlo - a neriadi sa podľa toho - je na tom horšie, ako dovedty, kým o tom nevedel. Lebo okamihom jasného poznania nejakého morálneho elementu sa na jeho pleciah kladie zodpovednosť za to, že ho vedome nebude porušovať. O to ťažšie má život. **To je ten najväčší dôvod, prečo sa ľudia vyhýbajú poznaniu: lebo sa chcú vyhnúť zodpovednosti!**

Poznávanie duchovných svetov sa od obyčajného vedeckého poznania líši tým, že nesie so sebou nevyhnutnosť zmeniť sa ako človek.

Obyčajný vedecký pracovník to môže dotiahnuť na vysoké akademické tituly, a ako človek pritom môže zostať slaboch a chudák. Duchovný bádateľ nie. Preto sa duša, ktorá sa na to ešte necíti morálne dost' silná, novému poznaniu podvedome bráni.

Ľudia, ktorí sa bránia duchovnému poznaniu sú tí, čo sa nechcú zmeniť, čo sa nechcú stať lepšími.

Ľudia, ktorí sa chcú zmeniť, ktorí nie sú so sebou spokojní, sa duchovného poznania neboja, tí si ho pýtajú, lebo je pre nich potravou, ktorú potrebujú na to, aby sa posunuli niekam dopredu. Ale tí, čo sú so sebou spokojní, čo nevidia na sebe chybu, čo hodlajú pokračovať vo svojom starom spôsobe života - tí žiadne nové poznanie nechcú, tých vyrušuje z ich zaužívaného životného spôsobu, s ktorým sú spokojní. Preto radšej uspávajú svojho ducha, aby nič nevedeli, lebo čulé vnímanie duchovných skutočností okolo seba aj v sebe spôsobuje človeku bolesť, ktorá sa dá utíšiť len tým, že prerastie do pôrodných bolestí nového, lepšieho človeka.

Takto je to oveľa pohodlnejšie, keď si hovoríme, že *"dobro a zlo sú aj tak relatívne"*, že *"čo je pre jedného zlé je možno pre druhého dobré"*, že aj tak nikto nemôže s určitosťou povedať, čo je pravda a čo lož, že také veci ako zmysel života alebo život po smrti asi neexistujú, a ak snád', tak sa určite nedajú zistiť a pod. Potom si môžeme pojmy Dobra a Pravdy prispôbovať príležitostne, ako sa nám hodí, a keď sa nám to nehodí, tak ich zase spochybniť. Umožňuje nám to veselo pokračovať v našich charakterových pokleskoch bez výčitek svedomia.

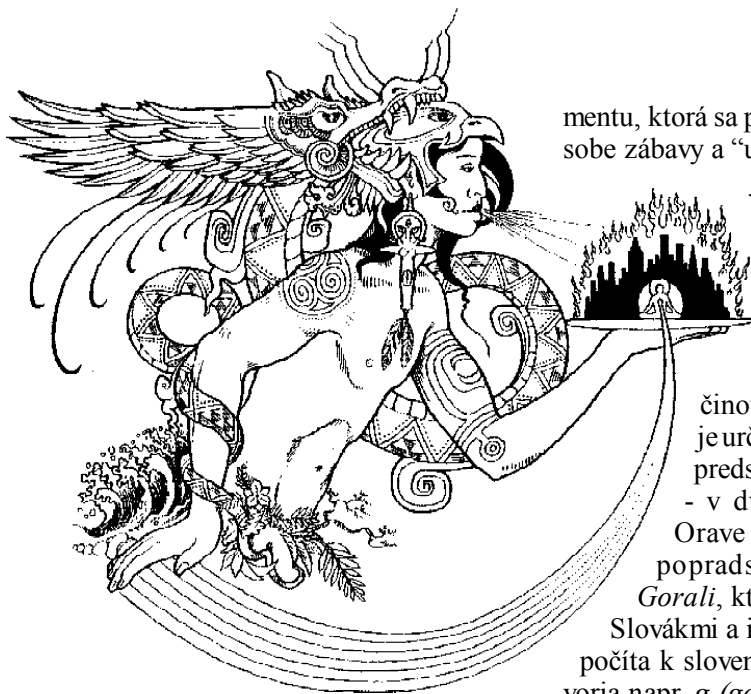
Preto je na zemi tých ľudí, ktorí chcú vedieť o duchovnom svete niečo jasne a zreteľne, len ako šafránu. Naprostá väčšina o tom nechce ani počuť; tá myšlienka ich desí. Ved' keby sa prišlo na to, že Pravda, Krásno a Dobro *existujú*, prišlo by sa na to - a muselo by sa to povedať nahlas - že to, čím rozliční politici a ekonómovia argumentujú ako "dobrom", má od Dobra na míle ďaleko; že to, čím náboženstvá zaklínajú ľudí ako "pravdou", je plné nepravostí, alebo napríklad to, čo rôzne smery anti-umenia teraz navrhujú ako "tiež-krásno", ako "tiež-hodnotu", vôbec žiadnou hodnotou nie je. Miliómy ľudí, ktoré si z predávania falošných hodnôt, ľži a ilúzií urobili živobytie, by prišli o zamestnanie.

Mať jasno vo veciach sveta Ducha je vždy až to posledné, čo ľudia chcú. Materialistická veda prehlasuje, že duchovný svet - a tým ani morálne hodnoty - neexistujú objektívne. Tým otvára dvere dokorán hodnotovému relativizmu. A ak duchovný svet existuje, určite vraj nie je - z dôvodov, ktoré dodnes nikto nevysvetlil - poznateľný vedecky. Na tom sa zhodujú vedci-ateisti rovnako ako aj "veriaci" vedci. Avšak aj cirkev, ktorá má vo vedeckom materializme svojho najväčšieho nepriateľa, sa v tejto jednej veci - aké podivuhodné! - k svojmu protivníkovi svorne pridáva a tvrdí de fakto to isté: že človek duchovné svety nemôže poznávať! Je to vraj rúhavosť a opovážlivosť, keď sa niekto snaží zistiť sám, čo v nich je. Musia zostať nepochopiteľným tajomstvom Božím! Jedine Boh by nám vraj mohol zjaviť, čo tam je, keby chcel, ale nechce. Posledné zjavenie bolo ukončené pred dvetisíc rokmi. Kto tvrdí, že má nejaké zjavenie z duchovného sveta, je od diabla. A nakoniec aj niektoré východné sekty a alternatívne smery, ako transpersonálna psychológia, ktoré sú inak na vojnovej nohe tak s materialistickou vedou ako aj s cirkevnými inštitúciami, sa k nim v tejto jednej veci pridávajú a hovoria, že človek sa môže dostať k Bohu a do duchovného sveta len *so stratou vedomia*, či *v stave zníženého vedomia*: v hypnóze, v tranze, v extáze, pod vplyvom drog, pri "dýchaní", takže má nakoniec len nejaké hmlisté zážitky, o ktorých význam sa môže len dohadovať.

Cieľom evolúcie však je, aby sa človek dokázal povzniesť z hmoty do vyšších svetov pri celkom bdelom vedomí, bez straty vlastného ja, a komunikoval tam so všetkými krásnymi duchovnými bytosťami tak jasne a zreteľne ako s priateľmi tu na zemi. Ved' keby človek ako jednotlivec nemohol vyvinúť *vlastný* zmysel pre Krásno, Pravdu a Dobro, boli by sme stratení. Stále by s nami niekto manipuloval.

Už aj z toho vidíte, aká dôležitá je to úloha, **aby človek vstupoval do duchovného sveta samostatne a s jasným vedomím**, keď sa všetky retardačné mocnosti sveta - aj tie, ktoré sú si inak navzájom nepriateľské - spojili, aby tomu zabránili. Práve to je našou úlohou: proti čomu sa všetky svetské moci spojili!

Emil Páleš

mentu, ktorá sa prejavuje napr. v spôsobe zábavy a "užívania života", majú Moravia a Slováci spoločnú skôr s Maďarmi; zatiaľčo Česi s Nemcami.

Iný príklad: Hoci medzi slovenčinou a poľštinou existuje určitá kontinuita nárečí, predsa na troch miestach - v dvoch oblastiach na Orave a okolo Dunajca v popradskom okrese - žijú *Gorali*, ktorí sa už necítia byť Slovákmi a ich nárečie sa ani nepočíta k slovenským nárečiam (hovorí napr. g (*gorali*) ako v poľštine

V Španielsku existuje podobný rozdiel medzi nárečiami: katalánštinou a kastilčinou, lebo kastílske rieky otekajú do Atlantického oceánu; a Navarrské a Aragónske do Stredozemného mora.

Švajčiarsko je rozdelené na nemeckú, francúzsku a taliansku zónu; prvá je odvodňovaná Rýnom, druhá Rhônou a tretia Pádcom. Tieto tri skupiny obyvateľov - nemecky, francúzsky a taliansky hovoriaci - žijú v jednom štáte, predsa si však utáňujú jedna z druhej, pretože majú rozdielne názory na to, ako treba "žiť". V súčasnosti sme svedkami pokusov o osamostatnenie severného Talianska a vytvorenie samostatnej republiky *Padanie*, ktorej územie by sa malo kryť s povo-

Pocahontas a jej farby vetra

(Prelinanie fyzického a éterického sveta u indiánskej rozprávky)

Dokončenie zo *Sophie 9*

Emil Páľeš

V minulom čísle sme naznačili, ako súvisí ľudské myslenie so vzdušným, cítenie s vodným a chcenie so zemským živlom. Anjeli, ktorí sú činní vo sfére myšlienkových foriem, sú zároveň vládcami sýlf, bytostí vzduchu; archanjeli pôsobia v cítení a vládnú nymfám, bytostiam vôd; a archeovia súvisia s vôľou a vládnú gnómom, vilam a ostatným bytostiam zeme.

Vodstvo a životný pocit človeka

Keď si teraz uvedomíme, že bytosťi vôd stoja pod vplyvom archanjelov, ktorí sú zároveň aj vedúcimi duchmi národov a národností, nebude ťažké pochopiť, prečo **vodné toky súvisia s určitým celkovým životným pocitom človeka**. Napríklad Moravia, napriek tomu, že už dlho žijú v spoločnom štáte s Čechmi, a zdieľajú s nimi aj jazyk, po istej ľudskej stránke sa predsa lepšie dorozumejú so Slovákmi, ako s Čechmi. České rieky otekajú s Labe na sever, do Severného mora; zatiaľčo moravské otekajú do Dunaja a potom spolu so slovenskými riekami do Čierneho mora. Dá sa pozorovať, že istú zložku tempera-

a ruštine na miestach, kde inak v slovenčine a v ukrajinčine je *h* (*horalí*). Gorali žijú práve na tých troch miestach na Slovensku, ktoré už patria do povodia Visly a Baltického mora (riecky Čierna Orava, Dunajec a Poprad).

Na Moravskej strane zase existuje tzv. Moravské slovácko, pretože niektoré pohraničné oblasti Moravy patria ešte k povodiu Váhu.

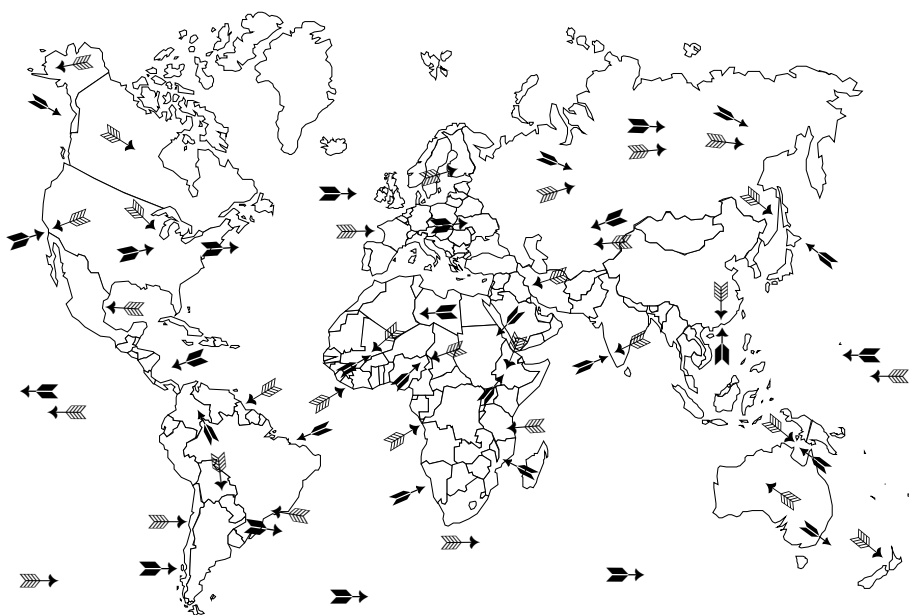
Ďalej môžeme pozorovať určitý rozdiel medzi východom Slovenska a zvyškom Slovenska. Obyvatelia Východného Slovenska sa síce cítia ako Slováci, ale aj ako "východniari". Je tu určitý zlom v spôsobe, ako cítia život, ktorý sa nedá vysvetliť napríklad tým, že by Východné Slovensko oddeľovali nejaké nepriečhodné horské hrebene, iné ako inde. Tento rozdielny životný pocit sa v jazyku odráža v intonácii, v charakteristickom prízvuku na 2. a 3. slabiku (ako v taliančine). Východoslovenské rieky totiž tečú iným smerom: na juhovýchod. Západoslovenské a stredoslovenské na juhozápad. Tie prvé sa vlievajú najprv do Tisy; tie druhé najprv do Dunaja, a potom spoločne otekajú do Čierneho mora.

dím rieky Pád. Iným príkladom sú severné a južné Írsko, ktorých rieky tečú opačným smerom.

Myšlienková atmosféra a vzdušné prúdy

Ešte zaujímavejšie je však sledovať, ako prúdenie vzduchu súvisí s myšlienkovou klímou a putovaním kultúrnych impulzov po Zemi. Na celom území tzv. "západnej kultúry" - t.j. v Severnej Amerike, v Európe, v Rusku, na ruskej Sibíri až po Amur - prevládajú po celý rok západné vetry. Na druhej strane zo Strednej Ázie, od hraníc Mongolska a Číny, vejú cez Blízky Východ smerom na Saharu celoročne suché východné vetry - pasáty. Dalo by sa povedať, že **západný spôsob myslenia spolu s kresťanstvom prenikol na Ďaleký východ spolu so západným vetrom. Islam prenikol najďalej na západ k Západnej Sahare pozdĺž východných pasátov.**

Treba si všimnúť, že tu nejde len o zemepisnú šírku alebo klimatické oblasti. V Kazachstane žijú na tej istej zemepisnej šírke ako v Prahe alebo v Paríži mohamedáni. A v Afrike sa islam rozšíril tak v púštnych, subtropických ako aj v tropických oblastiach

Prevládajúci smer vetra: ➤➤ v januári, ➤➤ v júli.

- ale vždy len s východným vetrom. Cez celú Severnú Afriku - Egypt, Sudán, Čad, Lýbiu, Tunis, Alžírsko, Maroko, Niger, Senegal, Mali - ktorá je islamská, vejú pasáty. Až na juhozápadnej strane Sahary, od Guinejského zálivu, sa proti pasátom stavajú západné vetry. Severná Afrika je islamská, Guinejský záliv kresťanský. V rovníkovej Afrike prevažujú na západnom pobreží západné vetry, na východnom pobreží východné: východné pobrežie Afriky je islamské, západné kresťanské.

Nejde tu ani o to, že by jednotlivé rasy alebo národy Afriky mali osobitný sklon prijímať jedni skôr kresťanský a druhí skôr islamský spôsob myslenia. Arabi a Berberi sú svojim spôsobom života spätí s púšťou; sudánski černosi so savanou a bantuskí černosi s pralesom. Sudánski aj Bantuskí černosi mali pôvodne svoje animistické náboženstvo; v novších ča-

soch však obe skupiny prijímajú tak kresťanskú ako aj islamskú ideológiu. Avšak islamu sa darí prenikať do čiernej Afriky v oblasti východných vetrov (Tanzánia, Keňa, Mozambik) a kresťanstvu v oblasti prevažujúceho západného vetra (Angola, Zair, Gabun, Kamerun, Ghana, Pobrežie slonoviny).

Jediné miesto vo východnej Afrike, kde pravidelne v letných mesiacoch veje západný vietor, je Etiópska vysočina. Tu nachádzame uprostred islamského sveta enklávu ortodoxných etiópskych kresťanov.

Pôda, vegetácia a spôsob výroby

V neposlednom rade sú potom ľudia svojim spôsobom života, výroby a zabezpečovania obživy spojení so zemou; s pôdou a vegetáciou. U nás môžeme napríklad pozorovať, že Maďarské osídlenie siaha bez ohľadu na

štátne hranice na Slovensku, na Ukrajine, aj v Rumunsku vždy až po úpäť vrchov, no nie ďalej, pretože Maďari sú svojim spôsobom života akosi spätí s rovinatou krajinou. O ich etnických príbuzných - Fínoch - platí to isté: zastavili sa na úpäti hôr.

Všetky tieto tri faktory - ovzdušie, vodstvo a okolitá krajina - sa svojím špecifickým spôsobom podieľajú, či prispievajú k charakteristike národa, a navzájom sa kombinujú, takže ľudia žijúci na jednom uzemí môžu mať spôsob života a výroby spoločný, temperamentom a cítením však môžu inklinovať rozličnými smermi alebo prijímať rozličné spôsoby myslenia.

Nedá sa vôbec povedať, že by sa táto trojaká súvislosť bytosti človeka s prírodnými živlami - vzduchu, vody a zeme - odrážala na etnografickej mape sveta v nejakej očividnej, čistej podobe. Národy sa v dejinách sťahovali a miešali z najrozličnejších, historických, vojensko-politických a hospodárskych dôvodov. Sťahovali sa za obživou, utekali pred mocnejšími susedmi, zanikali pri nájazdoch, niektoré splynuli, asimilovali sa alebo boli vyvraždené. Celkový obraz je teraz taký zložitý a zahŕňa toľko navzájom protichodných faktorov, že akýkoľvek jednotlivý etnogenetický vplyv nemáme nikdy možnosť sledovať v jeho čistej, izolovanej podobe, ale vždy len v kombinácii s desiatkami ďalších.^{10,11}

Predsa však pozornému oku neujde, že **ľudia sú svojim myslením spojení s bytosťami vzduchu, svojím cítením s bytosťami vôd a svojou vôľou s bytosťami zeme. Vo svojom cítení akoby smerovali tam, kam tečú ich rieky; vo svojom myslení akoby sa obracali tam, odkiaľ fúka vietor; a svojim spôsobom života sú spojení so zemou.**

¹⁰ Preto nech čitateľ a neláka našu úvahu o vzťahu prírodného prostredia a obyvateľstva nejako absolutizovať. Napríklad medzi Španielskom a Portugalskom alebo Nemeckom a Holandskom sa nenájde naprosto žiaden podstatný geografický rozdiel. Osobitné poslanie, pre ktoré boli na prahu novoveku vyčlenený portugalský národ zo španielskeho a holandský z nemeckého, s prírodným prostredím vôbec nesúvisí.

¹¹ V minulosti bola táto spätosť národov s prírodným prostredím oveľa väčšia. Vysídlenie nejakého národa z jeho vlastného prostredia znamenalo spravidla jeho zánik ako etnika; alebo sa taký národ na novom území udržal iba krátky čas, lebo "duch miesta" ho nepodporoval. Sotva si vieme predstaviť napríklad Tuarégov inde ako na púšti, Eskymákov bez snežných polí, Jakutov a Evenkov niekde inde ako v tundre alebo juhoamerických indiánov mimo pralesa.

Čím ďalej tým viac sa však človek zo spätosti s prírodou vynaňuje, prírodné prostredie si prispôsobuje, takže v súčasnosti sú možné veľké migrácie obyvateľstva bez ohľadu na geografiu.

A predsa, v minulosti, u ľudí, ktorí dlhý čas žili na nejakom území, bolo vždy možné pozorovať určitú príbuznosť povahy s charakterom okolitej prírody. Takže nikoho neprekvapilo, keď nejakí obyvatelia hôr mali v sebe čosi také vznešené a nepoddajné ako tie hory; obyvatelia púšte boli takí mlčanliví, jednoduchí, strohí ako púšť. Keď tomu porozumieme, potom nás neprekvapí napríklad ani to, že na území Východného Slovenska sa výskyt brezových lesíkov kryje s Rusnákym osídlením; že práve tam, kde pozorujeme takú precítenú dušu, ako v tklivých rusnákych pesničkách, sa darí breze, ktorá má tiež v sebe čosi také dievčenské, krehké, citlivé.

Medicinmanovo videnie

Pokračujme však vo vysvetlení tých miest, kde sa v rozprávke o Pocahontas prelínajú jemnejšie svety do fyzickej reality. Pred príchodom belochov, zhromaždila sa rada starších na poradu v stane náčelníka. Medicinman, poskakujúc striedavo raz na jednej raz na druhej nohe, začal monotónne spievať; vybral z vrecka za hrst' suchých bylín a hodil ich do ohňa. Atmosféra v stane sa premenila: vo vzduchu sa objavili parovité, polopriehľadné symbolické útvary. Výpary omamných bylín preniesli prítomných do zmeneného stavu vedomia - do astrálneho sveta myšlienkových foriem. Čo videli, boli myšlienkové formy prichádzajúcich cudzincov. Dobyvateľské, expanzívne, exploatačné úmysly kolonizátorov sa tu sformovali do podoby dravých zvierat: vlkov. Zlata- a mocichtivé myšlienky predbiehali svojich majiteľov do Nového sveta.

Myšlienky-vlky sa vrhli na astrálnu podobu ženy s dieťaťom a prehltili ju. Keď začali krúžiť okolo náčelníka, ten urobil rázny pohyb rukou a astrálna svorka sa rozpadla.

Na tom je názorne vidieť rozdiel medzi ženskou a mužskou psychikou. **Ženská psyché je viac pasívna, receptívna; mužská viac aktívna, asertívna.** Muž je aktívny na póle myslenia a vôle; žena na póle cítenia. Ženina silná stránka je, že je vnímavá; tým ale zároveň aj duševne zraniteľná. Muž zase dokáže vytvoriť pevné, prierazné myšlienkové formy, ktorými sa opevní, pri čom mu však hrozí, že sa odreže od všetkých jemnejších vplyvov, ktoré potom dokáže vnímať už len žena. Muž je potrebný tam, kde treba aktívne konať. Tam, kde žena by zostala nerozhodná, paralyzovaná premierou protichodných duševných dojmov, sa muž dokáže rozhodnúť pre jednu alternatívu a bez toho, aby sa ohliadal naľavo či napravo, ísť za zvoleným cieľom. Pri takom sústredení mu však hrozí, že niečo dôležité prehliadne, nevníma, a pôjde za svojím cieľom slepo, tvrdohlavo. Pred tým ho zase zachraňuje žena, ktorá - oslobodená od nutnosti sústredenia všetkých psychických síl na jeden bod - si môže zachovať vnímavosť v 360-stupňovom kruhu dookola.

Muž je okom ženy, ktoré vidí za dňa a sústreďuje svoju pozornosť

jedným smerom. A žena je uhom muža, ktoré počuje aj v noci a vo všetkých smeroch.

Z toho vyplýva, že len muž a žena spoločne tvoria celého, funkčného človeka. **Muž je výkonným a žena vnímacím orgánom ľudskej duševnej bytosti.** Oboje je potrebné na to, aby sa človek mohol správne orientovať a konať.

Symbolické zobrazenie tohto vzájomného dopĺňania sa, vyjadrené rečou tela, vidíme tak často v kinematografii, v dobrodružných filmoch a na filmových plagátoch: On stojí neohrozene, pevne oboma nohami na zemi a čelí nebezpečeniu; ona sa o neho opiera a primkýna sa k nemu zboku a sčasti zozadu, ako by sa za ním chránila. Muž je štítom ženy nielen fyzicky, ale aj duševne. On vytvára pevné, rozhodné myšlienkové formy, ktoré jej vnútorne dávajú pocit bezpečia a istoty pred tým, čo by ju inak duševne zraňovalo, čoho by sa bála. A čím on

*Žena vidí do hlúbky,
muž do diaľky. Mužovi
je svet srdcom, žene
srdce svetom.*

Ch. D. Grabbe

je viac muž, tým ona smie byť viac ženou a byť jeho citlivou, vnímavou, jemnejšou polovicou.

Vojna čarodejov

Ďalší moment, kde rozprávka o Pocahontas prekračuje hranice fyzického sveta, je predvečer boja medzi belochmi a indiánmi. Indiáni vykopali vojnovú sekeru; maľujú sa bojovými farbami; rytmické spevy a tance okolo ohňa tvoria rituál, ktorým sa duševne posilňujú pred bojom. V tábore Angličanov sa odohráva svojím spôsobom tiež rituál: vojaci nastupujú, pochodujú, spievajú, rozoberajú a čistia zbrane. A z oboch nepriateľských táborov sa v rytme spevu dvíhajú hrozivé mračná éterických foriem, zatienujú obzor a uprostred nebeskej klenby sa vrhajú jedny proti druhým. To v predvečer bitky sa na éterickej úrovni odohráva boj, ktorý sa na fyzickej rovine odohrá zajtra.

Skutočne, každý boj sa odohrá a neraz i rozhodne v jemnejších rovinách ešte skôr, ako sa odohrá fyzicky. V takom prípade sú potom fyzické udalosti už len osudovým naplnením toho, čo je medzičasom v duchovnom svete už hotovou vecou.

Ešte skôr ako sa sokovia stretnú fyzicky a skrížia zbrane, stretnú sa ich myšlienkové formy. Koho myšlienkové formy sú silnejšie, rozbijú myšlienkové formy toho druhého a prelomia jeho aurickú obranu. A koho myšlienkové formy sa rozpadnú, ten je zastrašený, zmätený, zneistený a prehráva. V boji rozhodujú zlomky sekundy; kto na okamih zneistie, závažnosť - je synonymom smrti.

Preto mali rytierske súboje svoj pevný postup a rituál, ktorého súčasťou bolo najprv predvádzanie sa, potom slovná potýčka a až nakoniec skríženie zbraní. Boj sa odohrával najprv na astrálnej, potom na éterickej a až nakoniec na fyzickej rovine.

Prvá z vnútorných rovín, na ktorej sa súperiaci rytieri stretávajú, je *astrálna*. To je navonok vyjadrené pestrofarebným zovňajškom, obrazmi levov, orlov, býkov a iných zvierat na štítoch, prilbách a brnení, ozdobnými perami a drahými látkami, hrdým vystupovaním a držaním tela. Tu sa sokovia stretávajú na úrovni *imaginácie*.

Potom nasleduje slovná potýčka (*éterická rovina*). Rytieri sa postavili oproti sebe a z diaľky na seba pokrikovali: osočovali sa, ponižovali navzájom a vyzývali jeden druhého, aby sa radšej vzdal. Ich počínanie malo svoj dobrý zmysel: totiž získať psychickú prevahu nad protivníkom. Kto sa nechá zatlačiť do psychickej defenzívy, toho ruka bude v rozhodujúcom okamihu neistá, reakcia o zlomok sekundy pomalšia.

Ak si jeden zo súperov ešte v tejto fáze uvedomí, že jeho protivník je v prevahe, môže bojisko opustiť. V tom prípade ale musí prijať jeho podmienky.¹²

Kto je duchovne silnejší, na toho strane sú bohovia, na toho strane je "náhoda". Nie raz sme boli v dejinách svedkami, ako malá hŕstka v otvorenom boji zvíťazila aj proti viacnásobnej presile, pretože bola morálne silnejšia.

Tak aj bojové pomalovanie, strašidelná výzdoba alebo bojový pokrik indiánskeho bojovníka boli opatrenia-

mi, ktoré mohli na rozhodujúci okamih prevkapiť a zastrašiť protivníka. No nie len rituálny tanec okolo ohňa, ale aj spev v pochodovom rytme, vírenie bubnov alebo vojenská hudba sú magickými úkonmi, ktoré v éterickej sfére stmelujú a posilňujú vlastné rady a vnášajú nervozitu a uberajú duševných síl v radoch protivníka.

V pravekých jaskyniach ako sú *Altamira* alebo *Lascaux* sa našli na stenách zobrazenia praturov a iných lovných zvierat, do ktorých jaskynní ľudia vrhali oštep. My si dnes myslíme, že tu snáď išlo o nejaký rituál, ktorého základom je číra poverčivosť. Dávnovekí ľudia nerobili nič zbytočne! Keď chcel jaskynný lovec niečo uloviť, skutočne musel najprv zvíťaziť nad "dušou" toho zvieraťa vnútri, v sebe. Musel sa duševne pripraviť.

Existuje napríklad spôsob, ako osamotený lovec môže na voľnom priestranstve premôcť medveďa. Pretože však jeden muž v skutočnosti nemá šancu zápasíť s medveďom, musí to urobiť veľmi dômyselne: vyprovokovaný medveď sa postaví na zadné nohy a zaútočí. Lovec pobehne a potom stojí; v poslednej chvíli oprie jeden koniec oštepu do jamky v zemi, ktorú si tam na ten účel už vopred vyhlbil, a hrot namieri na medveďa, takže tento sa vlastnou váhou v zotrvačnosti napichne ako na kôl rovno pred jeho očami. Keď chladnokrvnej odvahy a sebaovládania však musel taký lovec mať, aby neuhol a neurobil ten správny pohyb ani o sekundu skôr ani neskôr!

Alebo si pomyslíte na niektorých psov, ako štekajú na ľudí. Na niektorých ľudí neštekajú, ale pred niektorých si zastanú a zúrivo na nich brešú a nenechajú sa utíšiť. Sú to práve tí ľudia, ktorí majú panický strach zo psov. V okamihu, keď uvidia psa, premkne ich strach a vytvoria pred sebou obrovského elementála strachu. Takže zviera, ktoré je jasnovidné, šteká vlastne nie na toho človeka, ale na toho elementála strachu, ktorý ho provokuje. Keď takí ľudia začnú utekať,

pes sa za nimi rozbehne a pokúša ich. Na ostatných však, ktorí stoja dookola bez strachu, ten pes nešteká. Naopak, ráznejšie dupnutie nohou stačí, a už uteká. Tu máte príklad, ako sa dá nejaké zviera premôcť čisto magicky, vôľou.

Sila myšlienky

Táto neviditeľná konfrontácia myšlienkových foriem sa podobným spôsobom odohráva aj medzi ľuďmi, i keď si to pri bežnej komunikácii jasne neuvedomujú. Duševne slabší jednotlivci ustupujú, podriaďujú sa a pridávajú k myšlienkam duševne silnejších. Silnejšia myšlienka magneticky strháva na seba slabšiu. Najzreteľnejšie sa to dá pozorovať pri stretnutí dvoch ľudí, ktorí sa vidia po prvý raz. Ešte pred začatím akejkoľvek komunikácie je obom vnútorne jasné, kto s ním má psychickú prevahu. Ľudia tieto veci berú jednoducho ako niečo dané, pretože nie sú zvyknutí používať

*Zlý človek škodí sebe
samému prú, ako škodí
iným.*

sv. Augustín

svoju myšlienkovú substanciu vedome, ale len automaticky, inštinktívne. Nedá sa povedať, že by oni mysleli. To skôr myšlienky sa roja v ich hlavách z im neznámych príčin a bez ich kontroly.

Kto však prejde k vedomej tvorbe a kontrole myšlienok, môže sa vzápätí presvedčiť o ich úžasnej sile. Tak napríklad vytvoríte okolo seba nejaké jasné myšlienkové obrazy a vstúpíte do niektorého obchodu. Predavač, bez toho, že by si to uvedomoval, sa k vám automaticky správa ako k inému človeku.

Takýmto spôsobom sa do istej miery dá ľudí aj manipulovať bez ich

vedomia. Môžete napríklad "začarovať" jedno sedadlo v nejakej zasadacej miestnosti alebo v kine tým, že tam postavíte negatívneho elementála, ktorému dáte za úlohu sedadlo "strážiť".¹³ Ľudia si potom inštinktívne posadajú všade možné dookola, len to jedno sedadlo nechajú prázdne, lebo sa im nebude "páčiť".

Avšak vedome vytvárať agresívne, manipulatívne myšlienkové formy znamená robiť čiernu mágiu, za ktorú sa draho platí. Zlovolné formy totiž čierny mág vytvára v prvom rade do svojej vlastnej aury; a tak ešte skôr, ako poškodí kohokoľvek druhého, poškodí vždy najprv a celkom isto svoju vlastnú dušu. Podľa zákona rezonancie sa k nemu z kozmu začnú hrnúť všetky deštruktívne, temné formy prúdom, takže sa skôr alebo neskôr duševne zadusí.¹⁴

Čo môže človek robiť je vytvárať čisté, svetlé, neagresívne myšlienkové formy. Potom v duši druhých ľudí zarezonuje tiež to svetlé, pokiaľ sa v nich len niečo také nájde, a ukážu sa vám zo svojej lepšej stránky. A naopak, všetky zloprajné myšlienky sa na svetelnej stene okolo vás roztriešťa ako príboj na skalách. V jemnom svetle zásadne platí:

»Myšlienka je tým silnejšia, čím je čistejšia.«

Tmavšia myšlienka sa svetlejšej nikdy nemôže postaviť z toho istého dôvodu, prečo svetlo sa nedá vyhnať tmou, ale tma musí ustúpiť všade tam, kde sa objaví svetlo.

Takzvaní "dobrí" ľudia, ktorí sa nechali ovplyvniť, naviesť na zlo inými jednotlivcami, v skutočnosti nie sú dobrí, ale *prázdni*. Sú to ľudia, ktorí nemajú vlastné myšlienky, len pasívne preberajú názorové prúdy svojho okolia. V dobrej spoločnosti sú dobrí, v zlej zlí. Opakujem však: tmavá myšlienka sa uvedomelej svetlej myšlienke vôbec nemôže postaviť; práve tak ako klamná informácia stratí všetku svoju moc vo chvíli, keď sa objaví prav-

¹² Aj zvieratá v prírode sa v rámci jedného druhu - napríklad jelene v ruji - podriaďujú viac-menej z inštinktívneho pocitu prevahy, bez toho, aby museli fyzickú konfrontáciu doviest' do krajnosti. Medzi gorilami napríklad existujú tzv. očné súboje: navzájom si uprene hľadajú do očí, až kým jedna z nich nevydrží a neuhne pohľadom na znak, že je slabšia.

¹³ Takíto strážcovia stávali pred vchodom do chrámov na Ďalekom Východe. Čínski draci a rozličné strašidelné postavy s vycerenými zubami a krvou podliatymi očami, ktoré zvyknú stávať po oboch stranách vchodu do buddhistických chrámov, neboli len neúčelnými drevenými atrapami. Bol v nich naviazaný určitý energoinformačný náboj, alebo služobný duch ("džin"), ktorý skutočne plnil svoju strážnu funkciu. Kto vstupoval do chrámu neohrozene, s čistým srdcom, na toho strážcovia nemohli pôsobiť. Kto sa však priblížil s nekalým úmyslom, ten mal v aure tmavé trhlíny, cez ktoré sa hrôzostrašný energetický náboj mohol spojiť so strachom v kútiku jeho duše a znásobiť ho tak, že votrelec zostal paralyzovaný panickým strachom.

da. Len kde nie je známa pravda, môže lož nadobudnúť obrovskú moc.

Preto je také dôležité postaviť proti každej lživej myšlienke pravdivú, proti každej temnej svetlú. Temné sily môžu pôsobiť vždy len preto, že ľudia sú prázdni, že nemajú *vlastné* myšlienky, že duchovne spia.

Ale teraz pozor!!! **Vlastné myšlienky sú len tie, na ktoré človek prišiel sám!** Len to, o čom sa sám presvedčil na vlastnej skúsenosti, je jeho skutočným majetkom, ktorý mu nikto nevezme. Nie to, čo niekde čítal, počul, čomu "verí", ale *sám* nevie, či to tak naozaj je.

Keď sa raz človek sám presvedčil, spoznal, pochopil, že niečo je tak a nie inak, nemôže mu toto poznanie už nikto vziať ani na mučidlách. Stalo sa súčasťou jeho vlastného *ja*. Čo však iba počul, videl u ostatných, myšlienky, ktoré má len "požičané", o tých pri prvej konfrontácii s utrpením zapochybuje, zneistie, a neodváži sa dať za ne ruku do ohňa. Tie mu pri prvej životnej prekážke uletia ako vtáci, lebo neboli jeho vlastné!

Preto všetky súčasné pokusy vyliečiť svet "pozitívnym myslením", ktoré nie sú spojené s vlastným duchovným poznávaním, sú iba naivné ilúzie!

Opakovať na astrálnej rovine nejakú informáciu, ktorá nie je naša vlast-

ná, ktorá nie je prežitá a prežiarená našim vlastným duchom; modliť sa k nejakým bytostiam alebo k Bohu, o ktorých dotyčný ani nevie, či existujú; alebo opakovať nejaké mantry, ktorých významu nerozumie, znamená vytvárať myšlienkové formy také chabé, ktoré sa pri prvej konfrontácii so zlom rozptýlia ako plevy vo vetre. Aké naivné je myslieť si, že keď budeme celé hodiny dokola opakovať nejaké mantry, ktorým nerozumieme, a bude nás takých veľa, 5 či 10% oby-

*Najväčšiu cenu má
pre nás pravda, ktorú
sme sami objavili.*

J. Glasworthy

vatel'stva, že svet sa tým zmení!

Ľudia chcú vyžarovať "vibrácie lásky", ale nevedia, čo Láska je (a ani sa o to nehodlajú starať!); chcú vyžarovať "pozitívne", "svetlé" myšlienky, ale samým im pritom nie je dost' jasné, čo je vlastne Pravda a čo lož, čo Svetlo a čo tma.

Jeden skutočne poznajúci je skalou, na ktorej sa roztriešťa hordy démonov. Ale tisícka "pozitívne mysliacich" a "lásku vyžarujúcich" zneistie, keď ide do tuhého. Premkne ich strach a je po "láske". To sa ukazuje najzreteľnejšie vo chvíli, keď nastúpi nejaká totalita a tyrania, že iba hŕstka jednotlivcov neza-

kolíše v duchu, lebo skutočne vedia, čo hovoria a čo robia. Avšak davy dovtedy "dobrych" ľudí vstúpia do služieb krutovlády, lebo si odrazu už vôbec nie sú istí (a nikdy si ani neboli), čo je vlastne správne.

Dôverníčka stará vrbá

Zostáva nám už len vysvetliť, prečo sa Pocahontas chodila vyrozprávať a zdôveriť so svojou dušou práve k smutnej vrbě. Aj v dňoch pred príchodom Johna Smitha pristála vo svojom kanoe pod starou vrbou, a vyrozprávala jej svoj sen: videla biele oblaky (lodné plachty), šíp, ktorý sa točí okolo vlastnej osi (kompas) a prichádzať muža, ktorý v nej vyvolával také zvláštne pocity.

Pocahontas pravda nekomunikovala s vrbou ústne, ale srdcom. Prechody medzi fyzickou a éterickou sférou boli znázornené tak, že kontúry stromu sa rozmazali a na kmeni sa objavila tvár starej vrbý; jej hlas znel ako vzdialená ozvena, tzn. že nepriechádzal zo žiadneho určitého miesta zvonku, ale zvnútra. Prečo však práve smutná vrbá?

Vrbá je strom Mesiaca; je niečo ako kondenzátor mesačných síl na Zemi. Že vrbá je signovaná Mesiacom, je najľahšie vidieť aj z toho, že tak rada rastie na brehoch riek a jazier, a vôbec najradšej pri cestách, ktoré vedú popri vode, teda na miestach, ktorým vládne Luna.

S Mesiacom súvisí všetko, čo súvisí so snami, s podvedomím, s minulosťou. **Tak, ako slnko súvisí s našou budúcnosťou, slobodou a všetkými rozhodnutiami, ktoré robíme v plnom svetle vedomia, tak Mesiac súvisí s minulosťou, osudom a rozhodnutiami, ktoré robíme podvedome.** Všetko, čo nás v našom podvedomí podmieňuje z minulosti ako karma, to pôsobí predovšetkým zo sféry Mesiaca. Sú to bytosti Mesiaca, ktoré vtvárajú pred narodením duši do jej rúcha tie vlákna, ktoré inštinktívne povedú jej cesty v živote na Zemi. Kolikrát sa tak čudujeme nad tými podivuhodnými cestami a zhodami okolností, ktoré akoby prozreteľnosťou viedli k tomu, že sa dvaja ľudia stretnú a ich životy sa spoja. Tá múdrosť, ktorá sa v týchto cestách prejavuje, je riedená z Mesiaca. Keď dvoch ľudí proti

¹⁴ Astrálna pláň sa niekedy nazýva aj *zrkadlovou* sférou, pretože sa v nej nachádzajú "negatívny", či "inverzné formy" k tomu, čo je na fyzickej rovine. Možno ste v nejakom filmovom horore videli, ako ľudia mediálne založení alebo posadnutí astrálnymi silami píšú "zrkadlovým písmom", t.j. sprava doľava.

Aj myšlienky, ktoré "vysielame" zo seba, pri pohľade zvnútra (z astrálu) vyzerajú naopak, ako by sa blížili nám v ústrety. Preto ak niekto kričí "Smrť tomu a tomu!", je to akoby v astrálnom svete kričal "Smrť mne samému!". Obyčajný človek si až po smrti v astrálnom svete (v očistci) uvedomí, že všetko dobré aj zlé, čo komu kedy urobil, urobil v skutočnosti samému sebe.

ich vôli niečo inštinktívne doženie niekam, kde sa stretnú a pociatia k sebe nevysvetliteľnú, silnú citovú väzbu, je to karmický tieň minulosti, vrhnutý z Mesiaca. Preto aj Pocahontas si svoj vzťah k mužovi, ktorý jej bol neznámy a predsa taký známy, a ktorého jej takým podivuhodným spôsobom priviedol osud, ujasňovala pod smutnou vrbou.¹⁵

Nie je náhoda ani to, že Budha bol osvietený pod figovníkom; že Ježiš kázal na olivovom vrchu; a že sv. Pavlovi sa potom na jeho cestách darilo práve tam, kde je oblasť výskytu olivovníkov; že Afrodite posvätné háje boli brezové; že naši predkovia meditovali pod dubom, zasväteným bleskovládne Perúnovi; alebo že lipa, symbol spravodlivosti, sa sadila na miestach, kde sa konali zhromaždenia ľudu. **Každý strom koncentruje v sebe sily niektorej planetárnej sféry a pomáha tak človeku sa s touto sférou lepšie spojiť.** Ľudia na to zase prídu a budú znova sadiť určité druhy stromov na určité miesta celkom vedome a účelovo. Cieľavedome vytvorené záhrady a háje sa budú využívať na terapeutické účely, lebo sa príde na to, že určité duševné rany sa najrýchlejšie hoja v prítomnosti určitých druhov stromov a kvetov, alebo ich kombinácií.

Silnejšia ako smrť

Na konci rozprávky Pocahontas objala Johna Smitha na popraviske uprostred dvoch znepriatelených armád a povedala svojmu otcovi - náčelníkovi: *"Musíš zabiť najprv mňa, ak chceš zabiť tohoto cudzinca, lebo ho milujem!"* A v jej slovách bolo to odhodlanie, tá istota, tá moc, ktorá spôsobila, že z azúrovej oblohy nadol zakrúžil vír rubínových a ametystových lístkov; ovanul tvár bojovníkov a oni sklonili zbrane.

Tak nám Pocahontas ukázala, že kvalita je viac ko kvantita; že jedno odhodlané srdce, pripravené položiť život, môže otvoriť oči tisícim, ktoré sa ženú v slepom ošiali. Buďme aj my ako ona - a neváhajme zomrieť za to, čo milujeme!

¹⁵ U Slovanov bol taký zvyk, že dievča pred vianocami deväťkrát vyhadzovalo do koruny vrbového stromu topánku; keď sa topánka zostala visieť, znamenalo to, že sa v nasledujúcom roku vydá.

Prvou z vlastností, jež žáku třeba vyvinouti, jest rozlišování; a to rozlišování mezi skutečným a neskutečným, jež vede člověka k nastoupení stezky.

Malá věc, jež přímo slouží dílu Mistrovu, má větší cenu, než věc ohromná, již pouze svět nazývá dobrou.

Jsi-li vědoucí, jest tvoji povinností jiným k témuž vědění pomáhati.

Nepi na nějakém názoru, protože jiní jej pokládají za pravdu, nebo že po staletí se v něj věřilo, ani proto, že v knihách je to psáno, jež lid má za svaté; ty sám o věci musíš přemýšleti a posouditi, zda je rozumná a správná. Pomni, kdyby na sta lidí v úsudku svém souhlasili o věci, již neznají, že úsudek jejich nemá ceny.

Činí-li kdo něco, co by po mínění tvém ti mohlo škoditi, nebo řekne-li

Džiddu Krišnamurti

U nohou mistrových

V celém světě jsou jen dva druhy lidí: vědoucí a nevědoucí; a o vědění tu právě jde. Jakého kdo je vyznání a kterému plemeni náleží, důležité není. Důležitým je pouze ono vědění, t.j. poznání, co Bůh s námi zamýšlí. Bůh má určitý plán, a plámem tím jest vývoj. To-li člověk pozná a o tom vsledku ví, pak nelze mu též jinak, než v tomto směru pracovati a s plámem tím se spojit, ponevadž jest tak krásný a vznešený. A protože se staví na stranu Boha, koná dobro a zlu odpírá; pracuje pro vývoj a ne pro sobectví.

Jest dobré, navyknouti si vše řádně promysleti než promluvíš; neb, až budeš zasvěcen, nad každým slovem ti bude přísně bdíti, bys neřekl, co se povědeti nesmí.

cos, o čem míníš, že se vztahuje na tebe, tu nemysli hned: "On chtěl mi tím ublížiti." Snad na tebe ani nemyslí; neb každý má své starosti a myslí hlavně sám na sebe.

Oboří-li se kdo na tebe, tu nemysli hned, že tebe nenávidí a že chce ti uškoditi; snad ho rozzlobilo něco, a poněvadž jsi mu přišel do cesty, ulehčuje nyní své zlosti na tobě.

Čudé živiti je čin dobrý, šlechetný a prospěšný; ale duše jejich napájeti jest šlechetnější a prospěšnější než živiti jejich těla.

Špatné pohnutky nepřipisuj nikomu; mnohý jedná z důvodů, na něž jsi ani nemyslel. Když slyšíš o někom cos nepěkného vyprávěti, neříkej to dál, vždyť nevíš ani, zda-li je to pravda, a kdyby i, je lépe o tom nemluvíti.

Vždy rozvaž, co říci chceš, by výpověď tvá byla správná.

Je mnoho druhů sobectví; a domníváš-li se, žeš v jedné formě je vyhubil, ve druhé ještě mocněji se zvedá. Leč znenáhla budeš prodchnut myšlenkou, pomáhati jiným, tak, že nena-ležeš času ani místa, mysliti na sebe.

Je mnoho lidí, jimž požadavek - nemíti žádosti - je věci velmi obtížnou; neb cítí, že žádostmi jsou vlastně oni sami a že z jejich "já" by ničeho jim nezbylo, kdyby jejich sympatie, antipatie a žádosti jim byly vzaty. Ale tak jest tomu jen u těch, kdož nepoznali dosud Mistra; ve světle jeho svaté přítomnosti zmírání každé přání, vyjma toho, státi se jemu rovným.

Netuž po psychických silách; tyto se dostaví, až Mistr uzná, že ti budou prospěšny. Vymutíš-li je dříve, budeš míti škodu z toho; budeš často sváděn, nebo budeš mysliti, že nelze se ti už dopustiti chyb, a je jisto, že sil a času, jichž je třeba k jejich vývinu, bylo by ti možno využití ku prospěchu jiných.

Nechtěj vynikati nad jiné, anebo se zdáti chytrým; neměj touhy mluvíti. Je dobré, nemluvíti mnoho, lepší ještě, nemluvíti nic, když nejsi jist, že to, co říci chceš, je pravdivé, prospěšné a milé. Než promluvíš, pečlivě vždy uvaž, zda to, co rád bys řekl, má tyto tři vlastnosti; ne-li, pak mlč.

Dalším přáním, jež třeba rázně potlačiti, jest touha, vměšovati se do věci osob jiných. Co kdo dělá, řekne, nebo myslí, není věcí tvou, a nauč se, jemu plně to přenechati. Pokud není v cestě jinému, má plně právo volně

mysleti, mluvíti a jednati. Ty sám chceš míti v tom svobodu a proto i jemu musíš ji přiznati; a užívá-li jí, nemáš práva jemu co vytykati.

Nedopust, aby se tvé myšlenky toulaly; ať činíš cokoli, svou mysl pevně upři na to, bys bezvadně vykonal svou práci. Nedopust, by tvůj duch zahálel, ale měj vždy pohotově myšlenky dobré, bys jich mohl použítí, není-li duch jinak zaměstnán.

Myšlenkových sil užívej vždy jen k dobru; buď silou podporující vývoj. Každý den si vzpomeň na někoho, o němž víš, že má starost, že žije v útrapách a nedostatku, a k němu říd své láskyplné myšlenky.

Před pýchou střež svou mysl; nebo vychází z nevědomosti. Nevědoucí má se za velkého, myslí, že ten neb onen velký skutek vykonal; leč moudrý ví, že velkým je pouze Bůh a že skutek dobrý je Bohem bývá vykonal.

Buď ochoten přispěti vždy ku pomoci, kde toho jest třeba, leč nikdy nezasahuj rušivě. Pro mnohé jest nejtěžším úkolem, neučiti se starati o své vlastní věci; a to jest ti právě činiti.

Leč nejen zlu se vyhýbej, též dobro snaž se konati. Buď tak prodchnut mocnou touhou sloužiti, že všem, kdo jsou kolem tebe, snaž se přispěti - ne jen lidem, ale i zvířatům a rost-

linám. Každého dne cvič se v tom na malých věcech, bys uvyknul tomu a nezmeškal, až zvláštní příležitost poskytne ti vykonal dílo velké.

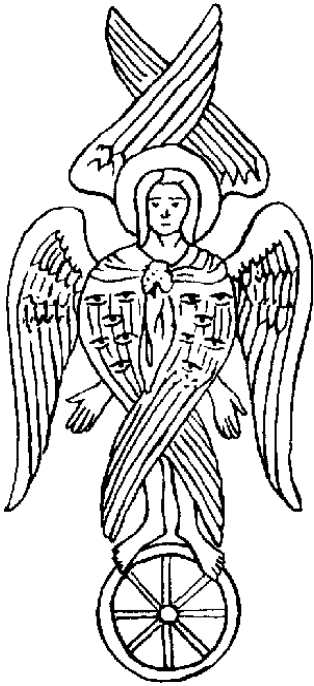
Ať činíš cokoli, to konej poctivě, jako bys to činil pro Pána a ne pro lidi. Svou práci konej vždycky tak, jak bys jednal, kdyby ti bylo známo, že Mistr přijde zkoumati tvé dílo.

Viz, co tropí pomluva. Začíná zhlými myšlenkami a ty o sobě jsou už zločinem. Nebo v každém a ve všem je dobro; v každém a ve všem je zlo. To i ono lze nám sesiliti, myslíme-li na to.

Vůči všem buď nejvyšš shovívavým a též zájem měj pro víru jiných, jaký máš pro víru vlastní; neb stejně jako víra tvá, též jejich vede k Nejvyššímu. Chceš-li býti plně snášenlivým, jest ti dříve překonati jednostrannost a zbýti se pověry.

Když oko tvé se zjasnilo, mnohé z tvé víry a z obřadů bude se ti zdáti pošetilým; snad je z části tomu tak. Ale i když sám se různých obřadností súčastniti nechceš, měj je v úctě, duším dobrým k vůli, pro něž jsou dosud důležitý. Jsou na svém místě, mají svůj prospěch; jsou jako přímký, jež tě učili rovně psáti, než lépe a volněji jsi se naučil psáti bez nich. Byl čas, kdys jich potřeboval, leč čas ten již pomínul.

Velký učitel kdysi psal: "Když jsem byl dítětem, jako dítě jsem mluvil, jako dítě chápal, jako dítě myslil; ale když jsem se stal mužem, vše dětské jsem odložil." Kdo na dětství své však zapomněl a sympatie k dětem pozbyl, ten není muž, jenž je s to je učiti a jim pomáhati. Proto hled mírně, laskavě a shovívavě na všechny.

Serafín so šiestimi krídlami plnými očí

Ako je známe, jedna z významných misijných ciest zaviedla apoštolu Pavla do metropoly antického Grécka, do Atén.

Biblické *Skutky apoštolov* (17. kap.) referujú o jeho pobyte takto: *“...a rozhorľoval sa v ňom jeho duch vidiac, že je mesto oddané modloslužbe, ... zhováral sa teda v synagóge so Židmi a s bohabojnými mužmi a na námestí deň po deň so všetkými, s ktorými sa práve zišiel. Aj z epikurejských a stoických mudrcov vrazili sa s ním niektorí. Jedni hovorili: Čože chce povedať tento tláčač? Iní zase: Tak sa zdá, že hlása cudzie božstvá... Chytili ho teda a zaviedli na Areopág a povedali: Či môžeme zvedieť, čo je to za nové učenie, ktoré hlásaš?... Nato postavil sa Pavel prostred Areopágu a hovoril: Mužovia, Aténčania, zo všetkého vidím, že ste veľmi bohabojní: lebo keď som chodil po vašich svätyniach a obzeral si ich, našiel som aj oltár s nápisom Neznámemu Bohu. Nuž Toho, ktorého vy neznáte a (predsa) ctíte, ja zvestujem... Ako počuli o vzkriesení z mŕtvych, jedni sa posmievali a iní povedali: Budeme ťa o tomto aj inokedy počúvať. Tak odišiel Pavel spomedzi nich. Niektorí mužovia pripojili sa však k nemu a uverili. Medzi nimi bol aj **Dionýzius Areopagita**, žena menom Damaris a iní s nimi.”*

Dionýzius Areopagita

Učenie o duchovných hierarchiách

Viktor Thieben

Kto bol tento Dionýzius? Ako v mnohých podobných prípadoch, keď ide o dejiny raného kresťanstva, aj tu sme odkázaní skôr na legendy ako na historické dokumenty. Údajne vo veku 110 rokov cestoval Dionýzius z Atén ďaleko na západ a dostal sa do malej kresťanskej osady — do Paríža. Úctyhodný starec sa však zakrátko stal terčom útokov. Našla sa zámienka, aby ho zatkli a odsúdili na smrť. Dionýzius s takou obdivuhodnou energiou a odvahou kráčal hore k popravisku na kopci Montmartre (Mont-Martre, t. j. Pahorok Marsa — po grécky Aresa), že rozhorčený kat ho stál na mieste. Legenda však rozpráva ďalej, že Dionýzius sám zodvihol svoju hlavu z prachu, umyl ju v blízkej studni a držiac si ju pri srdci vystúpil na vrchol kopca a tam zomrel. Tu sa ukázalo všetkým prítomným obrovské svetlo a poznali, že popravený bol veľkou osobnosťou. Ihneď zachytili jeho krv na kus šatstva, z ktorého sa neskôr vyvinula vlajka, pod ktorou ešte v 14. storočí bojovali francúzske vojská pod vedením Jany z Arku.

Na severnom svahu dnes dobre známeho Montmartru bola založená škola, odkiaľ sa šírilo Dionýziovo učenie ešte v 9. storočí: v tomto čase na dvore kráľa Karola Lysého (zomrel r.877) prekladal Scotus Eriugena jeho spisy z gréčtiny do latinčiny. Je zrejme, že prvý parížsky biskup na prelome 2. a 3. storočia St. Denis dostal meno podľa neho.

Dionýziovo učenie bolo dobre známe aj vo filozofickej škole v Chartres (11.—12. storočie). Prezrádza to napríklad kamenný reliéf na južnom portále katedrály, ktorý zobrazuje výstup ľudskej duše do

nebies. Vidíme tu naznačených všetkých deväť anjelských hierarchií pod vedením archanjela Michaela, tak ako to učil Dionýzius.

Dionýzius sa narodil asi desať rokov pred Kristom a vynikol už ako dieťa mimoriadnymi schopnosťami. Po svojom zasvätení do gréckych mystérií navštívil mimogrécke kultové centrá. Dostal sa tak aj do egyptského Heliopolisu, “Mesta Slnka”, kde bol svojho času zasvätený aj Platón. Zachoval sa list, ktorý napísal svojmu priateľovi Polycarpovi. Vyplýva z neho, že zažil to veľké zemetrasenie a zatmenie Slnka v čase ukrižovania Ježiša Krista. Pravda, nevedel si vysvetliť význam týchto prírodných úkazov. V liste však vyjadril tušenie, že zvestujú príchod “nového svetla”, ktoré bude mať význam pre celú Zem.

Ako tridsaťosemročný sa vrátil do Atén a stal sa mestským sudcom so sídlom na Areopágu — na Marsovom kopci. Ako prominentný člen mestskej rady počúval veľkú reč apoštola Pavla na námestí, ktorá ho podnietila k hlbokým úvahám. Vyhladal svoje poznámky o zemetrasení a zatmení Slnka spred 14 rokov a hneď sa mu osvetlila súvislosť medzi týmito úkazmi a tým, čo kázal apoštol Pavel o Kristovi. Na základe takéhoto intuitívneho poznania sa stal jedným z prvých, ktorí sa dali pokrstiť, a nadviazal priateľské kontakty s Pavlom. Spolupráca týchto dvoch osobností položila základy niečoho, čo malo neskôr rozhodujúci význam pre vývoj ezoterického kresťanstva. Kým cirkev stále viac rozvíjala koncepciu kresťanstva, ktoré musíme označiť za exoterné, začala sa už tu odvíjať ezoterická tradícia, ako to môžeme sledovať v uče-

ní manicheizmu, v hnutí sv. grálu, u templárov a do značnej miery aj v učení chartreskej školy.

Kým teda apoštol Pavel pokračoval vo svojich cestách po Stredomorí, založil Dionýzios v Aténach školu, ktorá šírila Pavlovo učenie. Aj o tejto škole jestvuje len veľmi málo historických dokumentov, ale po stáročia sa zachovali rukopisy, z ktorých môžeme získať určitú predstavu o obsahu učenia. Ide predovšetkým o spis *Nebeské hierarchie*. Jeho autorstvo je síce sporné, lebo pochádza až zo 6. storočia, a preto sa v dejinách kultúry pripisuje *Pseudodionýziovi*. V čase, keď šírenie učení písmom ešte nebolo všeobecným zvykom, tradovali sa učenia iba ústnym podaním a ukladali sa v pamäti jednotlivých žiakov. Dionýzios teda učil v 2. polovici 1. storočia, potom si vybral jedného zo svojich žiakov, ktorý pokračoval v jeho činnosti. Tento žiak potom tiež dostal meno Dionýzios (v staroveku to vôbec nebolo nezvyčajné) a až v 6. storočí padlo rozhodnutie zachytiť učenie školy aj písomne. Môžeme preto predpokladať, že Dionýziovi nasledovníci, ktorí sa stali hlavou jeho školy a z úcty k zakladateľovi prijímali aj jeho meno, zachovali jeho učenie v pôvodnej čistote.

Pre Dionýziov svetonázor je charakteristické učenie o deviatich stupňoch nebeských bytostí, zoskupených do troch tried — hierarchií. Prvá a najvyššia hierarchia, najbližšia Svätej Trojici, zahŕňa

Serafínov,
Cherubínov
a Trónov.

Tieto mocné duchovné bytosti sú pôvodcami celej svetovej evolúcie.

Druhá hierarchia pozostáva z bytostí nazvaných

Kyriotetes,
Dynameis a
Exousiai,

čiže z duchov múdrosti, pohybu a formy. Táto hierarchia je iste pre vedomie dnešného človeka len veľmi ťažko pochopiteľná. A predsa stačí jednoduchý až triviálny príklad z nášho každodenného života, aby sme si mohli urobiť určitú, aspoň teoretickú predstavu o funkciách týchto bytostí vo svetovom meradle. Berme napríklad stôl ako objekt každodennej potreby. Aby stôl vôbec existoval, musel ho niekto predovšetkým chcieť. Stojí teda za ním vôľa nejakej osoby, vôľa, ktorá je jeho pôvodom a o ktorú sa opiera. Odtiaľ to označenie "Tróny". Aby majster stolár zhotovil stôl, musí však

Gustave Doré: *Jákovov sen*

mať presnú predstavu, čo chce robiť a ako to chce robiť. Jeho vôľa predsa neprechádza bezprostredne do tvorivej činnosti — do *pohybu*, ale musí byť podriadená jeho skúsenostiam, teda musí prejsť sférou *múdrosti*. Rozhodnutie stolára, ďalej jeho skúsenosti a zručnosť a napokon tvorivá práca vyúsťujú do hotového diela, do stola, ktorý tým dostáva svoju *formu*. My svojimi zmyslovými orgánmi vidíme len výsledok, hotové dielo, ale vieme, že v ňom je konkretizovaný pohyb — totiž práca, ktorú vykonáva osoba — stolár. Takto videl žiak ezoterickej školy za každým javom pôsobenie štyroch

stupňov anjelských zborov, ktoré vlastne realizovali zámer Stvoriteľa.

Do tretej hierarchie patria

Archai,
Archangeloi
a Angeloi.

Archai alebo duchovia osobnosti spravujú dlhšie časové úseky vo vývoji ľudstva; nazývajú sa aj duchovia času. Archanjeli majú na starosti záležitosti jednotlivých národov, čo sa vyjadruje aj rozdielnosťou reči. Napokon každý človek má svojho anjela, ktorý ho vedie do tejto inkarnácie a má prehľad o tom, aké sú jeho úlohy v tomto živote.

Dionýzios opisuje funkcie týchto nebeských bytostí zaujímavým až dramatickým spôsobom. Učí, že ako sú tri kategórie hierarchií nad nami, tak máme pod sebou tri ríše: zvieratá, rastliny a minerály. Príchod Krista na Zem označuje — podľa jeho učenia — najhlbší vývojový bod človeka, od ktorého má nasledovať *výstup človeka smerom k Bohu* cestou spolupráce s hierarchickými bytosťami. Svojou postupnou premenou sa človek stane spolustvoriteľom.

Teraz, keď sme sa v hrubých črtách zoznámili s podstatou Dionýziovho učenia, môžeme azda tušiť, čo sa skrýva za záhadným obrazom legendy o jeho poprave. Ako svojím žiakom vštepovali učiteľia v Chartres, ľudské myslenie je potrebným nástrojom vnímania duchovného sveta.

Lenže naše myslenie musí byť premenené. Musí sa vzdať tak vysoko hodnoteného, skvelého a bystrého intelektu, miesto toho sa musí usilovať chápať javy tohto sveta *srdcom*. Obrazne povedané, človek si musí držať hlavu pri srdci, zohrievať myšlienky citom a osvietiť svoje city vedomím. Srdce má veľa skvelých vlastností, ale samo od seba nemá schopnosť jasného videnia. Úlohou žiaka ezoteriky je preto zaviesť sily intelektu do srdca, spojiť v sebe svetlo a teplo. Potom môže pochopiť podstatu a činnosť duchovného sveta, a tak vytvoriť predpoklad, aby sa mohol sám aktívne na ňom zúčastňovať.

Dokončenie zo *Sophie* 9

Jedným z hlavných dôvodov pre-existencie duše bola už pre Origena skutočnosť nerovnosti ľudských osudov a dĺžky života. Ak je človek na Zemi iba raz, ako vysvetliť výrazné rozdiely v osudoch jednotlivých ľudí, pre ktorých často nie je pre prítomný život nijaké vysvetlenie? Prečo niekto zomiera už v detskom, dokonca v dojčenskom veku, v rozkvette mladosti - po miliónoch, najmä vo vojnách a iný sa dožíva bez ťažkostí vysokej staroby? Aký zmysel môže mať večnosť pre človeka po nezaplnenom živote, v ktorom nemožno využiť všetky možnosti pozemského života a najmä nemožno prejavíť svoju slobodnú vôľu, kvôli ktorej by mal byť spasený alebo zatratený? Ako sa táto viditeľná nerovnosť vôbec zhoduje s Božou spravodlivosťou?

Odvolávať sa iba abstraktne na nejaký neprehľadný boží úsudok a milosť znamená mlčky predpokladať Stvoriteľa, ktorý sa z nejakého nepochopiteľného rozmaru kruto zahráva so životmi a osudmi svojich stvorení - iba preto, aby im potom mohol preukázať svoju milosť alebo ich uvrhnúť do večného trápenia! Predstava hodná skôr orientálneho despota (a preto najmä výrazná napr. v islame), ale nie kresťanského Boha lásky, ktorý stvoril človeka ku svojmu obrazu, a preto rešpektuje jeho slobodu a ľudskú dôstojnosť. Táto

Reinkarnácia a kresťanstvo

Zdeněk Háňa

dôstojnosť človeka spočíva práve v tom, že je ako obraz Boží individuálnou duchovnou bytosťou, bytosťou *ja*, ktorú dichotomické učenie cirkvi o človeku ako bytosti len s dušou a telom, tragicky stratilo. Na rozdiel od ostatných tvorov je každý jednotlivý človek druhom sám pre seba a prekonáva svoj vlastný vývoj, svoj vlastný osud spolu s ľudstvom ako celkom. Tento vývoj má svoje kauzálne súvislosti a má tiež svoj cieľ, ktorý z kozmického aspektu nie je možné dosiahnuť počas jediného dlhšieho alebo kratšieho pozemského života, ale počas radu životov, v ktorých človek jednak zbiera plody predchádzajúcich životov, jednak vyrovnáva svoje omyly a previnenia, čo dáva ľudským osudom inak nevysvetliteľnú rozdielnosť a pestrnosť. O aké súvislosti pritom ide a k akému cieľu tento vývoj smeruje, na to sa z hľadiska západnej kresťanskej duchovnej kultúry pokúša odpovedať antropozofia R. Steinera.

Idea reinkarnácie a karmy tu nemá nejakú vágnu formu tušenia, snenia alebo zbožných prianí, ale je výsledkom svedomitého duchovného bádania, ktoré nadväzuje na poznatky súčasnej vedy, založené na zmyslovom pozorovaní, ale zameriava sa pritom na rozšírenie vedomia človeka, za hranice, touto vedou stanovené, t. j. do nadzmyslovej oblasti, ktorá je zvláštnym svetom príčin. A v tomto svete príčin môže nájsť okrem iného aj skutočnosť reinkarnácie a karmy - čiže nie ako teóriu, ale ako skúsenosť.

Ide o umocnenie poznávacej schopnosti, ktorého východiskom nie sú nejaké dychové či telesné cvičenia, ako ich používa joga, ani mediálne, hypnotické, či drogové praktiky, ako ich rozvíja súčasná experimentálna psychiatria, parapsychológia či psychotronika, ale najbdelejšie duševné schopnosti človeka, t. j. myslenie.

Cvičením koncentrácie a meditácie sa myslenie, ktoré je samo o

sebe niečím nadzmyslovým, postupne odpútava od závislosti na zmyslovom vnímaní a obracia sa samo na seba, t. j. na silu, ktorou je nesené.

Táto sila je niečím nadzmyslovým, a preto prostredníctvom nej môže človek preniknúť za prah zmyslových skutočností, do vlastnej sféry ducha, a to pri plnom vedomí ako to zodpovedá človeku na súčasnej kultúrnej úrovni, t. j. bez vízií, halucinácií, extází či mediálnych stavov, ktoré sa vyznačujú práve potláčaním bdelého vedomia a sú iba nežiadúcim atavizmom. V tom sa práve duchovná veda antropozofia zásadne odlišuje od všetkých tzv. okultných, najmä východných praktík poznania, ktoré nie sú kontrolovateľné bdelým vedomím, a preto nie sú bez omylov a ilúzií.

Prehĺbeným cvičením oživeného myslenia tak možno vystupovať po ďalších stupňoch poznania, ktoré vedú okrem iného i ku skúsenosti reinkarnácie.

1) k **imaginácii**, t. j. k obraznému vnímaniu duchovných skutočností, ktoré sa skrývajú za všetkým zmyslovým ako jeho predobrazy či archetypy, ktoré sa zrkadlia v uvoľnenom éterickom tele. Už na tomto stupni vedomia je možné dospieť k zážitku nezávislosti vedomia na telesnosti, ktorá sa tu vníma ako niečo objektívne, čo patrí vlastne k vonkajšiemu svetu a je nám pre tento život iba prepožičané - teda proti cirkevnej dogme a domnelej jednote tela a duše, ktorá je v skutočnosti iba relatívnym, dočasným provizóriom.

2) Do hlbších vrstiev bytia preniká vedomie na stupni **inšpirácie**, t. j. vnútorného počutia a chápania toho, čo bolo vnímané - zatiaľ čo v imaginácii človek poznáva akési duchovné písmo, na stupni inšpirácie sa ho učí čítať (čítanie okultného písma). Práve na tomto stupni možno prežiť skutočnosť existencie ľudskej individuality už pred pozemským

zrozením v duchovnom svete, teda preexistencie, ako o nej učil už Plátón a kresťanská gnóza, odsúdená ako kacírstvo cirkvou, ktorá tu stavia dogmu proti skúsenosti.

3) Konečne, na najvyššom stupni **intuície** môže vedomie dosiahnuť plné spojenie s duchovným bytím a nájsť v ňom svoje pravé ja - ako čistý obraz kozmického, božského Ja. Na tomto stupni môže potom človek preniknúť úplne vedome do vlastných minulých životov a nájsť tam príčiny svojich osudov v prítomnom živote, bez hypnózy alebo somnambulických stavov, ako to popisuje vo svojej knihe napr. Moody: bez použitia drog alebo holotropného dýchania, ako to praktizuje napr. Stanislav Grof.

Takto je možné dospieť k poznaniu, že reinkarnácia a karma sú iba zvláštnou formou svetovej zákonitosti, v ktorej sa prejavuje spojenie príčiny a účinku, rovnako ako v iných javoch sveta. Ak neuznáme, že ľudský život a jeho také rozdielne osudy sú prejavom zákonov kauzality, potom musíme iba slepo veriť, že sme iba hračkou neprehľadných síl, či už ich nazývame prozreteľnosť, ako to hlása cirkevné učenie alebo náhodou, ktorá je uctievaným božstvom materialistov a ateistov.

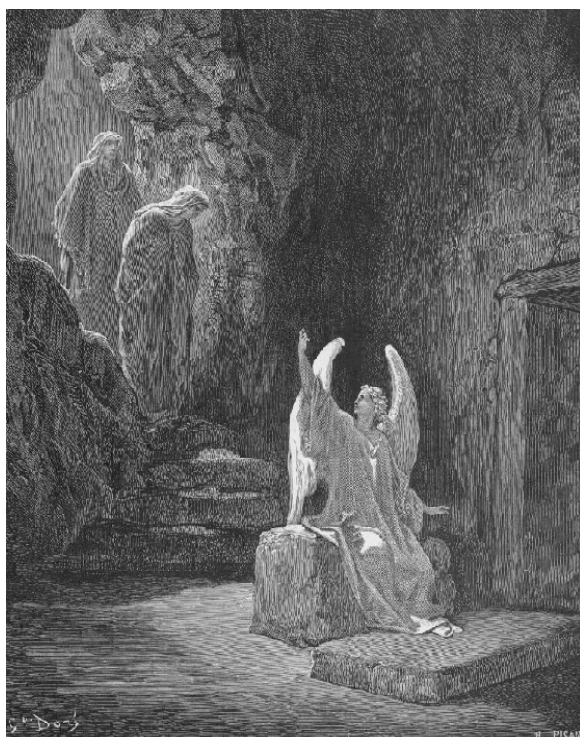
Kauzálna súvislosť ľudského pozemského života môže však pochopiť i určitou myšlienkovou úvahou, na ktorú poukazuje R. Steiner. Môžeme napr. poukázať na jav elastickej svetla, ktoré podľa poznatkov fyziky sa nerozptyľuje do nekonečna, ale ide až k určitej hranici a potom sa vracia späť. Nejestvuje nekonečný priestor - fyzický svet je obmedzený a konečný. Napr. podľa syntetickej geometrie priamka nebeží do nekonečna, ale vracia sa z druhej strany späť: nekonečne vzdialený bod vľavo je totožný s nekonečne vzdialeným bodom vpravo.

Podobne ako s priestorom je to aj s časom. Pri spätnom prežívaní môžeme prestúpiť najskôr prah zrodenia a preniknúť do vlastnej preexistencie v duchovnom svete. Ak postupujeme stále ďalej, vraciame sa

opäť dolu na zem - do minulého pozemského života. Tam môžeme nájsť príčiny toho, čo prežívame v súčasnom pozemskom živote. Aby sme pochopili logiku idey reinkarnácie a karmy, treba si uvedomiť dve základné veci:

1) Trojčlennú podstatu ľudskej bytosti - telesnú, duševnú a duchovnú - ako sme o nej hovorili už vyššie. To, že oficiálne cirkevné učenie od tejto trichotómie upustilo, i keď o nej celkom jednoznačne hovoril apoštol Pavol, je pre cirkev jedna z hlavných prekážok k prijatiu myšlienky opätovného vtelovania.

Svojím **telom** patríme k fyzické-

Gustave Doré: Zmŕtvychvstanie

mu druhu "človek" a podliehame zákonom dedičnosti, ktoré zdôrazňuje súčasná veda.

Svojou **dušou**, ktorá je spojnicou a sprostredkovateľom medzi telom a duchom, podliehame zákonu osudu, ktorý sme si sami pripravili - a to je zákon karmy.

Ako **duchovná** bytosť je každý individuálny človek, na rozdiel od zvierat, svojím vlastným druhom, svetom sám pre seba. Ako taký je nositeľom účinkov z jedného života do druhého - podlieha zákonu reinkarnácie. Práve preto, že cirkev tento podstatný článok ľudskej bytosti neuznáva, nemôže uznávať ani

opätovné vtelovanie.

Narodenie a smrť platí pre telesnosť a riadi sa zákonmi fyzického sveta. Duša žije v prítomnom pozemskom živote podľa zákonov osudu a spája tak jeho pomínelnosť s večnosťou, ktorá je životom ľudského ducha.

2) Druhým hľadiskom je tu skutočnosť vývoja, o ktorej sme tu tiež už hovorili, a ktorá chýba ako cirkevnému učeniu, tak i tradičnému východnému učeniu reinkarnácie. Ide tu predovšetkým o jeho vnútornú stránku, t. j. o vývoj vedomia. Ak uznáme skutočnosť, že každý človek je druhom sám pre seba, potom

nemôžeme hovoriť o vývoji ľudstva ako celku bez toho, že by sa každá jednotlivá ľudská bytosť na ňom nepodieľala. Každý človek v sebe nesie všetky doterajšie vývojové stupne a skrýva v sebe zárodoky všetkých ďalších stupňov. Vývoj ľudstva by nemal nijaký zmysel, keby jeho stupňami neprechádzala každá individuálna ľudská bytosť a nevyvíjala sa spolu s ním. to pochopil už v 18. storočí G. E. Lessing; až v spojení s faktorom vývoja dostáva opätovné vtelovanie svoj zmysel.

Preto tiež považoval R. Steiner takto chápanú ideu reinkarnácie a karmy za jednu z hlavných úloh antropozofie v západnom kultúrnom svete.

Ak mnoho vecí, ktoré nás stretávajú v tomto živote, pochádza z minulých inkarnácií, o ktorých v normálnom

vedomí nič nevieme, vznikne prirodzene námietka: ako je to teda s našou slobodou? Nenahráva to náladám fatalizmu?

Na to musíme odpovedať záporne. Podmienenosť nášho osudu neobmedzuje moju slobodu práve tak, ako ju neobmedzuje to, že sa nastáňujem do domu, ktorý som si sám predtým postavil. Aj keď som svojím rozhodnutím stavať dom do istej miery vopred určil svoju budúcnosť - a v tom je prvok nutnosti - mám úplnú slobodu chovať sa v tomto dome múdro alebo hlúpo, a tak si sám ovplyvniť svoju ďalšiu budúcnosť. V ľudskom živote sa neustále

prelína prvok nevyhnutnosti a slobody. Zákon kauzality v ľudskom osude teda slobodu nevyklučuje.

Druhou otázkou môže byť: je opätovné vtelo vanie večným kolo-behom, ako ho hlása východné učenie alebo má svoj počiatok a koniec?

Táto otázka súvisí s hlbokým rozdielom medzi pozemským bytím a posmrtným bytím v duchovnom svete, ktorý je príznačný pre vedomie človeka dnešnej doby. Ilustruje to príbeh, ktorý sa rozpráva o dvoch priateľoch - mníchoch, ktorí mnoho rozmýšľali o posmrtnom živote a zápasili pritom s mnohými pochybnosťami. Nakoniec sa dohodli, že ten, kto z nich prvý zomrie, zjaví sa v noci druhému a naznačí mu skutočnosť jedným slovom: *taliter* - je to tak, ako sme si to predstavovali podľa učenia cirkvi, *aliter* - je to ináč. Po rokoch sa stalo, že jeden z nich zomrel a skutočne sa zjavil v noci druhému, ale nepovedal iba jedno, ale dve slová: *totaliter aliter* - je to celkom ináč!

Je to naozaj tak, že prežívanie v duchovnom svete je celkom iné od pozemského, a to preto, že človek sa počas svojho vývinu ponoril až priveľmi hlboko do svojej telesnosti, takže sa s ňou mylne stotožňuje (viď cirkevné učenie o neoddeliteľnosti duše a tela) a cíti sa tak silno oddelený od duchovného sveta - od sveta príčin, ktorý však i tak v jeho živote pôsobí. Preto sa tiež bojí na zemi smrti - pre neistotu, čo je po nej. Naproti tomu v živote po smrti sa ocitá v nesmiernej plnosti zážitkov - až v priveľmi veľkej istote, kedy si uvedomuje svoje omyly a túži opäť po zemi, ako po jedinom mieste, kde ich môže napraviť a kde sa môže stále vyvíjať. To súvisí práve s vývojom vedomia. V minulosti tu taký ostrý rozdiel medzi vedomím v pozemskom živote a po smrti nebol. Napr. človeku v starom Egypte prenikali do jeho pozemského života snové obrazy duchovného sveta a naopak, po smrti ešte silno doznievali dojmy z pozemského života - a to tiež určovalo ráz egyptskej kultúry.

Čím ďalej by sme takto prenikali do minulosti, tým sú tieto rozdiely nepatrnejšie, až nakoniec celkom miznú - potom sa už nedá hovoriť o reinkarnácii.

Tak majú opätovné životy svoj počiatok v čase a budú mať v budúcnosti i svoj koniec, a to postupným prenikaním vedomia duchovného sveta do obyčajného vedomia. Kedy si to dosiahol svojou cestou, primeranou svojej dobe, Budha. Dnes sa o to usiluje celkom inou cestou, primeranou vývojovému stupňu dnešného človeka - cestou kresťanskou - cestou antropozofie.

Prichádzame tak k otázke cieľa opätovného vtelo vania a jeho spojitosti so zvestou Evanjelia. Čím sa vlastne odlišuje kresťanstvo od ostatných svetových náboženstiev?

R. Steiner vždy zdôrazňoval, že Kristus pôsobí vo všetkých veľkých náboženstvách, hoci pod rôznymi menami. Preto majú svoje oprávnenie universalistické snahy, nech prichádzajú z Východu, napr. u takých osobností ako bol Ramakrišna, Rábíndranáth Thákur, Rádhakrišnan, Šrí Aurobindo alebo na Západe v rôznych formách ekumenizmu s myšlienkou tolerancie a úcty k rôznym formám zbožnosti.

I tak tu je určitý podstatný rozdiel, ktorý postrehol už v minulom storočí nemecký filozof Schelling, keď vo svojej filozofii Zjavenia píše: *“Kristus nie je učiteľom, ako sa obvykle tvrdí, Kristus nie je zakladateľom, on je obsahom kresťanstva.”* V tom je základný rozdiel od iných náboženstiev.

Historické štúdium môže poukázať na podobnosti kresťanstva s náboženským prostredím neskorého židovstva, antiky, s mysterióznymi kultami, s hnutím Essejských, na styčné body s budhizmom a iné súvislosti, ktoré by mohli spochybniť originalitu kresťanského učenia. Uniká však pritom pravá skutočnosť kresťanstva, na ktorú upozorňoval

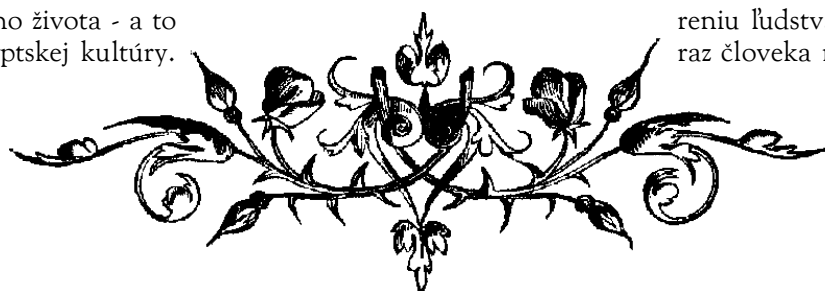
R. Steiner už od r. 1902.

To nové, čo Kristus priniesol, nie je učenie, ale on sám: vstup božskej bytosti do pozemského sveta ľudí, obetný čin na Golgote a zmŕtvychvstanie. To je tiež hlavný obsah apoštolského zvestovania. Až potom, v ďalšej fáze vývoja, sa z toho začalo vyvíjať i učenie, ktoré na túto základnú skutočnosť poukazovalo. To, čo priniesol Kristus, nepatrí vlastne do radu založenia náboženstva, ale do roviny stvorenia, ako 2. akt stvorenia človeka.

Stvorenie človeka, o ktorom hovorí Genesis, sa týkalo telesnosti človeka a nebolo ešte konečným cieľom: bytosť povolaná k obrazu Božiemu, musela dostať ešte vnútorný obsah, t. j. samostatné, slobodné ja. Počiatkom tohto vývoja bol hlbší pád do hmoty (“pád do hriechu”), ako ho opisuje 2. kapitola Genézy. Následkom tohto pádu bola smrť - nie ako trest, ale ako milosť, aby človek nechcel tento padlý stav, t. j. izolované egoistické ja zvečniť.

Ako vykúpenie prináša Kristus božskú silu nesebeckému egu, ktoré je schopné odovzdávať sa v láske. Tým sa práve začína akt stvorenia, ktorý by bol možný iba obetným postupom Kristovým k človeku - rovnakou cestou, ktorú človek prešiel pri svojom páde, so všetkými dôsledkami ľudskej telesnosti, vrátane smrti. Ak v smrti dospel Kristus úplne k človeku a spojil sa tak s ľudstvom, v zmŕtvychvstaní kráča pred ním a vedie ho do budúcnosti. Práve zmŕtvychvstanie, bez ktorého by bolo “zbytočné naše kázanie”, ako hovorí Pavol, je onou centrálnou udalosťou, oným vykúpením, lebo znamená premenu, preduchovnenie ľudského tela, ktoré malo byť nástrojom človeka k vedomiu seba samého, prepadlo však smrti, pretože sa ľudské sebavedomie stalo egoistickým, odlúčeným od duchovného sveta.

Vstupom Kristovým do ľudskej existencie došlo k premene a rozšíreniu ľudstva, uskutočnil sa praobraz človeka na zemi. Kristus vstal z

mŕtvych nielen ako Boh, ale i ako človek, a tým sa stal "novým Adamom", prvorodencom nového ľudstva, spoločným ja ľudstva ("ja všetkých ja", ako hovorí Novalis). Človeku tak bola daná možnosť, aby sa na tejto premene podieľal, zo slobodného vnútorného úsilia a v spojení s Kristom. Možno povedať: Kristus sa stal človekom, aby sa človek mohol stať Kristom, lebo, ako sa hovorí v kázni na hore (Mat. 5, 48), sa má stať dokonalým "ako Otec váš na nebesiach je dokonalý." Na konci svojho vývoja, ako jeho výsledok a cieľ, by mal človek mať ono premenené duchovné telo zmŕtvychvstania ako dokonalý nástroj pravého ja.

Kristus tento ideál, zmysel a cieľ ľudskej existencie uskutočnil. Jeho život, smrť a zmŕtvychvstanie je jedinečnou a v dejinách neopakovateľnou udalosťou, a preto sa už nepotrebuje ďalej vtelovať, je spojený trvalo s ľudstvom a pôsobí v duchovnej sfére Zeme.

Človek sa však k rovnakému ideálu a cieľu môže približovať len postupne, v rade inkarnácií, dokiaľ nedosiahne ten istý stupeň, dokiaľ neuskutoční Krista v sebe. Na to jeden ľudský život nestačí. Až po dosiahnutí tohto cieľa - pri "poslednom súde" - nebude už ďalšie vtelovanie potrebné.

Tak sa idea reinkarnácie javí ako organická časť kresťanského obrazu sveta a vyplňa doterajšiu eschatologickú medzeru v cirkevnom učení.

Pohľadom na túto ideu získava kresťanský obraz svoju úplnosť, idea opätovného vtelovania sa tak sama v pravom zmysle stáva niečím evidentným až v spojení s centrálnou udalosťou Kristovou. Možno preto dúfať, že i cirkevné učenie sa postupne dopracuje k tomuto poznaniu.

Ide ale o poznanie, ktoré nemožno prijímať ako dogmu so slepou vierou v nejakú vonkajšiu autoritu. Nie je ani abstraktnou teóriou, ktorá by bola výsledkom obyčajnej myšlienkovvej špekulácie.

Je to duchovný poznatok, ľudská skúsenosť, ktorú možno prijímať iba k vlastnej nepredpojatej úvahe či k vlastnému overeniu, a to v plnej vnútornej slobode - celkom v zmysle slov Kristových o Jánovi Krstiteľovi: "on je Eliáš, ak to chcete prijať!"

Z kroniky Akaša: Lemurská rasa

Rudolf Steiner

Zde se sděluje část z akašické kroniky, která se vztahuje na velmi dávný pravěk ve vývoji lidstva. Tato doba předchází oné, která byla vylíčena v minulých popisech. Jedná se o třetí základní rasu, o níž se říká v theosofických knihách, že obývala lemurský kontinent. Tento kontinent ležel - ve smyslu těchto knih - na jih od Asie, rozprostíral se však asi od Ceylonu až k Madagaskaru. Také dnešní jižní Asie a část Afriky k němu náležely. I když byla vynaložena všemožná pečlivost při zkoumání "akašické kroniky", tak musí být přece zdůrazněno, že nikde se pro toto sdělení nemá uplatňovat jakýkoliv dogmatický charakter. Jestliže již čtení o věcech a událostech, které jsou tak vzdáleny současné době, není snadné, tak skýtá překlad zřetelného a rozluštěného do současné řeči téměř nepřekonatelné překážky. Časové údaje budou učiněny později. Budou lépe srozumitelné, když bude probrána celá lemurská doba a také ještě doba naší (páté) základní rasy až do současnosti. Věci, jež jsou zde sdělovány, jsou také pro okultistu, který je čte po prvé, překvapující, ač toto slovo není zcela výstižné. Proto je smí sdělovat jen po nejpečlivějším zkoumání.

Čtvrté (atlantické) základní rase předcházela tak zvaná lemurská. Za jejího vývoje se udály se Zemí a člověkem skutečnosti největšího významu. Avšak zde se má nejprve něco říci o charakteru této základní rasy po těchto skutečnostech, a teprve potom se zabývat těmito skutečnostmi.

U této rasy nebyla ještě v podstatě vyvinuta paměť. Lidé si sice mohli činit představy o věcech a událostech, ale tyto představy neutkvávaly ve vzpomínce. Proto také ještě neměli žádné řeči ve vlastním slova smyslu. Co mohli takto vytvářet, byly spíše přírodní hlásky, které vyjadřovaly jejich pocity, lihost, radost, bolest a tak dále, které však neoznačovaly vnější věci. Ale jejich představy měly zcela jinou sílu než představy pozdějších lidí. Touto silou působili lidé na své okolí. Jiní lidé, zvířata, rostliny, dokonce neživé předměty mohli pociťovat tuto působnost a být ovlivňováni pouhými představami. Tak mohl Lemuřan svým druhům sdělovat něco, aniž potřeboval řeč. Toto sdělení spočívalo v jakémsi "čtení myšlenek".

Tuto sílu svých představ čerpal Lemuřan bezprostředně z věcí, které ho obklopovaly. Proudila k němu ze síly růstu rostlin, z životní síly zvířat. Tak chápal rostliny a zvířata v jejich vnitřním tkaní a životě. Ano, on rozuměl také fyzic-

kým a chemickým silám neživých věcí. Když něco stavěl, nepotřeboval nejdříve vypočítávat nosnost kmene, váhu stavebního kamene; on viděl u kmenu, kolik může unést, u stavebního kamene, kde může být použit vzhledem ke své váze, kde nikoli. Tak stavěl Lemuřan bez inženýrských znalostí s pomocí síly představy, která působila s jistotou jakéhosi instinktu. A vysokou měrou ovládal své tělo. Mohl zpevnit svou paži, když to bylo nutné, pouhým napětím vůle. Mohl na příklad zvedat obrovská břemena pouhým vyvinutím vůle. Ovládal-li později Atlanťan sílu života, Lemuřan ovládal vůli. Byl - výrazu se nesmí rozumět špatně - ve všech oblastech nižších lidských výkonů rozeným mágem.

Lemuřané byli zaměřeni na vypěstování vůle, představivé síly. Byla na tom úplně založena výchova dětí. Chlapci byli co nejvíce otužováni. Musili se učit čelit nebezpečí, přemáhat bolesti, provádět smělá jednání. Na ty, kdo nesnášeli mučení, nemohli obstát v nebezpečí, se nepohlíželo jako na užitečné členy lidstva. Ty se nechávali umírat námahou. Co akašická kronika ukazuje o této výchově dětí, přehraje vše, co si současný člověk může vykreslit v nejobtížnější fantazii. Snášení horka až k spalující výhni, propichování těla špičatými předměty byly zcela obyčejné procedury.

Jiná byla výchova děvčat. Děvče bylo sice také otužováno, ale vše bylo založeno především na tom, aby se vyvinula mocná fantazie. Děvče bylo například vystaveno bouři, aby pocítovalo klidně její strašlivou krásu. Muselo přihlížet bojům mužů bez bázně, jen proniknuto pocitem pro sílu, kterou vidělo před sebou. Tím se u děvčat vyvíjely vlohy pro snění, pro fantazii. A to se cenilo obzvlášť vysoko. Paměť neexistovala, tak se tyto vlohy také nemohly zvrhnout. Tyto snivé nebo fantastické představy trvaly jen tak dlouho, pokud existovaly odpovídající vnější podněty. Měly tedy do té míry svůj dobrý základ ve vnějších věcech. Neztrácely se v bezednu. Byla to takřka fantastičnost a snivost přiro-

dy samé, která byla vnořena do ženské mysli (Gemüt).

Obydlí v našem smyslu Lemuřané, s výjimkou poslední doby, neměli. Zdržovali se tam, kde k tomu dávala příležitost sama příroda. Jeskyně například, které používali, přetvářeli jenom, vybavovali je jen takovými doplňky, jak to potřebovali. Později stavěli si také takové jeskyně ze zemské říše. A pak vyvíjeli u takových staveb velikou zručnost. Nesmíme si však představovat, že neprováděli také umělecké stavby. Jenomže tyto nesloužily k bydlení. Vznikaly v první době z potřeby, aby člověk dával přírodním věcem formu. Kopce byly tak přeformovány, že se člověk radoval z té formy, našel v ní zálibu. Kameny se spojovaly z téhož důvodu nebo také proto, že sloužily pro jisté zařízení. Místa, v nichž se děti otužovaly, byla obehnána podobnými hradbami. Stále mohutnějšími a umělečtějšími ke konci

Ak nemôžeš niečo pochopiť, tak radšej nesúď, než aby si odsudzoval.

Rudolf Steiner

této doby se stávaly stavby, které sloužily pro pěstování "božské moudrosti a božského umění". Tyto ústavy se v každém ohledu lišily od toho, čím byly pro pozdější lidstvo chrámy, neboť byly současně výchovnými a vědeckými ústavy. Kdo byl k tomu shledán způsobilý, směl zde být zasvěcen do vědy o světových zákonech a do užívání těchto zákonů. Jestliže byl Lemuřan rozeným mágem, tak zde byla vytvářena vloha pro umění a hlubší náhled do věcí. Jen ti, kdo v nejvyšší míře veškerým otužováním získali schopnost překonávání, mohli být připuštěni. Pro všechny ostatní bylo to, co se dělo v těchto ústavech, nejhlubším tajemstvím. Učili se tu bezprostředním nazíráním poznávat a ovládat přírodní síly. Učení však bylo takové, že se u člověka přírodní síly realizovaly v silách vůle. Mohl takto vykonávat sám, co koná příroda. Co vykonávalo pozdější lidstvo úvahou,

kombinováním, to mělo tehdy charakter instinktivní činnosti. Přece však nesmíme slovo "instinkt" použít v témže smyslu slova, jak jsme zvyklí aplikovat jen ve světě zvířat. Neboť úkony lemurského lidstva stály velice vysoko nade vším, cokoli zvířecí svět instinktem vytváří. Převyšovaly dokonce daleko to, co si lidstvo od té doby paměti, rozumem a fantazií osvojilo uměním a vědami. Kdybychom chtěli použít pro tyto ústavy výraz, který usnadňuje porozumění, mohli bychom je nazvat "Vysokými školami pro síly vůle a pro jasnozřivou moc představ." - Vycházeli z nich lidé, kteří se stávali v každém ohledu vládci nad ostatními. Je dnes těžké podat správnou představu o všech těchto poměrech. Neboť všechno se od té doby na Zemi změnilo. Příroda sama a všechn lidský život byl jiný, proto se lišila od všeho dnes běžného lidská práce a poměr člověka k člověku.

Vzduch byl v atlantské době ještě mnohem hustší než později, voda ještě mnohem řidší. A také to, co dnes tvoří naší pevnou zemskou kůru, nebylo ještě tak ztvrdlé jako později. Svět rostlin a zvířat pokročil teprve k Amphibiím (obojživelníkům), k světu ptáků a k nižším savcům, dále k rostlinám, které se podobají našim palmám a podobným stromům. Leč všechny formy byly jiné než dnes. Co se nyní vyskytuje v malých tvarech, to bylo tehdy vyvinuto v obrovských rozměrech. Naše malé kapradiny byly tehdy stromy a tvořily mohutné lesy. Současní vyšší savci neexistovali. Naproti tomu velká část lidstva byla na tak nízkém stupni vývoje, že ji musíme označit proto jako zvířecí. Vůbec platí jen o malé části lidí to, co jsem vám tu popsal. Ostatní část lidstva žila život ve zvířecosti. Ano, tyto zvířecí lidé se naprosto odlišovali vnější stavbou i způsobem života od oné malé části. Neodlišovali se nijak zvlášť od nižších savců, kteří jim také v jistém ohledu byli postavou podobní.

Musíme říci ještě několik slov o významu zmíněných chrámových míst. Nebylo to vlastně nábožen-

ství, co se tu pěstovalo. Byla to "božská moudrost a dovednost". Člověk pocítoval, co mu bylo dáváno, bezprostředně jako dar duchovních božských sil. A když měl na tom obdarování podíl, tak pohlížel na sebe jako na "služebníka" těchto světových sil. Cítil se "posvěceným" před vším neduchovním.

Chceme-li na tomto stupni vývoje lidstva mluvit o náboženství, tak bychom je mohli nazvat "náboženstvím vůle". Náboženská nálada a posvátnost spočívala v tom, že člověk opatroval síly, které mu byly propůjčeny jako přísné, božské "tajemství", že vedl život, jimž svou moc posvětil. Posvátná úcta, kterou ostatní projevovali těm, kdo takové síly měli, byla veliká. A nebylo to způsobováno nějakými zákony nebo něčím podobným, nýbrž bezprostřední mocí, kterou oni vykonávali. Kdo nebyl zasvěcen, stál zcela samozřejmě pod magickým vlivem zasvěcenců. A bylo také samozřejmé, že se k nim vzhlíželo jako na posvěcené osoby. Neboť oni se účastnili ve svých chrámových místech působivých přírodních sil plně zřice. Nahlíželi do tvůrčí dílny přírody. Co prožívali, byl styk s bytostmi, které samy svět budují. Smíme tento styk nazvat obcováním s bohy. A co se později jako "zasvěcení", jako "mysterium" vyvinulo, vzniklo z tohoto původního způsobu styku lidí s bohy. V dalších dobách se musel tento styk utvářet jinak, protože lidská představa, lidský duch přijaly jiné formy.

Je něčím zvláště důležitým, co se s pokrokem lemurského vývoje stalo tím, že ženy žily jak bylo vylíčeno. Vytvářely tím zvláštní lidské síly. Jejich síla obrazotvornosti, jsoucí ve spojení s přírodou, stala se základem pro vyšší vývoj života představ. Ženy přijímaly do sebe smyslově síly přírody a daly jim působit dále v duši. Tím se vytvářely zárodky paměti. A s pamětí vstoupila také do světa schopnost tvořit první morální pojmy zcela jednoduché. - Volní výchova mužského elementu neznala zpočátku nic ta-

kového. Muž následoval instinktivně buď popudy přírody nebo vlivy, které vycházely od zasvěcenců. Z ženského elementu vzešly první představy o "dobru" a "zlu". Tu se počala jedna věc, jež učinila na život představ zvláštní dojem, milovat, jiná odmítat s ošklivostí. Jestliže mužský element zaměřoval moc více na vnější působení volních sil, na vnější ovládní přírodních sil, tak počala působit vedle toho moc v ženském elementu skrze cit (Gemüt), skrze vnitřní osobní síly člověka. Jen ten může vývoji lidstva správně porozumět, kdo přihlédne k tomu, že první pokroky v životě představ učinily ženy. Vývoj zvyků, jež souvisí se smyslovým životem představ, s vytvořením paměti, vývoj zvyků, jež vytvořily

žárodky k právnímu životu, k jakýmsi mravům, přišel z této strany. Jestliže muž pohlížel na přírodní síly a ovládal je, žena byla jejich první vykladačkou (Deuterin). Byl to nový zvláštní způsob žít v přemítání, který tu vznikl. Tento způsob měl něco mnohem osobnějšího než způsob mužů. Musíme si představit, že tento způsob žen byl přece také jakýmsi jasnozřením, i když se také lišil od volní magie mužů. Žena byla ve své duši přístupna jinému druhu duchovních mocností. Takovým, které více mluvily k citovému elementu duše, méně k duchovnímu, jemuž byl podroben muž. Tak vycházelo z

mužů působení, které bylo více přírodně-božské, z žen takové, jež bylo více duševně-božské.

Vývoj, který žena za lemurské doby prodělala, přinesl sebou, že při vystoupení další - atlantické základní rasy, jí připadla na Zemi důležitá úloha. Toto vystoupení se ocitlo pod vlivem vysoko vyvinutých bytostí, které znaly zákony tvoření ras a byly s to uvést existující síly lidské přirozenosti do těch drah, že mohla vzniknout rasa nová. O těchto bytostech se bude ještě zvláště mluvit. Předběžně může postačit, aby se řeklo, že v nich sídlila nadlidská moudrost a moc. Oddělily malý zástup z lemurského lidstva a tento určily za prarodiče nadcházející atlantické rasy. Místo, kde to vykonaly, leželo v horké zóně. Muži tohoto houfce vypěstovali si pod jejich vedením ovládní přírodních sil. Byli plni síly a dovedli získávat ze země nejroz-

manitější poklady. Dovedli obdělávat pole a využít jeho plody pro svůj život. Měli silnou vůli následkem výchovy a výběru, jak jim to bylo poskytnuto. Menší měrou byla u nich vypěstována duše a cit. Ty byly zato rozvinuty u žen. Paměť a fantazie a vše, co je s tím spojeno, našlo se u nich.

Jmenovaní vůdcové způsobili, že se houftec uspořádal do malých skupin. A ženám svěřili vedení a uspořádání těchto skupin. Svou paměť si žena získala schopnost, zkušenosti a zážitky, které jednou byly učiněny, zužitkovat pro budoucnost. Co se včera ukázalo jako účelné, to ocenila dnes a ujasnila si, že to i zítra bude potřebné. Uspořádání společenského života vycházelo proto od ní. Jejím vlivem se vytvářely pojmy "dobrý" a "zlý". Svým tedy přemítavým životem získala si porozumění pro přírodu. Z pozorování přírody vyrostly jí představy, jimiž řídila činy lidí. Vůdcové to zařídily tak, že skrze duši ženy byla volní přirozenost a překypující síla mužů zušlechťována a tříbena. Přirozeně si to vše musíme myslet v dětských začátcích. Slova naší řeči velice snadno vyvolávají

Dvaja mnísi

Dvaja putujúci mnísi prišli k brodu. Uvideli tam dievča v prekrásnych šatách, ktoré bolo viditeľne v rozpakoch. Rieka bola totiž hlboká a ona si nechcela zničiť svoju parádu. Jeden z mníchov ju bez okolkov hneď vzal na chrbát, preniesol ju a na druhom brehu ju položil na suchú zem.

Potom mnísi pokračovali v ceste. Ale druhý mních začal asi po hodine protestovať: "Dotknúť sa ženy predsa nie je správne. Dostať sa do tesného kontaktu so ženou odporuje našim zákonom. Ako si len mohol ísť proti nim?"

Mních, ktorý preniesol dievča, najprv nič nepovedal, ale nakoniec poznamenal: "Ja som ju už pred hodinou zložil pri rieke. Ale prečo ju ty ešte stále nesieš?"

Múdrost' učiteľ'ov zenu

ihned představy, které jsou vzaty ze života současnosti.

Oklikou přes probuzený duševní život žen vyvinuli vůdcové pak totéž u mužů. V uvedené kolonii byl proto vliv žen velice velký. K nim se musili obracet o radu, když chtěli pochopit znamení přírody. Celý způsob jejich duševního života byl však ještě takový, který byl ovládnán "tajemnými" duševními silami člověka. Není to vystiženo úplně ale přibližně, když se mluví o somnambulním nazírání těchto žen. V jistých vyšších snech odhalovala se jim tajemství přírody a dostávalo se jim podnětů k jejich jednání. Vše bylo pro ně oduševněno a ukázalo se jim v duševních silách a úkazech. Oddávaly se tajuplnému tkaní svých duševních sil. To, co je pudilo k jejich jednání, byly "vnitřní hlasy" nebo to, co jim říkaly rostliny, zvířata, kameny, vítr a oblaka, šumění stromů a tak dále.

Z takového duševního rozpoložení vzniklo to, co můžeme nazvat lidským náboženstvím. Duševno v přírodě a v lidském životě bylo především ctěno a vzýváno. Jednotlivé ženy dosáhly zvláštní nadvlády, protože ze zvláštních tajemných hlubin dovedly vyznačit, co je obsaženo ve světě.

Mohlo se stát, že u těchto žen, co žilo v jejich nitru, se proměnilo v jakousi řeč přírody. Neboť počátek řeči spočívá v něčem, co je podobno zpěvu. Síla myšlenky se proměnila v slyšitelnou sílu hlásky. Vnitřní rytmus přírody zněl ze rtů "moudrých" žen. Lidé se shromažďovali kolem takové ženy a vycífovali v jejích jaksi zpívaných větách projevy vyšších mocností. Lidská bohoslužba počala s těmito věcmi. O nějakém "smyslu" toho, co bylo mluveno, nemůže být pro tehdejší dobu žádná řeči. Vycífoval se zvuk, tón a rytmus. Nepředstavovalo se při tom nic víc, nýbrž sála se síla slyšeného do duše. Celý děj byl pod vedením vyšších vůdců. Vlávali jaksi způsobem, o němž se nyní dále nemůže mluvit, tóny a rytmy moudrým kněžkám. Tak mohli zušlechťující působit do duší lidí. Můžeme říci, že takto vůbec po prvé procitl vlastní duševní život.

Akašická kronika ukazuje v této oblasti krásné scény. Jedna buď již popsána. Jáma v lese u mohutného stromu. Právě vyšlo na východě slunce. Mohutné stíny vrhá strom podobný palmě, kolem něhož dokola jsou ostatní stromy odstraněny. S obličejem obráceným na východ, u vytržení, sedí kněžka na sedátku zhotoveném ze vzácných přírodních předmětů a rostlin. Pomalu v rytmickém sledu proudí s jejích rtů podivuhodné, nemnohé hlásky, které se stále opakují. V kruhu kolem sedí určitý počet mužů a žen se zasněnými obličejí, sající vnitřní život ze slyšeného.

Ještě jiné scény mohou se vidět. Na podobně zařízeném místě "zpívá" kněžka, ale její tóny mají něco mocnějšího, silnějšího. A lidé kolem ní se pohybují v rytmických tancích. Neboť toto byl jiný způsob, jak "duše" vešla do lidstva. Tajemné rytmy, které se přírodě odposlouchávaly, byly napodobovány pohyby vlastních údů. Lidé se tím cítili za jedno s přírodou a se silami v ní vládnoucími.

Místo na Zemi, kde tento kmen budoucí lidské rasy byl vychováván, bylo k tomu zvláště vhodné. Země, která se tehdy ještě bouřlivě vzdouvala, byla na takovém místě poněkud v klidu. Neboť Lemurie byla v bouřlivých pohybech. Země tehdy neměla ještě svou pozdější hustotu. Všude se převalovala řídká půda vulkanickými silami, které vyrazily v menších či větších proudcích. Mohutné sopky byly téměř na všech místech a vyvíjely ustavičně ničící činnost. Lidé byli zvyklí počítat při všech svých zařízeních s touto ohnivou činností. Používali také tohoto ohně při své práci a svých zařízeních. Zařízení byla mnohdy taková, že oheň přírody sloužil jako podklad, jako dnes umělý oheň, při lidské práci.

Činností tohoto vulkanického ohně nastal také zánik této lemurské země. Část Lemurie, z níž se měla vyvinout základní rasa Atlanťanů, měla sice horké klima, přece však byla celkem vyňata z vulkanické činnosti. - Tišeji a mírněji než v ostatních oblastech Země se mohla zde rozvíjet lidská přirozenost.

Fragment manicheistického spisu z Quotčo (Kao-tčchang, Qa-ra-chodžo)

V prednáškach o tajomstve Grálu a o chrámovej legende sme mali niekoľkokrát príležitosť zmieniť sa o jednom z hlavných koreňov týchto ezoterických hnutí - o manicheizme.

Ak dnešnú prednášku zameriame práve na túto tému, potom nás k tomu nevedie iba historický záujem, ale skutočnosť, že ide o problém, ktorý je pre našu dobu zvlášť aktuálny, totiž o záhadu zla, jeho podstaty a jeho riešenia. Hoci veľký zasvätenec, známy pod menom *Máni*, zvestoval svoje poslanstvo už v 3. storočí po Kr. a hnutie ním vyvolané bolo v ďalších storočiach potlačené - na Západe cirkvou, na Východe predovšetkým islamom - jeho hlavná myšlienka presahuje svojím významom nielen do súčasnosti ale i do budúcich tisícročí.

Pokúsime sa preto priblížiť si túto veľkú postavu duchovných dejín ľudstva, preniknúť do zmyslu jeho učenia a pochopiť, čo si v ňom zachovalo svoju trvalú platnosť. Pretože manichejské hnutie vyrástlo v iránskom kultúrnom prostredí, zoznámime sa v úvode najskôr s duchovným vývojom v tejto oblasti.

Praperzská kultúra, ktorá bola hlavným duchovným ohniskom vo vývoji ľudstva medzi 6. a 3. tisícročím pred Kr., v dobe, keď jarný bod Slnka bol v znamení Blížencov, predstavovala vzhľadom k predchádzajúcej prain-

Máni a jeho poslanstvo

Zdeněk Váňa

dickej epoche zásadný obrat, ba možno povedať akúsi duchovnú revolúciu.

iránske národy - Peržania, Médovia a Baktrovia - nemali už takú silnú spomienku na starú jasnozrivosť ako Indovia, zachovali si však vedomie, že človek zostúpil z duchovného sveta a je teraz spojený so svetom, ktorý vníma svojimi zmyslami. Ak sa chce však opäť spojiť s Božstvom a vystúpiť k nemu, musí premieňať nielen sám seba ale i svet, ktorý ho obklopuje. Preto už nechápali tento svet ako *máju* (= veľkú ilúziu), ako je tomu až doteraz v indickej duchovnosti, ale vyvíjali činnorodú vôľu a energiu na jeho pretváranie.

Týmto duchom boli potom naplnené i staroperzské mystériá. Napr. vo vlkovi bolo videné zviera, ktoré má zlé vlastnosti v dôsledku všeobecného úpadku. Človek je však schopný ich premeniť na dobré tým, že ho skrotí v psa, ktorý potom slúži človeku. Tým privádza zviera na vyšší stupeň; keby bolo ponechané samo na seba, klesalo by stále nižšie.

Protikladom Iránu bol *Turán*, oblasť nomádskych národov, ktoré žili severne od iránskej náhornej roviny smerom k Sibíri. Tieto národy si zachovali dekadentnú jasnozrivosť nižšieho astrálneho sveta, ktorá prevládla v záverečnej fáze starej Atlantídy. Ich zasvätenci a kňazi boli preto skôr čarodějníkmi a šamanmi. Pokiaľ sa ich praktiky zachovávali i v neskoršej dobe a miestami až dodnes, napr. u sibírskych kmeňov, v strednej Ázii alebo u Indiánov, potom ide o nežiadúci atavizmus, ktorý môže byť zaujímavým predmetom štúdia pre etnografov, psychológov a psychiatrov, nie však nejakým vzorom pre nasledova-

nie, ako sa o to dnes pokúšajú niektorí experimentátori. Rozšírené vedomie, ktoré sa v podobných pokusoch dosahuje, spája človeka len s nižšou astrálnou sférou, ktorá vyvoláva iba skreslený a klamný obraz duchovného sveta a je pre človeka skôr škodlivá a nevedie ho k duchu. Preto sa tiež v starom Turáne nevyvinul sklon k vytváraniu vonkajšej kultúry, k pretváraniu a premieňaniu prírody, ale len ku koristníctvu (lov, zberateľstvo, pastierstvo, lúpeže).

Turán zvädzal ťažké boje s Iránom v službách ducha temnoty *Angra-Mainju* (Ahrimana) - sily, ktorá bráni preduchovneniu prírody. Naproti tomu Irán hľadal cestu k duchovi Svetla - *Ahura Mazdovi* čiže "Veľkej Aury", ktorej fyzickým rúchom je vonkajšie slnečné svetlo. V ňom je moc, ktorá napomáha vývoju človeka, ktorý je sám o sebe "malou aurou", smerom nahor. Zvestovateľom tejto Veľkej Aury a inaugúratom staroperzskej kultúry bol *Zarathuštra*, ktorý poukazoval na to, že táto slnečná bytosť zostúpi raz na zem a spojí sa s ňou, aby ďalej pôsobila vo vývoji ľudstva.

Ide teda v podstate o dualistické učenie, ako to zodpovedá pôsobeniu Blížencov, nie však v absolútnom zmysle, pretože oba princípy - svetlý i temný - vychádzajú z jednotného praprincípu *Zarván Akarana*, nestvoreného pokojného plynutia času (či skôr trvania), prapríčiny všetkého bytia. To tiež znamená, že všetko zlo, ktoré je vo svete, nebolo pôvodne zlým a temným.

Zlo vzniká podľa tohto učenia tým, že to, čo bolo vo svojej skoršej podobe dobré, si zachovalo túto podo-

bu i neskôr namiesto toho, aby sa vyvíjalo ďalej a premenilo. (Viď uvede-
ný príklad vlka, v ktorom pôsobí ahri-
manský princíp, ak sa jeho pôvodne
dobrá podoba ďalej nevyvíjala.) Boj
dobra so zlom vyplýva preto z konflik-
tu medzi tým, čo vo vývoji pokročilo
a čo má v prítomnosti správnu podo-
bu, a tým, čo zaostalo v pôvodnej for-
me, čo vnáša starú podobu do
prítomnosti a bráni tým
vývoju.

Zlo teda nie je nie-
čím absolútnym, ale
len prenesené a nepre-
menené dobro minu-
losti. Vznik tohto pro-
tikladu je však pritom
nutnosťou, pretože
dosiahnutie svetového
cieľa je možné len je-
ho vyrovnávaním a
prekonávaním.

To je základný
motív praperzskej du-
chovnosti, na ktorý
nadviazal i maniche-
izmus a ktorý má
vlastne trvalú plat-
nosť i dnes a pre budúcnosť.

O datovaní života zakladateľa pra-
perzskej kultúry, Zarathuštra, sa vedú
vo vede dosiaľ spory. Bolo tomu tak
už v staroveku, kde niektorí autori ho-
vorili o 6., iní o 3. tisícročí a opäť iní
až o 7. - 6. stor. pr. Kr., keď v Baby-
lone pôsobil *Zaratas*, učiteľ gréckych
filozofov i židovských prorokov, s kto-
rým býva Zarathuštra obvykle stotož-
ňovaný. Tieto rozpory vyplývajú zo
skutočnosti, že i v neskorších dobách
vystupovali učiteľia, ktorí prijali Za-
rathuštrovo meno a šírili jeho učenie.

Podľa staroperzskej tradície bol je-
ho otcom *Pourušáspa* a matkou *Dug-
dhva*. Jeho rodokmeň sa sleduje na-
späť až k prvému človeku *Gayomár-
tovi* - podobne ako v Evanjeliách život
Ježišov až k Adamovi. S jeho naro-
dením sa spájali podivuhodné udalos-
ti. Dieťa sa pri narodení usmievalo a
bolo vystavené smrteľnému nebezpe-
čiu. Čarodejník *Dúrásrav* sa snažil
vyvolať u ľudí pred ním kvôli tomuto
úsmevu strach a pokúšal sa dieťa
usmrtiť:

Chcel mu rozmačkať lebku, ale
ruka sa mu pri tom skrútila. Chcel die-
ťa spáliť, ale oheň zhasol. Pokúsil sa
ho pohodiť pred stádo býkov, ale tí sa

pred ním zastavili. Rovnako tak mu
neublížili kone, pred ktorých kopytá
ho položil pri napájadle. Bez úhony
zostalo dieťa i vo vlčom brlohu. V
jeho ďalšom živote sa prejavujú prí-
značné rytmy vo vývoji človeka.

Keď mal Zarathuštra 7 rokov,
chcel ho *Dúrásrav* usmrtiť magickým
pohľadom, ale sám bol
uvedený Zarathuštro-
vým pohľadom do
zmätku a zabil sa pá-
dom z koňa.

Keď mal Zarathuš-
tra 15 rokov, vyžiadal
si od otca široký pás
- ako odznak viery a
rozhodol sa, že bude
hlásať učenie o boji
dobra so zlom. V 20.
rokoch odišiel do bezdo-
movia, putoval po Zemi a

nakoniec sa uchýlil do samoty
horskej jaskyne. Keď mal
30 rokov (teda ako Ježiš),
dostalo sa mu zjavenia na
brehu svätej rieky
Dáitjáj: zjavil sa mu
žiariaci *Vohu-mano*

(dobrá myšlienka, vlastne Duch Svä-
tý), ktorý ho priviedol k Ahura Maz-
dovi, od ktorého sa mu dostalo zasvä-
tenia a poverenia k tomu, aby hlásal
učenie o dokonalosti cestou dobrých
myšlienok, slov a skutkov a o povin-
nosti človeka, aby pomáhal dobru v
boji so zlom.

Po tomto zjavení nastúpil Zarat-
huštra misijnú cestu. Narazil však na
mnohé protivenstvá a mal úspech až
po desiatich rokoch. Zomrel za nezná-
mych okolností ako 77-ročný. Podľa
tradície sa vrátil do severnej kolisky
Árjov - Airjana vaédžó - prvého kul-
túrneho centra poatlantského ľudstva.

Ako zasvätenec slnečných mysté-
rií, ktoré boli pokračovaním centrál-
neho orákula v starej Atlantíde, bol
Zarathuštra schopný v určitých sta-
voch vedomia vidieť sily, ktoré pôso-
bia duchovne zo Slnka a sú prejavom
božskej bytosti, spojenej s vývojom
ľudstva. Poznal, že táto bytosť zostúpi
raz na Zem, aby ako *Saošjant* (Spa-
siteľ) a "svetlo sveta" pripravila bu-
dúcnosť ľudstva. Je to vlastne prvé
proroctvo o príchode bytosti Kristo-
vej, na ktorého príprave sa Zarathuš-
tra podieľal. S tým súvisí i vedomie o
rytme času v svetovom dianí (*Zarvá-
na akarana*) i aktívne obrátenie vedo-

mia do priestoru Zeme, k jej premene
(obrábanie Zeme sa stáva svätou po-
vinnosťou) a k chápaniu pozemského
sveta v boji dobra so zlom. Tak boli
vlastne zároveň položené základy hos-
podárskeho života - v Prednej Ázii
vznikajú podľa archeologického sve-
dectva práve v tejto dobe - v 6. - 5.
tisícročí pr. Kr. - prvé poľnohospo-
dárske kultúry.

V tomto smere položil vlastne Za-
rathuštra základy ďalšieho vývoja
ľudstva - duchovného, kultúrneho i
hospodárskeho. Jeho učenie sa šírilo
najmä s expanziou perzskej ríše a zos-
talo štátnym náboženstvom i v jej no-
voperzskej podobe za dynastie Sásá-
novcov v 3. stor. po Kr., keď sa obja-
vuje so svojim novým posolstvom
Máni.

O živote a pôsobení Máního nás
informujú dva druhy prameňov:

1) spisy odporcov, najmä cirkev-
ných autorov zo 4. storočia, ako bol
Augustín a biskupovia *Archelaus* z
Kaškaru, *Epifanius* zo *Salamíny*, *Ti-
tus* z *Basry* a *Alexander* z *Lykopolu*.

Vedľa týchto latinsky písaných
spisov sa zachovali i niektoré zmienky
v arabčine a perzštine z pera neskor-
ších mohamedánskych autorov.

2) zlomky originálnej manichej-
skej literatúry písané perzsky, ujur-
sky, čínsky a v jazyku paštún (Afga-
nistan); väčšina spisov bola nájdená
v čínskom Turkestane v oáze *Turfán*,
kde r. 1900 vykonávala výskum ne-
mecká archeologická expedícia. Bola
tu získaná len časť rukopisov od turec-
kých hľadačov pokladov, ktorí z po-
verčivosti väčšinu z nich zničili. Boli
medzi nimi rôzne traktáty, hymny, ho-
milie a listy.

V egyptskej oáze *Fajjúm* boli u ob-
chodníkov so starožitnosťami objave-
né tiež papyrasy s koptskými preklad-
mi Máního životopisu.

Zo všetkých týchto prameňov je
možné rekonštruovať život a osudy
Máního. Narodil sa r. 215 v dedine
Mardinu v Babylónii. Jeho matka
Mar Marjam, nazývaná tiež *Meis* (lo-
tos) pochádzala z perzského rodu *Asá-
nija*, otec *Futtak* taktiež z perzského
rodu *Harkanija*. Do Babylónie prišiel
z perzského mesta *Hamadanu*.

Narodenie dieťaťa bolo sprevádza-
né zvláštnymi snami matky i nad-
zmyslovým zážitkom otca. Dieťa, kto-
ré dostalo meno *Corbicus*, bolo po

Fragment manicheistického
spisu nájdeného v Turfáne

narodení odnesené anjelmi do vzdušnej sféry a zostalo po určitú dobu pre rodičov neviditeľné.

Chlapec vyrastal v skrytom a veľmi chudobnom prostredí. Keď mal 7 rokov, bol predaný ako otrok bohatej vdove. Tá mu však dala slobodu a zaisťovala mu výchovu.

Keď mal Mání 12 rokov, mal prvé zjavenie anjela, ktorého nazýval *Al-Tawan* alebo *Al Taum* (= druh, v nabatejčine). V tej dobe tiež zomrela vdova a zanechala mu celý svoj majetok. Boli v ňom tiež štyri vzácne knihy putovného kazateľa *Skytiana* - *Mystéria*, *Capitula*, *Evanjelium* a *Tesaurus* (poklad).

Dostávame tu letný pohľad na záhadnú postavu, o ktorej R. Steiner hovorí ako o veľkom zasvätencom, ktorý ma veľký význam pre vývoj poatlantského ľudstva a bol zrejme tiež skrytým duchovným učiteľom Máního. V Máního biografii sa hovorí iba o Skytianovej ceste do Egypta, kde sa zoznámil so staroegyptskou múdrosťou. Mal žiaka *Terebinta*, ktorý spísal Skytianovo učenie do zmienených štyroch kníh. Po Skytianovej smrti odišiel *Terebintus* do Babylónie, kde pôsobil ako zasvätenec. Stretol sa s nepriateľstvom *Mitrových* kňazov, ktorí spôsobili jeho smrť. Zostala po ňom vdova - totožná s tou, ktorá vychovávala Máního. Tak sa dostali zmienené knihy do jeho rúk.

Toto legendárne rozprávanie naznačuje, že Mání nadviazal na staré mystéria; zjavenie anjela *Al-Tawana* však ukazuje, že vychádzal z vlastných zážitkov. Anjel mu poukázal na jeho životné poslanie a vyzval ho, aby opustil tradičné náboženstvo svojho perzského národa, ktoré po mystériu na Golgote už stratilo svoj pôvodný význam.

Keď mal Mání 24 rokov, zjavil sa mu anjel znovu a vyzval ho, aby teraz vystúpil verejne. Kto vlastne bol onen anjel, s ktorým bol Mání tak vnútorne spojený?

Íde vlastne o bytosť, ktorá pôsobí v každom človeku a riadi jeho osud - jeho pravé, vyššie ja, ktoré sa vznáša nad jeho hlavou ako jeho génus, ku ktorému môže človek vystúpiť v úsilí

o pravé sebaspoznanie. Mání ho vedome prežíval ako svojho stáleho svetelného sprievodcu, pomocníka a radcu, ktorý sa striedavo vznášal nad ním a striedavo v ňom prebýval ako jeho "svetelný blíženec", ako jeho "druh" - *Al Tawan*, ktorý ho zároveň spájal s vyššími hierarchiami. Z neho mohol preto tiež čerpať svoju duchovnú silu.

Až pri svojom prvom verejnom vystúpení r. 238 prijal - až do tej doby *Corbitius* - meno Mání. Naznačuje to vlastne stupeň zasvätenia, pri ktorom človek plne vedome žije vo svojom duchovnom ja - *manase*. Tak tomu bolo i v dávnej minulosti a preto sa stretávame s podobnými menami i inde: *Manu* - veľký atlantský zasvätenec a inauguratívny poatlantského vývoja; *Menes* - prvý egyptský vládca; *Mínos* - zakladateľ krétskej kultúry atď.

V Perzii vládol vtedy *Ardašir I.*, známy Rimanom pod menom *Artaxerxes*. Tento panovník však neprial novotám a preto musel Mání odísť z krajiny. Je pozoruhodné, že pláva do Indie, kde zakladá náboženské obce. Po dotyku so staroegyptskou múdrosťou prostredníctvom *Skytiana* poznáva tak i múdrosť indickú a tak v sebe zhrňa duchovnosť všetkých troch predchádzajúcich kultúr, aby ich preniesol kresťanstvom. S úctou hovorí najmä o *Budhovi* ako o veľkom vodcovi ľudstva, prináša však indickým askétom i nové, kresťanské impulzy.

Misionárska činnosť Máního v Indii našla veľký ohlas na Západe, a to počas celého stredoveku. Svedčí o tom obľúbený duchovný román zo 14. storočia "*Barlaam a Josafat*", v ktorom je spracovaná legenda, rozšírená už v 12. storočí z okruhu *Katarov*, v ktorej *Barlaam* (=Mání) zasväcuje *Josafata*, tj. *Bódhisatvu*, na jeho ceste k budúcu *Budhovi*.

Po *Ardaširovej* smrti sa Mání vracia

v r. 241 loďou opäť do *Babylónu*. Bolo to v dobe, keď bol korunovaný za kráľa *Šapúr I.* Mání si u neho vyžiadal audienciu a odovzdal mu svoj spis *Šapúrákán*, ktorý obsahoval už základné rysy jeho učenia. Zapôsobil na

všetkých prítomných veľkým dojmom - zdalo sa im, akoby na jeho ramenách žiarili dve svetlá.

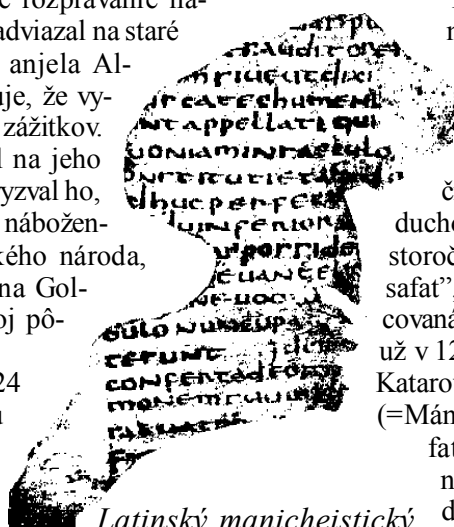
Mání bol *Šapúrom* prijímaný s veľkými poctami, žil rad rokov na jeho dvore ako strážca spravodlivosti, v priateľstve s kráľom, a mohol voľne pôsobiť po celej zemi. Bol však prenasledovaný nenávisťou mágov a predstaviteľov štátneho náboženstva a nakoniec upadol do kráľovej nemilosti, keď sa mu nepodarilo vyliečiť jeho syna, ktorý zomrel. Bol uvrhnutý do väzenia, kde mal v noci sen, v ktorom videl sám seba ako mládenca z *Nainu*, vzkrieseného *Kristom*. Uvedomil si, že sám nebol dosiaľ v svojej duši úplne prebudovaný - chýbala mu sila *Kristova*, a preto nemohol dieťa vyliečiť. Bol pripravený na smrť, ale duša zomrelého dieťaťa ho sama vyzvala k životu.

Na nátlak štátnej sásánovskej cirkvi mal byť odsúdený na smrť, ale s pomocou dozorca sa mu podarilo z väzenia ujsť na hrad *Arabion* v *Chúzistane*. Odtiaľ potom odišiel do *Kaškarku* v *Mezopotámii*, kde mal dišputy s kresťanským biskupom *Archelaimom* (vzťahuje sa k nim spis *Acta Archelai*, ktorý je však iba fingovaný). Potom odišiel do *Turkestanu*, kde zostal až do *Šapúrovej* smrti - tu majú svoj pôvod citované nálezy v oáze *Turfán*.

Podnikal rozsiahle misijné cesty a posielal na ne i svojich žiakov, z ktorých sú menom známi *Addas*, *Tomáš* a *Hermas*, do *Sýrie*, *Indie* i *Egypta*, kde všade zakladali obce a kláštory. Na týchto cestách boli učeníci vnútorne spojení so svojím učiteľom; tento kontakt s ním dával ich pôsobeniu silu, ktorá umožnila rýchle rozšírenie manicheizmu.

Po smrti kráľa *Šapúra* sa Mání opäť vrátil do *Perzie*, lebo *Šapúrov* nástupca *Hórmuzd I.* mu bol naklonený. Nenávisť mágov ho však opäť vyhnala na cesty: do *Indie*, *Kašmíru*, *Turkestanu*, ba dokonca i do *Tibetu*.

Definitívne sa vrátil až v r. 273 za nového kráľa *Bahráma I.*, ktorý sa k nemu choval najskôr priateľsky, ale potom ho postavil pred tribunál učencov a vo verejnej dišpute obžaloval zo zrady na perzskej štátnej cirkvi. Mání bol vyzvaný, aby svoje učenie odvolal, a pretože to odmietol, bol odsúdený na trest smrti. V r. 276 bol popravený pred bránami *Džondišapúru*, a

Latinský manicheistický spis z *Thebessy* v *Alžírsku*

to tak, že z neho bola stiahnutá koža, vypchaná trávou a zavesená na bránu, telo potom ukrižované.

Táto mučenícka smrť Mániho je zároveň obrazom vrcholného stupňa jeho cesty zasvätenia, ktorú nastúpil ako "syn vdovy", čo bolo už v starom Egypte mystérijné označenie ja, ktoré je síce dieťaťom duše, ale nemá žiadneho otca, lebo stratilo súvislosť s duchovným kozmom a musí si ju znovu dobyť samo zo seba, zo svojej slobody a silou lásky. Tento cieľ naznačuje prijaté meno Mání, súvisiace s duchovným ja (manasom), s ktorého uskutočnením dosahuje človek úroveň vedomia anjelov - odtiaľ zážitky anjelského druhu Al-Tawana.

Ďalšie označenie "Babylončan", ktoré si Mání dal sám, naznačuje spojenie s archanjelským duchom národa či zeme, v ktorej Mání pôsobil. Konečne spôsob jeho umučenia ukazuje na zážitok "mystickkej smrti", v ktorej duša celkom premáha a premieňa nižšiu ľudskú prirodzenosť - zvlieka kožu "starého človeka", ako to naznačuje i grécka báj o Apollónovi a Marsyovi (viď Tizianov obraz v Kroměříži a prednášku Dr. J. Petru), aby svojím vedomím plne vstúpil do ríše svetla.

Historické okolnosti Mániho smrti však nie sú celkom jasné. To, čo rozprávajú Acta Archelai, je skôr obraz než skutočnosť. Inú verziu prináša pôvodná manichejská homília o smrti Mániho, zachovaná v koptštine. Rozpráva o rozhovore Mániho s Bahrámom, o jeho uväznení a prikovaní v reťaziach, lúčení so žiakmi a najmä úchvatnú modlitbu Mániho, ako ju zaznamenal jeho žiak *Uzia*. Na ukážku si z nej uvedieme aspoň prvú strofu:

*"Ó môj Otče,
ó Pračloveče,
počujte môj hlas,
počujte mňa stiesneného!
Nech mojou prosbou a modlitbou
padnú schránky a závoje.
Volám Krista jeho menom
a anjelov v ich dôstojnosti a sláve,
volám všetky vaše mená:
Oslobod'te môjho ducha z jeho
väzenia,
snímte zo mňa šat starosti
a vyved'te ma z tohto sveta.*

*Ó môj Otče,
ó Pračloveče,
otvor brány mojej modlitby,*

ktorými môj nárek stúpa k výšinám:

*Ó počuj ich, Panna svetla,
počujte môj hlas, ó anjeli,
počujte hlas mojej prosby,
uvoľnite moje putá.*

*Skláňam sa pred Tvojou tvárou,
lebo prichádzam k Tvojmu
vznešenému miestu,*

*ó Sudca všetkých svetov!
Počuj modlitbu spravodlivého,
všetkou silou chcem ťa vzývať.*

A v závere homílie sa hovorí:

*I hovoril s ním Kráľ lásky,
začul hlas jeho žiaľu.
Dokonalý Muž pristúpil k nemu,
prišla Panna svetla
a anjeli sa znášali v nekonečnom
rade,
aby pozdvihli jeho veľkú dušu.
Veľký Kristus je to,
ktorý mu vychádza v ústrety.
Vyslanec Svetla vracia sa domov,
perla Svetla, ktorá chce vystúpiť
z rozbúrených morí.*

V tej chvíli sa jeho fyzická podoba premenila, akoby rozpustila a stala sa prievitnou pre duchovné dianie. Podľa pôvodnej manichejskej tradície zomrel teda Mání vo väzení a až po smrti došlo k zhanobeniu jeho mŕtvoly nenávisťnými mágmi.

Skôr než obrátíme pozornosť k Mániho učeniu, zoznámime sa ešte stručne s ďalšími osudmi jeho hnutia.

Po smrti Mániho nastalo veľké prenasledovanie za Bahráma II., ktorý sám stál jeho nástupcu *Sisinnia*. Ďalší Mániho nástupca *Innaios* zhromaždil rozptýlenú obec znovu a keď kráľ ochorel, uzdravil ho a dosiahol tak pre obec načas pokoj.

Veľká časť manichejského obyvateľstva sa vystahovala na Východ za riekou Oxus (dnes Amudarja) do zeme Ujgurov pod Ťan-šanom. Žila tu v mieri s budhistami, zarathuštriánmi i s nestoriánskymi kresťanmi. V 8. storočí ovládol túto oblasť síce islam, ale manichejci tu žili ďalej a mali úzke styky i so svojimi obcami v Číne. V r. 762 prijal ich učenie dokonca ujugurský chán *Bugug*. Roky medzi 762 - 832 sú dobou veľkého kultúrneho rozkvetu manicheizmu v tejto oblasti. Z tej doby pochádzajú tiež i rukopisy nájdené v zmienenej oáze Turfán.

Časť manichejcov sa vrátila kon-

com 7. a 8. storočia do Mezopotámie, kde za dynastie Omájovcov mohla žiť celkom v mieri. Až za Abbásovovcov začiatkom 10. storočia utekali opäť na Východ pod ochranu Ujgurov. K ich zániku tu došlo až začiatkom 13. storočia za veľkého ťaženia Mongolov.

Smerom na Západ prenikal manicheizmus do Malej Ázie, Sýrie, Palestíny, Egypta a severnej Afriky. Za cisára Diokleciána boli manichejci prenasledovaní na počiatku 4. storočia spolu s kresťanmi. V 4. storočí sa rozšírili i do Ríma a prenikali tiež do Gallie a do Španielska. Od konca 4. storočia potom začali byť prenasledovaní medzitým poštátnenou cirkvou. V severnej Afrike pôsobil vtedy biskup *Faustus*, s ktorým zvädzal tuhé dišputy o probléme zla sv. Agustín.

Manichejská obec bola síce cirkvou postupne potlačená, inšpirovala však významné heretické hnutia v ranom stredoveku, ako boli napr. *Paulikiáni* v Byzantskej ríši, proti ktorým musel cisár Konštantín IV. Pogonatos vytiahnuť v 7. storočí dokonca vojensky. Značná časť Paulikiánov bola potom presídlená do Trákie a Macedónie, kde pod ich vplyvom vzniklo hnutie *Bogomilov*, založené popom Bogomilom v r. 935. Toto hnutie sa udržalo na Balkáne až do konca stredoveku a ovplyvnilo tiež vznik kacírskych hnutí v 12. storočí na Západe - v severnom Taliansku a v južnom Francúzsku. Ide najmä o *Katarov* (odtiaľ slovo "kacíř"), ktorých učenie, silne ešte poznamenané manichejským dualizmom - podobne ako u Paulikiánov a Bogomilov - nemohla cirkev potlačiť inak než nemilosrdným prenasledovaním a vojenskou mocou.

Dokončenie v budúcom čísle

Kresťansko-manichejská stéla z r. 781 z provincie Šen-si v Číne

**"Hrdza skúša zlato a trápe-
nie človeka."**

Na mnoha miestech našej Zeme dnes ľudia vzpomínajú, že pred 400 lety sa narodil Jan Amos Komenský. Väčšinou sa asi bude zdôrazňovať, že Komenský položil základy školskej výchovy, uznávané dodnes. V našich zemiach sa asi bude okrem toho pripomínať významný český spisovateľ, mistr jazyka, ktorý vytvoril napríklad "Labyrint sveta" alebo "Kšaft umierajúcej matky Jednoty bratrské". V evanjelických kruhoch sa asi bude uvažovať o kniežati a teológovi Komenském, ktorý sa do posledných let svojho života marné zaslúžil o jednotu kresťanských cirkví. A bude namiesto, budú-li sa pripomínať ešte ďalšie stránky jeho pôsobnosti, až po jeho nadľudskú výkonnosť - uvažme, že zanechal na 200 spisov.

Ale to všetko by samo o sebe ešte nebylo dôvodom, aby sme sa tu dnes sešli u príležitosti tohto výročia. Není našim úkolem, aby sme si spoločne pripomínali historické osobnosti, ktorých dielo môže zhodnotiť i niekto iný, a patrne lepšie než my. Ale snažme-li sa pochopiť vo svetle antroposofie význam dejín, musí sa nám práve Komenský javiť ako postava, ktorá zasiahla naprosto mimořadne do novovekého duchovného vývoja. Nebylo náhodou, že Rudolf Steiner o ňom mluvil vo svojich prednáškach nezvykle často, zejména tehdy, šlo-li o to, osvetliť niektoré základné duchovné impulzy, ktoré nejen formovali vnútorný život ľudí v minulých stáročiach, ale nepre-

Divadlo andělům i lidem Život Jana Amose Komenského

Jan Dostal

stávají na něj působit ani do dneška. A tak se tedy pokusíme - dnes v den, kdy celý svět vzhlíží ke Komenskému, a ještě za týden - dopracovat se k tomu, abychom pohledem na hlubší souvislosti Komenského života získali hlubší poznání své doby i sebe samých; a abychom pocítili, že právě Komenským jednou stránkou svého úsilí připravuje v postupu dějin cestu antroposofii.

Sledujeme-li průběh života významných, duchovně obzvlášť pokročilých, zralých osobností, můžeme zjistit, že jejich životopis vykazuje určité charakteristické, zvláštní rysy, jimiž se liší od životopisu ostatních lidí. Rudolf Steiner, jak víte, popisuje často a z různých hledisek rytmus, vtajený do průběhu lidského života. Přibližně vždycky po sedmi letech nastává v životě nové období, přinášející podněty, které bychom nemohli odvodit z dosavadního vývoje člověka. Nejpodrobněji o tom Steiner mluví ve svých pedagogických přednáškách, kde charakterizuje průběh prvních tří sedmiletí života a přitom do detailů objasňuje i zákony lidské inkarnace. Podtrhuje vzájemnou odlišnost těchto sedmiletí a z ní vyvozuje i nutnost odlišného přístupu vychovatele k dětem různého věku.

Lidská duchová individualita, která přichází z nadmyslového světa na zem, připravuje si během prvních období života postupně své tělesné i duševní schránky. Tak pracuje v prvním sedmiletí - až do výměny zubů - na fyzickém těle tak, aby se mohlo stát poddajným nástrojem individuálně pozemské působnosti a individuálního pozemského osudu. Zkráceně je možné to vyjádřit slovy: v prvním sedmiletí se dotváří stavba fyzického těla. V

druhém sedmiletí - do puberty - se podobně dotváří a individualizuje tělo éterné. V dalším sedmiletí tělo duševní, pocitové (cítivé), což znamená, že v té době se kladou základy budoucího citového prožívání. Tyto tři základní kroky lidské inkarnace jsou jednak poměrně nápadné, jednak - z vlastní četby nebo například z přednášky prof. Heluse - většinou z nás známé.

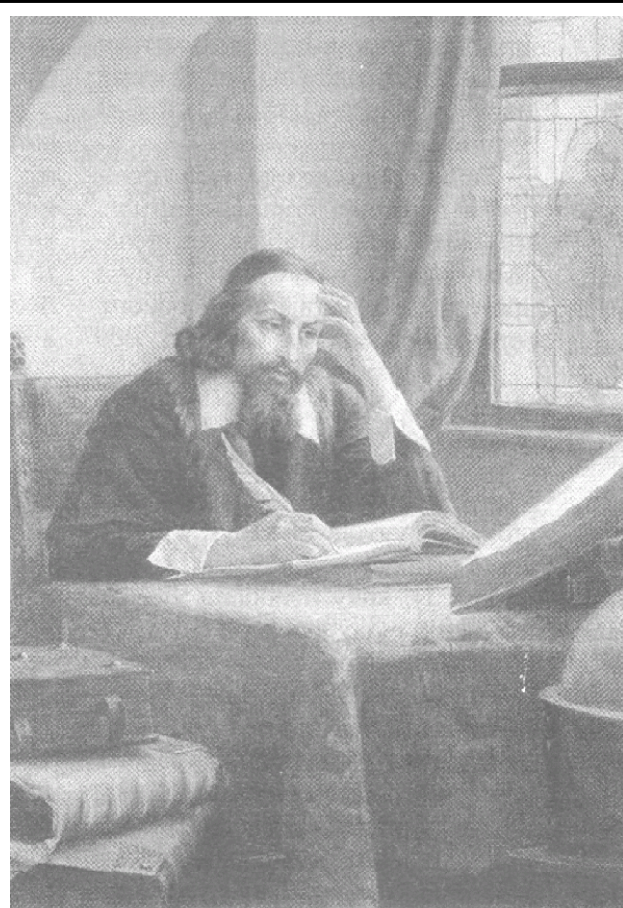
Mnohem méně nápadný je další postup sedmiletého životního rytmu v pozdějším průběhu života. Méně nápadný především proto, že změny, k nimž přitom dochází, se odehrávají skoro výhradně ve vnitřním životě, zdaleka nejsou tak pozorovatelné zvenčí. Ale navíc je členění dalších sedmiletí překrýváno nejrůznějšími karmickými, osudovými vlivy. Do vývoje zasahují velmi pronikavě jednotlivé významné události, nezdary, úspěchy, nemoci, důležitá setkání atd., jejichž vliv bývá mnohem nápadnější než skrytý sedmiletý rytmus. A přece je možné - jsme-li dostatečně pozorní a vnímaví - sledovat u každého člověka, jak se sedmiletí od sedmiletí proměňuje vztah člověka k sobě samému i ke světu. Neboť teprve ve 4. sedmiletí se osamostatňuje duše pocitová (pocitující, cítivá), jako první představitel lidského já. Pak - po 28. roce - se procitlé síly lidského já začínají uplatňovat důsledněji v myšlení, neboť nyní se rozvíjí duše rozumová (uvažující), kdežto až po 35. roce, kdy se už začínají zřetelně uplatňovat v organismu síly odumírání, může se silněji uplatňovat duše uvědomující (vědomá), a konečně po 42. roce vlastní duchové články člověka.

V souvislosti s tímto rytmem by bylo možné říci, jak je člověk v každém sedmiletí vystaven jinému plane-

tárnímu vlivu, přičemž celé střední období života (od 21. do 42. roku) je v tomto smyslu "sluneční epochou" života. Bylo by navíc možné líčit, jak v různých sedmiletích zasahují do lidského vývoje různé hierarchie nadlidských bytostí. Ale to všechno by přesahovalo naše dnešní téma. Důležité pro dnešní úvahu bude, abychom si byli vědomi jedné skutečnosti. Zatímco u naprosté většiny lidí není členění života na jednotlivé sedmiletí nijak do očí bijící, protože je zastřeno událostmi individuálního osudu, je tomu jinak u osobností duchovně mimořádně vyspělých. Tyto osobnosti prožívají ve svých pozemských životech stále méně svůj osobní osud, tj. jsou stále méně postižováni důsledky svých poblouznění a provinění z minulých životů, stále zřetelněji jsou nositeli osudu svého národa i lidstva. Proto se rytmická zákonitost jejich životní pouti může jevit mnohem výrazněji než u ostatních lidí. Dalo by se říci, že vyšší svět formuje celou jejich bytost takovým směrem, jak si to žádá jejich nadosobní, vůdčí poslání; a toto formování se cele sjednocuje s přirozenou rytmickou zákonitostí lidské inkarnace. V 1. epištole ke Korintským mluví apoštol Pavel o tom, že byl učiněn "divadlem pro svět, pro anděly i pro lidi". Chce tím říci, že to, co prožíval, nebylo prostým výsledkem jeho karmických dluhů, ale mysterijním dramatem, zjevujícím nadosobní zákonitosti, v případě Pavlovy zjevujícím jeho účast na pašijové cestě Kristově.

Uvidíme, že i život Komenského můžeme sledovat skoro jako mysterijní drama, které podivuhodným způsobem zjevuje jednak praobraz lidského života vůbec, s jeho rytmickým odvíjením, jednak ukazuje, jakým podivuhodným způsobem tu byla určitá individualita připravována osudovými vlivy na své poslání. Tak se v této přednášce pokusíme sledovat jednotlivá sedmiletí Komenského života, i jejich vnější průběh, i postupnou metamorfózu podnětů působících v jeho nitru; při líčení tohoto ojedinelého života bude se krok

za krokem před námi vynořovat Komenského duchovní velikost, obsáhlou jeho duchovních cílů, ale na druhé straně uvidíme, že v jeho díle narazíme i na zvláštní vnitřní rozpory, takže se nám bude skoro vnučovovat dojem, jako by si Komenský sám protiřečil ve svých základních vnitřních tendencích. Vysvětlení těchto rozporů budeme marně hledat v událostech a prožitcích jeho života. Zato nadsmyslové poznání nám zde přinese nečekanou pomoc. Proto se za týden pokusíme

"Chtěl jsem jen burcovat k tužbám po plnějším a pravdivějším moudrosti a poukazoval jsem na to, čeho by se dalo dosíci, kdybychom se věci vážně chopili."

pochopit právě hlubší vrstvy Komenského bytosti na základě údajů, které nám dává k dispozici nadsmyslové badání Rudolfa Steinera.

O prvních dvou sedmiletích Komenského života (1592-1606) je málo zpráv. Přesto se tu dovídáme o některých příznačných okolnostech. V 10-ti a 11-ti letech ztratil rodiče. Kdo vyrůstá jako sirotek, nenachází později, při pohledu nazpět, ve vzpomínce pocit přirozené ochrany v rodině,

představu láskyplné náruče, která ho doma čekala. Je vytržen z rodinného společenství a tím i méně pevně zakotven v lidském společenství vůbec. Uvidíme, že se už tady ohlašuje jeden ze základních motivů Komenského života. - Ale nejen to. Chlapce přijala k sobě teta ve Strážnici. Můžeme předpokládat, že se snažila pro něho vytvořit nový domov. Navštěvoval tam bratrskou školu. Ne na dlouho. Když mu bylo 13 let, vpadlo uherské vojsko na Moravu a Strážnice byla vypálena. To byl konec jeho dětství. Hrůzný obraz požáru mu je navždy ve vzpomínce zastřel jako opona. Na druhé straně - kdo ví - snad právě vlastní rozrušené dětství přispělo k jeho celoživotnímu soucitnému porozumění pro dětskou duši.

Vyrůstal nyní u poručíka Nivnici. Nebylo pro něho bez významu, že tento poručík byl mlynářem. Chlapec už ve Strážnici, jak sám vypráví, přemítal o krásné přírodě svého okolí - jednou například vykládal spolužákům, jakým asi způsobem Pánbůh dává vznikat barvám květů - nyní však byl zaujat mechanismem, který uváděl v činnost mlýn - mechanismem, který nepocházel od Boha, ale z lidského důmyslu. Můžeme v pozdějších letech sledovat jeho celoživotní zaujetí rodícím se světem techniky, které se projevovalo i jeho mnohonásobnými pokusy o sestrojení perpetua mobile. Uvidíme, jak tyto dva rozdílné světy jeho dětství - příroda a technika - později ovlivnily jeho didaktické uvažování. Až v 16-ti letech se dostává zase na školu.

Byla to latinská škola v Přerově. Ale v tomtéž 3. sedmiletí absolvuje kromě toho ještě i celé teologické studium v Německu, v Herbornu. Seznamuje se tam s přírodovědou vycházející z aristotelovské filosofie, ale také s přírodovědou opírající se o první kapitoly bible. Má vynikající učitele, od nichž převezme racionální metodu vědecké encyklopedické práce, setkává se v té době i s pokusy o účelnější způsob školního vyučování - tedy s řadou podnětů, jež ho připravovaly na budoucí působnost jako filosofa a peda-

goga. Na studijních cestách, které pak podniká, se mu podaří zakoupit originál Koperníkova spisu "O pohybech nebeských sfér", který od té doby zůstal dlouho v jeho majetku. V 21 letech končí svá studia.

V r. 1614, ve 22 letech, se stává rektorem téže školy v Přerově, kterou ještě před několika lety navštěvoval jako žák. Ale už brzy je vysvěcen na kazatele Jednoty bratrské, v 26-ti letech se ožení a přestěhuje do Fulneku. Mohli bychom se domnívat, že jeho život je nyní naplněn jednak pohodou mladého manželství, jednak péčí o fulnecký sbor Jednoty bratrské. Není tomu tak. Právě v těchto letech Komenský neúnavně studuje. A co studuje? Nikoli literaturu, o níž bychom předpokládali, že by měla především zajímat mladého bratrského teologa. Mezi autory, do nichž se zahloubává, je, pravda, i svatý Augustin, ten, kterého se tak často dovolávala reformace. Ale je mezi nimi i Mikuláš Kusánský, kardinál, kterému se málem podařilo znovu sjednotit západní a východní církev, ale hlavně velmi svérázný filosof, který se snažil sklenout most od mystického prožívání k chápání vnější přírody. A dále: Jan Tauler, Tomáš Kempenský a řada dalších mystiků, a pak literatura alchymistická a rosikrucianská, která tehdy kolovala jak v podobě tištěných knih, tak v podobě opisů, a soustřeďovala se k základní myšlence všeobecné reformace na základě prohloubeného poznání. Co Komenského tak bouřlivě přitahovalo právě k této literatuře? Sám se o tom nevyjadřuje. Ale připomeňme si, že po 21. roce člověk začíná intenzivně prožívat své já, které se v něm probouzí k samostatnému životu, zatím v podobě duše pocitové (pocitující, citivé). Rodící se Komenského já se rozhlíží po něčem, co je s ním spřízněno - a noří se do spisů křesťanských mystiků, alchymistů a rosikrucianů! Navazování vztahu k těmto myšlenkám je jakoby prvním výrazným projevem jeho individuality. A osud mu v té době popřává poměrně klidná léta, aby se pod dotykem těchto myšlenek mohl co nejbohatěji rozvíjet jeho vztah ke světu.

Po 28. roce se začíná zřetelně projevovat další článek lidské bytosti - duše rozumová (uvažující). Je to věk, kdy člověk - pokud se jeho vývoj nezastaví - se bezděčně snaží získat k světu

"Pohledme na stav politiky. Jeho základem je sebeovládání, neboť nic nevládne, leč to, co se samo ovládá a nikdo nemůže vládnout nad jinými, leč ten, kdo současně, ba především ovládá sebe."

i k sobě nejenom poměr citový (jako doposud), ale chápající. Chce porozumět světu, lidem i sám sobě. Jaké možnosti k takovému porozumění poskytuje tehdy Komenskému jeho osud? Jestliže do 28. roku žil zevně v klidu, ocitá se pojednou ve víru apokalyptických pohrom. Jak víme, došlo r. 1620 k bitvě na Bílé hoře, v níž český národ ztratil politickou svéprávnost. Ale nebyla to jen katastrofa národní. Krutě trestající hněv krále Ferdinanda se obrátil proti příslušníkům všech nekatolických konfesí. Nejprve byli vykázáni ze země kazatelé Jednoty bratrské. Na Komenského byl dokonce vydán osobní zatykač. Musel opustit Fulnek a skrývat se v okolních vesnicích a lesích. Brzy nato mu zemřela žena a nejprve jedno z obou dětí, pak druhé. Jeho rukopisy, uložené v bednách na radnici ve Fulneku, byly veřejně spáleny. Komenský se pod tíhou těchto událostí nejprve hrouť. Zoufalý, rozervaný snaží se dobrat se smyslu všeho toho, co se událo. Kde hledat oporu, útěchu, novou naději? Ještě po letech vzpomíná, jak v noci, kdy ho míjel spánek, listoval v Písmu a volal "v nepopsatelných úzkostech", "s nikdy nepoznanou horoucností" k Bohu. Svědectví o jeho tehdejší vnitřní zápase podává jeho dialog "Truchlivý" z r. 1623. Sám nastiňuje jeho obsah takto: "Nejprve mluvila zdrcená duše s vlastním rozumem, který se snažil ji utěšit mnoha důvody. Pak přišla na pomoc víra, ale i ona zůstala

bez znatelného účinku". Všimněme si: ani rozum, ani víra nebyly s to podepřít sklíčenou duši. Ale pak se Komenský setkává bezprostředně s Kristem samým a ztotožňuje se s jeho utrpením. "Konečně přišel Kristus a objasňoval tajemství své pašijové cesty... On vracel duši konečně plný klid, útěchu a blaženství". To, co tehdy v nitru prožil, stalo se mu pak trvalým útočištěm v dalších letech života.

Klid, který nově získal tímto mystickým zážitkem, odráží se výmluvně v díle, které vzniklo ještě v téměř roce - dílo, na něž nepadá ani stín prožitých tragických otřesů, dílo, v němž se nám Komenský představuje už jako nevzrušený pozorovatel života a v němž líčí lidské pachtění s líbezným humorem, aby v závěru, ve vřelém přiznání ke Kristu, rozezvučel češtinu do velkolepé hymnické velebnosti. Je to dílo, jež patří k vrcholům české literatury: "Labyrint světa a lusthaus srdce" (v pozdějších vydáních "a ráj srdce"). Líčí cestu poutníka, který prochází labyrintem světa a rozpoznává bláhovost obvyklého lidského snažení, až nachází smysl života v setkání s Kristem ve svatostánku srdce.

Řekli jsme, že v období přibližně od 28. do 35. roku člověk hledá porozumění pro svět ve smyslu duše rozumové. "Truchlivý" i "Labyrint" naznačují porozumění, k němuž došel Komenský díky ničivým osudovým vičhřícím. Dalo by se vyjádřit ve skratce: Smyslový svět je říše klamu a mamosti

a neukazuje člověku pravý cíl života. Tento cíl nachází člověk tím, že se stožňuje s utrpením Kristovým a spojuje se tak s božským centrem světa.

V roce, kdy vyšel "Labyrint", r. 1624, se Komenský podruhé oženil.

Hned v dalším roce naráží jeho úsilí o poznání na novou, nečekanou otázku. V německém městečku Sprottau se seznamuje s prostým člověkem, jirchárem Kotterem. Tento člověk má prorocké vize a vypráví o sobě, že venku v přírodě komunikuje s anděly. Komenský, který byl do té doby přesvědčen, že Boží zjevení bylo ukončeno Novým zákonem, nedůvěřoval zprávám, které se k němu o Kotterovi donesly. Ale v rozhovorech s ním dospívá k názoru, že je to člověk bezelstný a neschopný podvodu. Komenského jistota, že Bůh už nepromlouvá k lidem, je otřesena. Vidí, že existuje okruh zkušeností, které vybočují z rámce běžného chápání. Sám překládá jeho vidění do češtiny a kreslí k nim dokonce ilustrace. Vydává je pak s průvodním slovem, kde neskrývá své pochybnosti o tomto způsobu spojení s Bohem; je si totiž vědom, že taková zjevení mohou pocházet od Boha nebo od ďábla; neskrývá ani to, že se některá proroctví nesplnila; ale přijímá je jako reálné zážitky a zápasí s největší vážností s otázkou: jakým způsobem rozeznat v takových zjeveních pravdu od klamu? Po celý život se pak zabýval podobnými proroctvími a připravoval je s velkou péčí k tisku. Obvyčejně to bývá označováno za jakousi omluvitelnou pověřivost, za poplatnost dobovým předsudkům. Ale takový úsudek, který vychází z přesvědčení, že jakékoli vyšší poznání je nemožné, nemůže než Komenskému křivdit. Komenský tady naopak předjímá otázky, které začínají být právě v naší době vysoce aktuální a na něž se také antroposofie pokouší dát platnou odpověď. Jsou to otázky: "Je možné komunikovat s nadsmyslovým světem?" "Jak najít kritéria, podle nichž by bylo možné rozlišit v zážitcích vyššího světa pravdu a klam?" Komenský neznal a ve své době nemohl znát uspokojivou odpověď na ně. Ale cítil po celý život jejich naléhavost a neváhal je stále znova klást, i když byl kvůli tomu napádán, - protože mu bylo jasné, že nelze porozumět světu, zavíráme-li oči před některými skutečnostmi jenom proto, že nám připadají nevysvětlitelné.

V 35-ti letech už člověk vchází do druhé poloviny svého života. V jeho organismu začínají převažovat procesy odumírání. Ale právě toto je předpoklad pro výrazný rozvoj duše uvědomující (vědomé). Pokud člověk nyní neutrne ve svém vývoji, procitají v něm s dosud nepoznanou naléhavostí otázky po tom, co je skryto za závojem smyslového světa, - otázky o podstatě světa a vlastní bytosti. "Kdo vlastně jsem a jaké je mé poslání ve světě?"

Na začátku této nové epochy své životní dráhy Komenský opouští definitivně svou vlast. 35-tiletý odchází spolu s mnoha dalšími členy Jednoty bratrské začátkem r. 1628 do města Lešna v Polsku. Ztrácí pozemskou vlast. A dodejme, že na konci tohoto životního období se pak odhodlává k neobyčejně bolestnému rozhodnutí, k němuž se ještě později často v myšlenkách s lítostí vrací: on, který dotud jako básník, spisovatel a teolog psal svá díla především pro svůj národ, se odhodlává psát nadále svá závažná díla pouze latinsky. Jeho přímá spoji-

**"Přestaňte tedy vést války,
začínajte zasévat mír, hlavy
světa!"**

Jan Amos Komenský

tost s rodnou zemí a vlastním národem je od té doby přervána. Pro Komenského je to další krok k vnitřnímu odcizení vůči pozemskému světu. Skutečným domovem se mu stává svět myšlenek a svět křesťanských náboženských představ.

"Kdo vlastně jsem a jaké je mé poslání ve světě?" Navenek se Komenský v Lešně živil jako výpomocný učitel. Ale doma, u psacího stolu, píše od r. 1627, tedy od začátku tohoto sedmiletí, první verzi své slavné "Didaktiky", knihy o vychovatelském umění. Ve světě tehdy ještě zcela neznámý, vykročil už na cestu, aby se stal "učitelem národů". Ale smysl jeho "Didaktiky" bychom nepostihli, kdybychom v ní viděli jenom souhrn účelných pedagogických zásad. Výchova mladého člověka je totiž u Komenského neoddělitelnou součástí velkého celku; souvisí s jeho obsáhlou vizí světa a dějin. V pozdějším přepracování svého díla toto vyjádřil ještě mnohem jasněji, ale v koncepci díla je tento mo-

tiv obsažen od začátku. Jak chápe Komenský smysl existence lidstva? Kdy si se lidstvo prvotním hříchem vzdálilo od Boha. Ale usilovnou činností a vnitřní obrodou si má znovu vydobýt ráj. Komenský měl za to, že nadchází doba rozhodného obratu v dějinách, neboť lidské vědění pokročilo natolik, že jeho shrnutím - "pansofií", "vševědou" - může člověk dosáhnout konečného zdokonalení a posvěcení. To byla myšlenka, která se tehdy v mnoha variacích objevovala v rosikruciánských spisech. Komenský na ni navazuje a vidí právě ve výchově rozhodný prostředek, jímž může být člověk znovu přiblížen k Bohu. Smyslem výchovy je mu příprava na život ve věčnosti, přiblížení se Bohu, znovunalezení stromu života. Píše tehdy o své práci: "S jistotou mohu říci, že mé snažení v tomto směru pokračuje nikoli neutěšeně. Denně se naskytují podivuhodné myšlenky, které vesměs slibně nasvědčují jakoby obnově ráje; je mi, jako bych už na dosah ruky měl onen zlatý věk, který předpovídaly naše věštby, a pozoroval jej s největší obdivnou uznalostí Boží moudrosti i s jásotem z radosti svého srdce".

Výchova jako cesta k znovuoobjevení stromu života: to je jeden aspekt jeho didaktického úsilí; mohli bychom jej nazvat "křesťansko-apokalyptickým". Je spjat i s jeho velkou láskou k dětem, u nichž, jak píše, je "símě Boží - símě moudrosti, rozumnosti, čistoty, svatosti", vložené do srdce, ještě málo pokážené. Jako motto umíst'oval později na titulní list svých didaktických spisů slova: "Omnia sponte fluent, absit violentia rebus" - "Všechno ať plyne samo sebou, v ničem ať se neuplatňuje násilí". Co se děje v učebně, mělo by podle jeho představ odpovídat dějům v přírodě - nikoli v divoké, ale zušlechťené v zahradě. A ideální vyučování by mělo být odleskem nebeské zahrady, ráje. To je obraz, který Komenský bohatě rozvíjí. Láska k přírodě jako by mu tady přímo diktovala myšlenky o vyučování. Ovšem ptáme-li se, jak působila tato stránka jeho "Didaktiky" na další vývoj školství, shledáme, že vůbec ne. Výchova jako nenásilné zdokonalování člověka, aby se přiblížil Bohu - to byla představa, která v dalších stoletích nijak nepoutala zájem těch, kdo zřizovali školy, ani těch, kdo v nich učili.

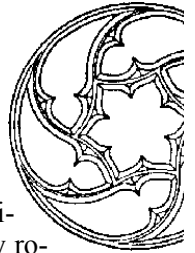
Dokončenie v budúcom čísle

Filozofické dôvody pre reinkarnáciu 1.

Emil Páleš

(Spravodlivosť, milosť, zmysel života)

Jedným z vážnych dôvodov svedčiacich v prospech reinkarnačnej myšlienky je, že Božiu Lásku, ani Spravodlivosť, ani zmysel pozemského života a duchovnú evolúciu človeka sa bez opakovaných životov na Zemi nedarí dostatočne a neprotirečivo zdôvodniť.

Je spravodlivé, aby sa ľudia rodili do nerovných životných podmienok? Môže ľudská bytosť cítiť lásku k takému Bohu, ktorý ju uvrhol do tých najkrutejších životných podmienok, hoci sa sama ničím neprevinila? Môže byť človek trestaný za hriechy svojich starých otcov? Môže Boh omilostiť človeka bez toho, aby spoznal a oľutoval svoje hriechy? Ako môžu byť súdení podľa svojho vzťahu ku Kristovi tí, čo zomreli pred narodením alebo žili tisícročia pred Kristom? Aký zmysel má mať ešte vzkriesenie a posledný súd, keď už od okamihu smrti je dané, ktorí ľudia budú spasení a ktorí zatratení? Budú mať ľudia, ktorí odchádzajú morálne nedokonali ešte možnosť dokončiť svoj vývoj niekde po smrti? Je vôbec pozemský život pre spásu duše potrebný? Alebo môže človek získať večný život aj bez toho, že by prežil aspoň jeden jediný život na Zemi? Majú kultúra a kultúrne dejiny ľudstva vôbec nejaký význam pre večnosť? Alebo sa po smrti do toho istého neba dostanú rovnako dobre neandertálec ako Einstein či Michelangelo?

Doterajšie pokusy cirkevných teológov o odpoveď na tieto otázky viedli vždy k tomu, že sa buď zaplietli do protirečení s vlastnými článkami viery, alebo museli aspoň časť z týchto základných otázok života prehlásiť za nepochopiteľné božie mystérium - a nechať ich nezodpovedané.

Dedičný hriech

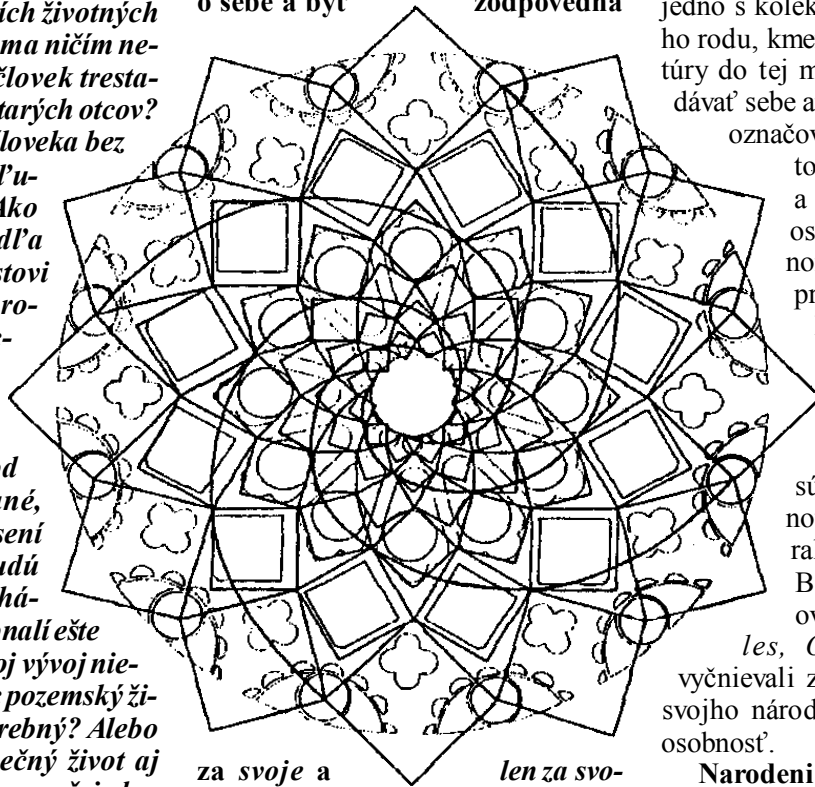
človek sa cíti ako individualita, ktorá chce slobodne rozhodovať o sebe a byť zodpovedná

hĺbok vedomia a svedomia novovekého človeka sa vynára pojem Spravodlivosti a predstava o človeku, ktorá je asi takáto: spočíva v tom, že

jednoducho daných, ktorým sa musia podriaďovať bez ohľadu na vlastnú vôľu a väčšinou aj bez toho, aby rozumeli prečo; lebo v ich vnútri sa zatiaľ ešte nezrodila taká silná duchovná individualita, vlastné ja, ktoré by to všetko pociťovalo ako urážku svojej dôstojnosti. Ľudia mali len v málo veciach skutočne vlastnú vôľu, odlišnú od vôle ostatných, ale cítili sa za jedno s kolektívnym duševnom svojho rodu, kmeňa, národa a svojej kultúry do tej miery, že často nezvykli dávať sebe ani osobitné mená, ale sa

označovali len ako "syn toho a toho, ktorý je synom toho a toho", alebo sa nechali osloviť niekedy len menom svojho rodu. Otázka prečo práve ja mám niesť karmu svojho rodu alebo kmeňa, prečo by som mal žiť a zomrieť za to, do čoho som sa narodil, a či s tým vôbec súhlasím, sa v duši dávnovekého človeka nevynárala tak pálčivo ako dnes. Boli to len osamelí héroovia, ako *Herakles*, *Achilles*, *Odysseus* a i., ktorí vyčnievali z kolektívneho duševna svojho národa tým, že mali vlastnú osobnosť.

Narodenie Krista na zemi (via-noce) sú symbolom zrodzenia duchovného ja v duši človeka; ľudská duša je tá čistá panna, z ktorej sa v najtemnejšom období roka (železnom veku) rodí Kristus; a od čias udalostí na Golgote sa stále viac prebúdzajú k sebauvedomeniu: slobodná, o sebe sama rozhodujúca a za seba zodpovedná individualita. V minulosti bol život človeka riadený zvonku, z neba, z chrámov a veštiarní; človek o väčšine vecí nerozhodoval, a ani za ne neniesol zodpovednosť, len poslúchal. Ale Kristus povedal: "Kráľovstvo nebeské sa priblížilo", "je vo vás!". Odtedy človek hľadá pevný

za svoje a len za svoje skutky; tzn. že jeden človek nemôže byť trestaný za zlé skutky iného, ani byť odmeňovaný za dobré skutky iných; práve tak, ako ani druhí nemôžu zožať jeho zásluhy namiesto neho alebo niesť následky jeho priestupkov.

V dávnej minulosti ľudom až tak nevadilo, že kňazský alebo kráľovský stav, alebo nejaké vyššie bytosti, rozhodovali o každom detaile v ich životoch namiesto nich; aj o tom, ako a čo majú jesť, čomu majú veriť, čo majú mať obliečené, aké bude ich povolanie, s kým sa smú oženiť atď. Nevadilo im, že toľko vecí v ich životoch je

Trestá a odmeňuje Boh otcov na ich synoch a pravnukoch?

Pred 120-timi rokmi pracoval v sklárňach v Málinci istý *Ondrej Vančucha*. Vančucha sa zúčastnil Hurbanovského povstania slovenského ľudu a aj neskôr potom rečnil a agitoval po dedinách za ideu panslavizmu. Jeho zemepán, majiteľ továrne, ktorý chcel byť zadobre s Maďarmi, zariadil u notára - lebo vtedy vraj také niečo bolo možné - aby Vančuchu a jeho deti v úradných záznamoch viedli pod maďarským menom *Forgács*. Typicky maďarské meno *Forgács* malo byť najväčším trestom a potupou pre buríckeho pansláva.

O niekoľko desaťročí neskôr stál Ondrejev syn Štefan pred komisiou vo vojenskom lazarete ako vojak v 1. svetovej vojne. Ranených vojakov, ktorí sa uzdravili, posielali späť na front. Na nástupe zdraví a predstavuje sa zvolaním "*Forgács István!*" Vtom sa od stola odlepí starý maďarský plukovník, vezme Štefana pod pazuchu, prejde sa s ním po miestnosti a obďaleč mu hovorí: "*Neboj sa, fi-am, nepôjdeš na front; už dost' našich maďarských chlapcov padlo*". Tak zachránilo otcovo maďarské meno syna pred frontom.

Starí hebreji si isto takéto prípady osudových súvislostí v rámci rodovej línie pozorne všimali. Na takéto prípady sa však dnes už nemôžeme dívať len tak, že "Boh odmeňuje a trestá skutky otcov na ich vnukoch a pravnukoch až do siedmeho pokolenia"; ale musíme sa na ne dívať z dvoch hľadísk:

Po prvé: z hľadiska rodovej karmy Vančuchovcov: Štefanovo "šťastie" bolo vyrovnaním Ondrejovej krivdy v rámci rodovej línie.

Po druhé: z hľadiska osobnej karmy jednotlivcov: **rodová karma, ktorú na seba Štefan prijal vstupom do rodiny Vančucha-Forgács, poslúžila len ako prostriedok na realizáciu jeho vlastnej, osobnej karmy.** Štefan teda nebol odmenený za alebo namiesto Ondreja, ale za svoje vlastné zásluhy z predchádzajúcej existencie. Aj Ondrej, ako jednotlivec, bude v budúcnosti za svoju krivdu odškodnený *osobne*, t.j. nie len v rámci rodu, na svojich potomkoch.

bod, morálny a hodnotový normatív nie vonku, v poslušnosti niečomu alebo niekomu, ale v sebe, vo svojom vlastnom svedomí. Len to je dôstojné človeka, pre čo sa rozhodol sám, z vlastnej slobody, poznania a lásky; už nikdy nie to, aby poslúchal a nevedel prečo.

Preto hovoriť v súčasnosti o Bohu, ktorý by akýmkoľvek spôsobom manipuloval s človekom ako s bábkou na nitkách, ktorý by človeka nerešpektoval ako samostatnú osobnosť, znamená klásť prekážky, aby v ľudskom srdci mohlo vyrásť a rozkvitnúť to semiačko, ktoré doň zasadil Kristus. **Hovoriť v 20. storočí o "spravodlivom" Bohu, ktorý "trestá vnukov a pravnukov až do siedmeho pokolenia za hriechy ich otcov" je výsmech tomu základnému ľudskému pocitu, ktorý sa teraz vynára na povrch z ľudských srdc.**

Ak by malo byť zlé rozpoloženie a utrpenie súčasného ľudstva, existencia chorôb a smrti len výsledkom priestupkov nejakých úplne cudzích ľudí, s ktorými nemáme nič spoločné, a ktorí na počiatku sveta zhršli, je to výsmech ľudskej dôstojnosti a ubíjanie pocitu osobnej zodpovednosti človeka za život. **Preto hovoriť o dedičnom hriechu má v dnešnej dobe zmysel iba vtedy, ak zároveň upozorníme na to, že sme to boli my sami, ktorí v počiatočných fázach vývoja ľudstva siahli po jablku pokušenia; sú to teda následky našich vlastných rozhodnutí, ktoré nesieme.** Pri narodení na nás prostredníctvom dedičnosti prechádza iba časť spoločnej viny, na ktorej vytvorení sme sa v minulosti sami podieľali a ktorú teraz musíme pomôcť vyrovnať.

Znamená karma predurčenie?

Jednou z námietok proti náuke o karme a reinkarnácii je, že učí predesťatiáciu; že človek je predurčený akým-

si osudom z minulosti a preto neslobodný. **Človek však nie je predurčený svojou karmou o nič viac, ako niekto, kto v jeden rok stavia dom, do ktorého sa na ďalší rok má nast'ahovať.** Podobne aj človek sa rodí do takého tela a takých životných podmienok, ktoré si v predchádzajúcej existencii svojou prácou pripravil. Nemalo by zmysel, aby niekto hovoril o "osude" a "predurčení", keď sa s'ahuje do domu, ktorý si sám postavil; tento človek mal práve *slobodu* postaviť si dom taký, aký chce.

Naopak, neslobodou by bolo, keby sa musel nast'ahovať do domu, ktorý postavil niekto iný. Takto si totiž cirkevná teológia predstavuje príchod človeka na svet: že duša sa narodí do životných podmienok, na ktoré nemá naprosto žiaden vplyv. O tom, do akého tela a rodiny sa narodí, môže potom rozhodnúť len Boh, prípadne ešte rodičia, len nie duša sama, keďže pre narodením neexistovala. Ničmenej bude musieť niesť následky rozhodnutí, ktoré sama neurobila a ani k nim inak nezavdala príčinu svojou povahou, zmýšľaním a pod.

Podľa čoho sa potom Boh rozhoduje, ktorej duši pripraví aký osud, keď to nerobí s ohľadom na jej vlastnú povahu? Z dvoch úplne nevinných, práve stvorených duší, ktoré si ešte nestihli nič uvedomiť ani urobiť žiadne vlastné rozhodnutia - dobré ani zlé - Boh jednu umiestni do bohatej, vzdelanej a kultivovanej rodiny, obdarí ju krásou a zdravím, a dá jej všetky duševné predpoklady, aby sa mohla rozvíjať harmonicky a rýchlo chápať. A pre druhú - vyberie odpudzujúce, deformované telo s nevyliciteľnými chorobami a nechá ju narodiť sa bez akejkoľvek perspektívy, v rozvrátenom, zaostalom prostredí plnom ľudskej nenávisťi a nízkosti, k ľuďom, ktorí ju budú zneužívať alebo ju týrať. Povedzte, kde tu ešte možno hovoriť o Spravodlivosti u Boha?

Keď sudičky nespriadajú ľudským dušiam osudy podľa ich povahy a minulých činov, ale Boh rozdeľuje osudy dušiam bez ohľadu na to, aké sú, len podľa svojich vlastných plánov, možno sa potom ubrániť pocitu, že sme iba bábkami v Božích rukách? Má potom pojem Spravodlivosti vôbec ešte nejaký obsah?

Ba čo viac, vidíme, že tieto duše sa nielenže rodia do nerovných pod-

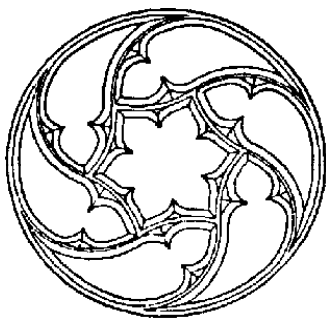
mienok, ale že už aj ony samotné prichádzajú na svet rôzne, s rozdielnymi vlohami a sklonmi; ušľachtilými alebo zvrátenými. U niektorých sa už od narodenia prejavujú anjelské sklony, túžba po Bohu a očividne ich čosi zvnútra ženie, aby cieľavedome kráčali za hviezdou Dobra a Pravdy, aj keby sa za ňou mali prebrať cez tie najhoršie prekážky - a druhí sú - napriek dobrým podmienkam - už v detstve ako malí diabličky a ani tá najlepšia výchova z nich nevykorení akési temné stránky a sklony ich povahy. Niektorí sú už pred svojím narodením naplnení svätým duchom (ako Ján), sú bystrí a majú všetky predpoklady vzdelávať sa a stať sa múdri a dobrí - zatiaľ čo druhí sú v myslení ťažkopádni a pomalí, takže nemajú v tomto živote predpoklad pochopiť Božie pravdy a Boh ich nenávidí už v lone ich matky (ako Ezaua).

Keď teraz nepredpokladáme, že stav duše pre narodením je výsledkom jej vlastného predchádzajúceho vývoja, musíme predpokladať, že ich Boh takto v lone ich matiek rovno tvorí: múdre alebo zaostalé, ušľachtilé alebo zvrátené. A za toto mu majú byť duše vďačné?! Kde tu ešte možno hovoriť o Láске zo strany Boha, ktorý je tak nevýslovne krutý, že niekoho rovno stvorí škaredého a zdeformovaného na tele i na duchu a "nenávidí" ho už pred jeho narodením?! Teológia tu vlastne netvrdí nič iného, ako že zlo vo svete a ťažký pozemský osud si nespôsobili duše sami, ale je to vôľa Božia, aby nevinné duše trpeli! Je možné si predstaviť väčšie obvinenie Boha z krutosti a zločinov? H. P. Blavatská k tomu píše:

"Keď to človek všetko vidí a musí sa odvrátiť (od zla sveta), neschopný zmierniť nezaslúžené utrpenie, keď jeho srdce krváca a v ušiach mu zvoní od výkrikov bolesti všade dookola, potom ho pred prekliatím života a ľudí, ale i tušeného Stvoriteľa, ochráni požehnaná múdrosť karmy. Horšia ako všetky hrozné rúhanie a obžaloby, ktoré monoteisti vrhajú na svojho Boha, je falošná pokora, ktorou sa pýšia "zbožní" kresťania, ktorí tvárou v tvár každému zlu a nezaslúženej rane hovoria: "Taká je vôľa božia!"

Teda nie karmický zákon príčiny a účinku, ale predstava Boha,

ktorý svojvoľne plánuje nevinným a bezmocným dušiam osudy, by bola tým najstrašnejším predurčením.

Každý je kováčom svojho vlastného šťastia

Cirkevná teológia sa pravda snaží odôvodniť túto očividnú nespravodlivosť Boha tvrdením, že tým, pre ktorých Boh zvolil v tomto živote krutý osud, to potom o to viac vynahradí v nebi; a tak nastane aspoň akási dodatočná spravodlivosť po smrti. Takéto vysvetlenie však - ako uvidíme ďalej - zasa popiera zmysel pozemského života človeka a duchovnej evolúcie vôbec.

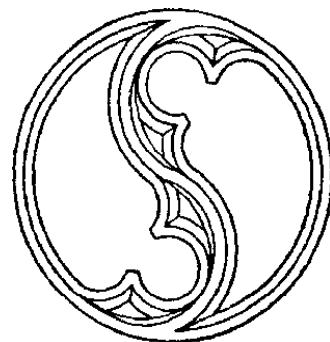
Si tým, o čom si premýšľal a čím si sám seba urobil.

Budha

Budúcnosť človeka musí byť odvodnená z jeho vlastných slobodných rozhodnutí a skutkov v prítomnosti. To je podstata karmického zákona: **že človek je si sám kováčom svojho šťastia. To jediné je zárukou jeho slobody a dôstojnosti.** Ak by totiž človek mal žiť vo svete, v ktorom jeho budúcnosť nezávisí od jeho vlastných rozhodnutí, ale od náhody (ako učia materialisti) alebo od rozhodnutí nejakého Boha, ktorý pri svojich rozhodnutiach nepriahliada na povahu a skutky daného človeka, keď môže napríklad poslať dušu do neba bez ohľadu na to, či sama dosiahla alebo nedosiahla nejaký stupeň zrelosti (ako učia cirkvi), nemožno o žiadnej slobode a ľudskej dôstojnosti vôbec hovoriť.

V takom svete, v ktorom by panovala buď náhoda alebo ľubovôľa vyšších bytostí, by si totiž človek nemohol byť istý vôbec ničím; ani tým, či dobré skutky prinesú dobré následky a nie naopak, pretože zákon príčiny a

účinku by bol narušený. Akákoľvek zbožnosť alebo úsilie o mravný život by pre človeka stratili zmysel, pretože by nevedel, či "náhodou" alebo "z vôle vyšších bytostí" ten, kto sa nesnažil vôbec, či dokonca škodil, by nebol odmenený tým istým, alebo dokonca lepším výsledkom ako on sám. Vyššie bytosti sa však nesprávajú náhodne ani ľubovoľne, ale práve preto, že sú na určitom stupni dokonalosti, že majú určité cnosti, vykazujú ich správanie určitú zmysluplnú zákonitosť a cieľ, o ktoré sa človek môže oprieť. **Aj ateizmus, ktorý v ľudských osudoch nepoznáva žiadne vyššie duchovné zákonitosti a vidí v prírode len slepú náhodu, ale aj také cirkevné učenie, ktoré zákon príčiny a účinku nahradilo dúfaním v bezpríčinnú božiu ľubovôľu - obe v konečnom dôsledku podkopávajú zmysel morálneho úsilia človeka.**

Je karmický zákon neľútostný?

Karmickému zákonu sa často vyčíta určitá neúprosnosť a stavia sa do protikladu s kresťanským pojmom "milostivého" Boha. Kto však vznáša takúto námietku, dáva vlastne najavo, že zákon karmy vôbec nepozná. **Karmický zákon totiž nie je "zákonom odplaty", ale výchovným zákonom. Jeho zmyslom nie je pomsta, trest - ale duchovný rast človeka.** Zmyslom karmy (osudu) je len to, aby človek staval do osudových podmienok, ktoré ho najoptimálnejším a najrýchlejším spôsobom vedú k spoznaniu určitých právd, ktoré mu dávajú špeciickú príležitosť k sebaopoznaniu a k zušľachteniu. Akonáhle teda človek splní niektorú časť svojej úlohy, akonáhle u neho dôjde k zmene postoja a k vnútornej premene (metanoia), príslušná zložka karmy, ktorá mu v tom mala za úlohu napomáhať, sa tým okamihom ruší. Nech to bol akokoľ-

vek ťažký osud, ktorý ho očakával, v tej chvíli je mu odpustený. Veď zmyslom toho osudu by bolo bývalo len primäť ho k poznaniu a uznaniu toho, čo už práve uznal; k premene, ktorú práve urobil.

Karmický zákon od zákona milosti vôbec nie je oddeliteľný; oba pôsobia vždy spoločne a jeden bez druhého by nemali zmysel. Karma a milosť sú jedno. Zákon karmy vedie človeka k Bohu tam, kde nepočúva na dobré slovo, kde je slepý a svojhlavý tým, že mu ukazuje následky jeho vlastných činov. A všade tam, kde sa človek obracia k Bohu a k vyšším bytostiam dobrovoľne sám od seba, dostáva sa pod pôsobenie vyššieho zákona, zákona lásky a milosti. **Keby tu vôbec nepôsobil zákon milosti, človek by nikdy nenašiel cestu z kola osudu von; večne by nejakú karmu odčinoval a zároveň novú tvoril, a to by nemalo nikdy konca. A keby tu nebol zákon karmy, človek by zase nikdy nemal možnosť spoznať následky svojich vlastných činov, a tým pádom ich ani oľutovať a uchádzať sa o milosť.** Karma nijako neprekáča milosti a milosť neprotirečí karme; lebo veď bytosť, ktorá už nie je rovnaká, ako predtým, ale iná, nemôže mať ani rovnaký osud, aký jej bol určený predtým, ale iný; taký, aký bude zase zodpovedať jej novej povahe a bude pre ňu zmysluplný.

Niektorým ľudovým hinduistickým predstavám o osude pravda možno vyčítať určitú mechanickosť, ktorá neraz viedla k málo súcitnému, pasívnemu postoju k utrpeniu blížnych (“nedá sa nič robiť; taká je jeho karma, osud...”) či dokonca k zdôvodňovaniu a ospravedlňovaniu ľudského utrpenia (“je dobre, že trpí, lebo tým odčinoval svoju karmu...”). Mechanickosť však v žiadnom prípade nemožno vyčítať Božiemu zákonu Osudu a Prozreteľnosti tak, ako v skutočnosti pôsobi v prírode a v ľudských životoch. A nám predsa musí ísť predovšetkým o to, aby sme zaujali postoj k tomu, čo v skutočnosti jest, a nie k ľudovým poverám, nie?

Medzi **indickým** ľudom (ale aj medzi ľuďmi na Slovensku, ktorí sa zaujímajú o východné náuky) je rozšírená zjednodušená predstava o karme, podľa ktorej človek každý jeden zlý skutok snáď môže a musí odčiniť

len tým, že jeden zlý skutok vytrpí. Táto predstava deformuje skutočnosť, skutočný Kozmický zákon tým, že **jednostranne zdôrazňuje, vytrháva z kontextu princíp spravodlivosti a odplaty.** Podobne ako **ľudovo-kresťanská** predstava, že Boh sa môže nad niekým zmlúvať bez príčiny, bez jeho vlastného pričinenia, alebo že si niekto môže kúpiť odpustky za peniaze, je opačnou deformáciou, ktorá jednostranne zdôrazňuje a **vytrháva z kontextu princíp milosti.** V skutočnosti človek môže za jeden svoj zlý sklon zožať následky aj sto alebo tisíckrát, a môže trpieť aj donekonečna, kým nepochopí, že z neho vychádza nejaký zlý postoj k životu a nezmení sa. A na druhej strane, odplata by sa mohol aj celkom vyhnúť, keby svoje počínanie pochopil a zmenil sa hneď.

Možnosť omilostenia z karmy však nebola vonkoncom neznáma ani starým mudrcom Indie. Vedeli, že tú časť karmy, ktorá človeka čaká ale sa ešte nezačala uskutočňovať (tzv. *sančita karma*¹), možno eliminovať čisto duševne, modlitbou, meditáciou - len človek musí vyvinúť tzv. vnútornú žiaru (*tapas*), vrúcnu oddanosť božstvu (*bhakti*), osvietenie (*prema*) a pod. - ktoré spaľujú semiačka karmy ešte skôr, ako začnú rašiť a dozrievať do plodov. Táto možnosť podieľať sa na tvorbe vlastného osudu však z povahy veci zostávala vyhradená a dostupná len tým, ktorí boli schopní takejto aktívnej duchovnej aspirácie a vedomej práce v duchu, teda v dávnej minulosti iba menšine, ktorá bola popredu vo vývoji. Pre pospolitý ľud, ktorého duchovné ja sa ešte neprebudilo, platilo oveľa skôr, že sa pohyboval len v dráhach svojho osudu ako spiaci. Preto ten dôraz na mechanickú spravodlivosť a nevyhnutnosť osudu, ktorý k nám vane z Indie spred mnohých tisícročí; lebo priemerný človek

¹ Grécke Moiry (sudičky) *Kloto*, *Lachesis* a *Atropos* zodpovedajú v indickej filozofii trom druhom karmy: *agamí*, *sančita* a *prárabdha* karma. Kloto rozpriada niť osudu; Lachesis ju rozvíja a Atropos ju prestriháva. *Agamí* karma je tá, ktorú človek práve iniciuje svojimi skutkami v prítomnosti; tá potom vystrelená do kozmu mohutnie a rozvíja sa a čaká v hviezdnych sférach (*sančita karma*) kým sa znásobená nevráti a nezhmotní na Zemi a neuzavrie tak kruh vyrovnáním toho, čo predtým človek uviedol do nerovnováhy.

v tom čase nemal v sebe ešte dosť vyvinutú tú zložku, nevedel aktívne používať to, čím by mohol sám výjsť v ústrety či do pol cesty Božej milosti a kvalifikovať sa pre “vymazanie hriechov”. Až Kristus je symbolom prebudenia a zrodu tej duchovnej individuality, ktorá preberá vládu nad svojím osudom do vlastných rúk; Lásky, ktorá mení aj to, čo bolo osudom predurčené.

Treba si uvedomiť, že uvedené predstavy pretrvávajú v Oriente ešte z čias dávno pred Kristom a pred Budhom; a že v tom čase nielen v starom Izraeli (Mojžišov zákon “oko za oko, zub za zub”) ale vôbec všade, t.j. celé ľudstvo stálo oveľa viac pod zákonom spravodlivej odplaty, než lásky. Až Budha (svojím náboženstvom súcitu) pripravil cestu a Kristus (náboženstvom lásky) zahájil globálny prechod ľudstva (a nášeho kozmu) spod zákona múdrej prozreteľnosti a prísnosti pod zákon lásky a slobody. Pravdaže zákon milosti fungoval pred Kristom rovnako dobre ako aj zákon karmy stále funguje po Kristovi. **Čo sa odohráva je len to, že človek, čím viac sa stáva človekom, tým, že sa mení, sa dostáva spod zákona spravodlivého určenia stále viac do pôsobnosti o stupeň vyššieho zákona slobody a lásky, hodného skutočných ľudí.**

Od tej chvíle, keď sa v človeku zrodí a prebudí vlastná vôľa k Najvyššiemu Dobru, ktorá vychádza už aj bez vonkajších podnetov len z neho samého; od chvíle, keď už nielen pod tlakom osudu a katastrof, ale aj samo od seba, slobodne a dobrovoľne sa ľudstvo naučí obracať k duchovnému svetu a rado sa učiť jeho vyšším hodnotám - **odvtedy láskyplný aspekt Zákona osudu začne prevládať nad aspektom prísnosti.** Dovtedy však je pre človeka nevyhnutné a zároveň najväčším dobrodením, aby bol viazaný osudom. Keď teda hovoríme o “zákone karmy”, či “osude”, nesmieme si pri tom predstavovať nejaké ozubené súkolesie, ktoré mechanicky vracia človeku to, čo doň predtým vložil. Ľudské osudy nie sú riadené strojnými mechanizmami alebo počítačmi. Osud je jemná priadza, ktorej každé vlákienko prechádza rukami nevýslovne dobrých a láskavých, ale aj nanajvýš múdrych bytostí; tie nenechajú človeka trpieť ani hodinu zbytočne, ale nene-

Je Kristus len prevtelením Budhu?

Keby Budha nenašiel cestu von z kolobehu životov, keby nedosiahol nirvānu, pre budhistov by to znamenalo, že Budha nedokázal nič, že zlyhal. Bola by to myšlienka pre každého vyznavača budhizmu taká hrôzostrašná, ako asi pre kresťana pomyslenie, že Ježiš Kristus nevstal z mŕtvych, ale bol len bezvýznamný chudák, ktorý zomrel na kríži. Ako hovorí Pavol *“No, jestli Kristus nevstal z mŕtvych, vtedy je márna i naša kázeň, a márna je i naša viera.”* (Kor 15: 14), tak pre budhistov by bolo všetko márne, keby Budha nebol vtedy na zemi posledný raz.

Kristus by nebol Kristom, keby nevstal z mŕtvych. A Budha by nebol Budhom, keby sa ešte musel vtelovať. Preto tvrdiť, že Budha by sa mal ešte raz do niekoho prevteliť, je nezmysel, aký môže vysloviť len niekto, kto o budhizme nemá ani tie najzákladnejšie vedomosti.

V kázni 12. mája 1996 v kostole Panny Márie Snežnej na Kalvárii v Bratislave doc. Anton Hlinka ostro odsúdil myšlienku reinkarnácie ako absurdný, extravagantný mýtus, radikálne nepriateľský nielen kresťanstvu, ale aj životu a morálke vôbec; ako *“démonický výplod fantázie spred tritisíc rokov, ktorý podkopáva každé skutočné náboženstvo a vieru v osobného Boha”*. V tejto kázni odznelo veľké množstvo myšlienok, z ktorých všetky boli podané sugestívne, máloktorá však bola riadne zdôvodnená. Sčítanejšiemu poslucháčovi v oblasti náboženskej filozofie udieralo do očí, že doc. Hlinka preberá a reprodukuje cudzie myšlienky, nad ktorými sám hlbšie nepremýšľa a ani ich nedáva navzájom do súvislosti.

Podľa neho vraj zástancovia prevteloovania napr. bagatelizujú osobnosť Ježiša Krista tým, že ho vyhlasujú za jedno z mnohých prevtelení Budhu: *“Prevteľovanie sa podľa nich (zástancov tohto mýtu) vzťahuje aj na Ježiša z Nazaretu. Tvrdia o ňom, že on je iba jedným z početných prevtelení Budhu.”*

Lenže môže sa Budha podľa budhizmu vôbec prevteloovať? Gótama Siddhárta z rodu Šakjov sa stal *budhom* (prebudeným, osvieteným) vo chvíli, keď dosiahol *nirvānu*, t.j. vyvanutie, spálenie všetkej osobnej karmy - a tým vyslobodenie zo *sansáry*, z kolobehu životov. Pre budhistov to hlavné, čo Budha priniesol, je práve to, že našiel cestu z kolobehu životov von, a tým aj cestu von z utrpenia. Preto žiadneho budhistu by ani vo sne nenapadlo povedať, že Budha by sa mal ešte raz vteliť na Zemi.

Čo chcel alebo mohol páter Hlinka povedať je nie to, že by budhizmus pokladal Krista za prevtelenie Budhu, ale že hinduizmus stavia svojich avatarov na roveň Kristovi. Podľa višnuistov sú napr. *Krišna, Ráma, Narasinha, Váraha* všetci avatarovia, t.j. prejavy Najvyššej Božskej Osobnosti, rovnako ako Kristus. Nie sú jeho prevtelením, ale sú na tej istej úrovni, ako on. Tým nepriamo znižujú Kristov význam, lebo ho robia len jedným z mnohých. *Toto* je skutočne v rozpore s kresťanstvom, ktoré pokladá Krista za stredobod svetových dejín.

Ak mal však otec Hlinka na myslí toto, tak nemal do svojej kázne miešať *antropozofiu*, ktorá má práve na presadení a vysvetlení tejto myšlienky v ezoterických kruhoch najväčšie zásluhy! Pre *Rudolfa Steinera* je Kristova obeť na Golgote osou svetových dejín, okolo ktorej sa všetko točí; okamih spojenia Krista so Zemou je preňho centrálnou a najvýznamnejšou udalosťou celého zemského vývoja. Steiner po celý život opakovane zdôrazňoval, že Kristus je porovnateľný so Slnkom, zatiaľ čo ostatní bódhisattvovia len s planétami, ktoré okolo neho

obiehajú. Napr. v prednáškovom cykle o Markovom evanjeliu:

“Žiadneho astronóma by nenapadlo dávať Slnko narovnež ostatným planétam; je preňho samozrejmosťou, že Slnko vyčleňuje a stavia ako jedno jediné oproti obežniciam. Práve také samozrejme je pre toho, kto vidí do tajomstiev vývoja ľudstva, že poznáva “slnko” medzi veľkými duchovnými vodcami ľudstva: a ako by bolo úplným nezmyslom hovoriť o Slnku rovnakým spôsobom ako o Jupiteri, Marse atď., je nezmysel hovoriť o Kristovi ako o jednom z bódhisattvov alebo ostatných duchovných vodcov ľudstva. Že akékoľvek znovuvtelenie Krista sa javí ako niečo absurdné, to by malo byť samozrejmosťou, ktorá je taká očividná, že o nej netreba ani hovoriť. ...

*Tu nejde o uprednostňovanie kresťanstva pred ostatnými náboženstvami. Je to asi tak, ako keby niekde nejaké náboženstvo malo vo svätých písmach napísané, že Slnko je iba planéta, ako všetky ostatné, a potom by niekto vystúpil a povedal: »Slnko treba vyčleniť ako niečo zvláštne medzi planétami«, a ostatní by sa tomu vzpierali a hovorili: »ale to je uprednostňovanie Slnka!« - Nie je to vôbec uprednostňovanie, ale len uznanie pravdy samotnej.”**

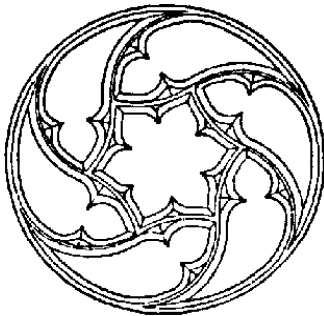
Emil Páleš

*Rudolf Steiner: Das Markus-Evangelium, Philosophisch-anthroposophischer Verlag, Berlin, 1918, 2. prednáška, str. 17

Predstavte si to ticho, keby ľudia vraveli len to, čo vedia. Karel Čapek

chajú ho ani povalovať sa v sebauspokojení, lebo myslia na to, aby ho čím skôr priviedli v ňom k tomu najvyššiemu dobrému. **Čo nazývame “karmickým zákonom”, nie je nejaký mŕtvy mechanizmus, ale len pravidelný spôsob konania vyšších duchovných bytostí, ktorý práve preto, že je múdry, netreba meniť.**

Má pozemský život človeka nejaký zmysel?

Ako vidíme, skutočný zákon karmy nie je ani o vlások menej milostivý ako podmienky pre odpustenie hriechov, ktoré učí katolícka cirkev: človek musí spoznať svoj hriech, oľutovať ho a ukázať ozajstnú vôľu k náprave na to, aby mu mohol byť odpustený.

Na čo však cirkevná teológia zabúda, resp. nedrží sa toho dôsledne, keď sa jej to nehodí je, že toto je zároveň aj *minimálna* podmienka pre odpustenie hriechov, bez ktorej to nejde. Že duši, ktorá jasne nespozná nepravosť svojich názorov, ktorá stále trvá na svojom mylnom postoji, nemôže byť odpustené, aj keby celú noc kľáčala na hrachu a odriekala otčenáše. **Nie je možné oľutovať nejaký hriech “všeobecne”, bez toho, aby človek vedel, v čom konkrétne ten hriech spočíval.** Keby to bolo možné, aby nám Boh odpúšťal hriechy bez nášho vedomia, mohol by nám *všetky* hriechy jednoducho odpustiť a nás by k tomu nepotreboval. Keď teda taká duša odíde do záhrobia bez toho, aby spoznala chybnosť svojho konania, nemôže za ňu túto nedokonalosť charakteru Boh jednoducho len tak “dovrovať” nejakým “božím príkazom”; lebo poznávať môže každý zásadne len sám za seba! Poznanie nejakej novej cnosti a rozhodnutie osvojiť si ju je niečo, čo za nás nemôže urobiť žiaden druhý človek, ani anjeli, ani Boh - ale len a len my sami! **Ani Boh sa nemôže “slobodne rozhodnúť za**

nás”. Poznávanie a rozhodovanie sa je to jediné, čo za nás nemôže urobiť nikto druhý.

Čo teda bude s tými, ktorí prejdú prahom smrti morálne nedokonalí? Budú mať ešte nejakú možnosť dokončiť svoj vývoj?

Všetky veľké náboženstvá sa zhruba zhodnú na tom, že pozemský život má zmysel, a že tým zmyslom je vyvinúť nejaké schopnosti duše, nejaké cnosti, ktoré človek bude potrebovať na to, aby mohol dobre obstáť a šťastne pokračovať v ďalšej existencii po pozemskej smrti. Asi tak, ako človek pred narodením musí v lone matky správne vyvinúť všetky údy a orgány svojho fyzického tela, aby sa po naro-

Ako nás materské lono pevne drží deväť mesiacov a pripravuje nás nie pre seba, ale na priestor, do ktorého musíme vyjsť, len čo sme schopní sa nadýchnuť a vydržať vo voľnej prírode, tak v období, ktoré sa rozprestiera od detstva až po starobu dozrievame pre iné zrodenie. Očakáva nás iný pôrod, iný stav vecí... Ten deň, ktorého sa bojíš ako dňa posledného, je dňom zrodenia sa pre večnosť.

Lucius Annaeus Seneca

dení v tomto fyzickom svete mohol zmysluplne zaradiť do života, pohybovať sa, konať a vnímať, tak duša musí vyvinúť určité duševné orgány a schopnosti, aby po smrti, v duševnom svete nebola ako nedonosný plod neschopný života.

Predstavte si teraz duše, ktoré za celý život sa o svoj duchovný rozvoj vôbec nestarali, takže odchádzajú do duchovného sveta celkom nevyvinuté. Alebo sa starali, ale nedokázali zmysel pozemského života naplniť celkom. Čo bude s týmito dušami, ktoré nie sú ešte zrelé pre život v Duchu? Budú mať možnosť sa dovyvinúť, oľutovať, zmeniť svoje rozhodnutia ešte v ďalšom živote niekde na Zemi alebo aspoň v nejakej inej sfére?

Nie! Podľa teológie, ak niekto nevyužil svoj jeden život - či už krátky alebo dlhý - na to, aby sa rozhodol pre Krista, pre toho “nekonečná Božia milosť” a vôbec všetky ďalšie šance skončili:

“Smrť ukončuje život človeka, to znamená, ukončuje čas otvorený k prijatiu alebo odmietnutiu božskej milosti prejavenej v Kristovi.

Každý človek hneď po smrti obdrží vo svojej nesmrteľnej duši pri súkromnom súde, ktorý hodnotí jeho život vo vzťahu ku Kristovi, svoju večnú odplatu: buď prejde očisťovaním, alebo ihneď vchádza do nebeskej blaženosti, alebo je ihneď navždy zavrnutý.” (katechizmus katolíckej cirkvi, 1021, 1022)

Ani anjeli “po páde už nemajú možnosť ľutovať, tak ako už nemôžu ľutovať ľudia po smrti.” (katechizmus, 393)

Ako keby poznanie a prijatie Kristovej bytosti a znovuzrodenie v duchu, morálny prerod a premena celého človeka podľa Kristovho vzoru boli len nejakou jednorázovou záležitosťou, ktorá sa dá stihnúť za jeden život alebo jeden deň a nevyžadovalo to dlhodobý zápas človeka o sebazdokonalenie!

Predpokladajme však, spolu s katechizmom, že hlavným zmyslom pozemského života človeka je naozaj len nadviazať za života aspoň aký-taký vzťah ku Kristovi; aby v okamihu smrti, keď sa už nedostane rovno do neba, aspoň nemusel byť hneď zavrnutý; a že potom dostane možnosť dovyvinúť sa v očistci, kde dobehne aj všetky cnosti a schopnosti, ktoré na zemi zanedbal. Predpokladajme, že všetko okrem rozhodnutia pre Krista, môže človek rovnako dobre dobehnúť aj v očistci.

Čo sa však teraz stane s dušami novorodeniat, ktoré zomreli pri narodení alebo s dušami, ktoré boli stvorené pri počatí a už v prvých fázach tehotenstva bola ich pozemská existencia prerušená interupciou? Tieto duše predsa nemali naprosto žiadnu možnosť urobiť akékoľvek vlastné vedomé rozhodnutia, tobôž potom rozhodnúť sa pre Krista a Jeho evanjelium! Odpoveďou cirkvi je, že tieto duše budú spasené aj tak, bez ohľadu na to, že nežili, pretože Boh má ľudí rád:

“Veľké milosrdenstvo Boha, ktorý chce, aby sa všetci ľudia spasili, a Ježišova neha k deťom, ktorá ho pohla k zvolaniu: »Nechajte deti prichádzať ku mne, nebráňte im« (Mk 10, 14), nám totiž dovoľujú dúfať, že je nejaká cesta spásy pre deti, ktoré zomreli bez krstu.” (katechizmus, 1261)²

To, že nežili, nevadí. Lenže - musíme sa pýtať - aký je potom vlastne význam pozemského života? Je život na Zemi vôbec potrebný? Celý ľudský rast a vývoj, vzdelanie, kultúra, spoznanie dobra a zla, zvestovanie evanjelia a rozhodnutie pre Krista - to všetko je úplne zbytočné, pretože človek sa môže dostať do neba aj bez toho. Boh vôbec nepotrebuje človeka, ba ani len jeho vlastný súhlas na to, aby ho mohol poslať rovno do večnosti! Prečo to potom týmto jednoduchým spôsobom Boh neurobí s nami všetkými, vynechajúc všetky peripetie evolúcie a slobodných rozhodnutí ľudí? Nebolo by potom najväčším dobrodením, keby novorodenci zomierali ihneď po krste a išli rovno do neba spolu so všetkými svätcami a mučedníkmi?

Alebo budú nútení v nejakej inej sfére - bez fyzického tela - vedome prejsť všetkým tým, čím títo svätci a mučedníci prešli na zemi? Je také niečo možné? Také niečo nie je možné ani podľa kozmických zákonov ani podľa samotnej kresťanskej filozofie: človek je jednota duše a tela, takže duša môže poznávať a chcieť len v jednote s telom a skrze telo. Fyzické telo a fyzický svet je pre dušu zrkadlom, na protiklade ktorého sa seba-vedomuje a učí poznávať celkom nové pojmy. Tomáš Akvinský napr. vysvetľuje, že *odlúčená duša je sice schopná poznávať seba a iné predmety bez pomoci, ale všetko toto môže urobiť len analogicky vo vzťahu k sebe. Nové inteligibilné podoby a obsahy sa jej dajú sprostredkovať iba pomocou foriem, ktoré už získala z pozemského života.* Napokon to nie je možné ani podľa katechizmu, podľa ktorého človek môže nadviazať vzťah ku Kristovi iba za života na Zemi. Keby sme však predsa predpokladali, že

²Pravdaže existuje nejaká cesta spásy pre deti, ktoré zomreli krátko po narodení: je ňou normálny pozemský život, do ktorého sa môžu urýchlene po svojej smrti vrátiť.

tí, čo zomreli pred narodením, majú možnosť prejsť vedome celým ľudským vývojom bez fyzického tela v nadpozemských sférach, znamenalo by to, že - podľa cirkevného učenia - pozemský život pre človeka vôbec nie je nevyhnutne potrebný, je zbytočný. Do neba sa dostanú rovnako dobre - a dokonca možno ešte ľahšie - tí, čo vôbec nežili!

Cirkev si na jednej strane toľko zakladá na tom, že večné dôsledky jediného pozemského života zdôrazňujú jeho veľkú hodnotu a vyčíta náuke o prevetľovaní, že znižuje význam jednotlivého života, pretože rozhodnutia, ktoré človek neurobí v jednom živote, vraj môže oddialiť do života iného. A hľa: tu odrazu cirkev popiera význam života úplne. Pozemský život a telesná existencia človeka vôbec nie sú pre spásu duše potrebné!

Načo vôbec človek zostúpil na Zem, keď to vôbec nie je potrebné pre jeho vlastný vývoj? Len na to, aby vykúpil padlé tvorstvo? Ved' tvorstvo sa dosta-

Kde sa začína hľadať pravda, tam sa povznáša život.

Josef Čapek

lo do padlého stavu práve preto, že sa na Zemi objavil človek!

Súčasná cirkevná teológia je ako prikrývka, ktorá je primálá na to, aby pokryla skutočnosť. Keď sa ňou snažíte zakryť jednu medzeru v teológii, ďalšie dve sa tým odhalujú a naopak. Na tieto medzery v teologickom obraze sveta sa potom dá odpovedať len tak, že ich Boh zaplní nejakým ľubovoľným aktom, alebo že je to mystérium, na ktoré sa človek nesmie pýtať.

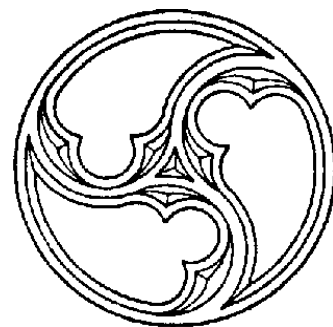
Ako si napríklad mali urobiť vzťah ku Kristovi všetky tie milióny ľudí, ktoré žili tisícročia pred Kristom - keby nemali možnosť vrátiť sa na Zem ešte aj v časoch po Kristovi? Tí všetci sú zatratení? Zvyčajnou odpoveďou ad hoc na túto otázku je, že Kristus po ukrižovaní zostúpil aj do pekiel a do očistca, takže

³Podľa toho keby ľudia vedeli, že krst je nevyhnutný pre spásu ich duše, bol by pre ich spásu naozaj nevyhnutne potrebný; ale pre tých, čo o tom nevedia, potrebný nie je!

všetci dovtedy zomrelí dostali v záhrobie možnosť počuť evanjelium a prijať Ho. Táto odpoveď však znova odporuje článku 1022 katechizmu, podľa ktorého môže človek nadviazať vzťah ku Kristovi len na Zemi - a po smrti už nemôže nastať v evolúcii človeka žiaden zásadný obrat. A ak zase vynecháme tento článok, podľa ktorého je človek okamihom smrti navždy predurčený pre nebo alebo peklo, a prijímame to druhé tvrdenie, že človek môže nadviazať vzťah ku Kristovi nielen na Zemi, ale aj v duchovnom svete, stáva sa potom nielen pozemský život človeka, ale ešte aj samotný Kristov príchod na Zem zbytočný.

Takto sa cirkevná teológia - v snahe zaplátať diery, ktorá v kresťanstve zostala po vylúčení myšlienky viacnásobných životov - dostáva až tak ďaleko, že popiera, že by vedomý vzťah človeka ku Kristovi a poznanie Kristovej bytosti boli vôbec potrebné ku spásu. Tým však už popiera samotné jadro kresťanstva a spochybňuje aj svoju vlastnú úlohu, ktorá spočíva v šírení evanjelia:

“Každý človek, ktorý hľadá pravdu a plní Božiu vôľu tak, ako ju poznáva, môže byť spasený, i keď nepoznal Kristovo evanjelium a jeho cirkev. ... Dá sa predpokladať, že by tieto osoby prejavili výslovnú túžbu po krste, keby poznali, že je nevyhnutný.” (katechizmus, 1260).³

Ktorý súd bude posledný?

Odporcovia reinkarnácie zvyknú reinkarnáciu stavať do protikladu s kresťanským konceptom vzkriesenia. Hovoria: neveríme v znovuzrodenie človeka na zemi, ale veríme *namiesto toho* vo vzkriesenie tela v posledný deň, na konci sveta, pri príchode Krista. **Reinkarnácia a vzkriesenie sú však dva úplne odlišné, nezávislé procesy, a niet žiadneho známeho dô-**

vodu, prečo by sa mali navzájom vylučovať. Vzkriesenie tela, ktoré má nastať v posledných dňoch s príchodom "Živého", či "Saošjanta" bolo známe už v zoroastrizme a s konceptom reinkarnácie sa vôbec nevylučovalo. Naopak, dopĺňovalo sa. **Posledný súd môže totiž mať nejaký význam iba vtedy, ak tzv. malý súd v okamihu smrti nie je definitívny, ale ak človek má možnosť sa aj po smrti ešte ďalej vyvíjať, zdokonaľovať, meniť svoj vzťah k Bohu,** napr. v ďalších životoch na zemi, alebo inde. Posledný súd je práve preto *posledný*, lebo s príchodom Krista (či Saošjanta) v okamihu na konci zemskeho vývoja možnosť ďalších prevtelení a príležitostí nadviazať vzťah ku Kristovi v niektorom z pozemských životov končí; nastáva tzv. koniec sveta a vzniká nové nebo a nová zem.

Ak je však súd nad každou dušou už v okamihu smrti definitívny, t.j. posledný, je ešte ďalší posledný súd na konci sveta zbytočný:

»Vzkriesenie všetkých mŕtvych, "spravodlivých i nespravodlivých" (Sk 24,15) bude predchádzať poslednému súdu. Bude to "hodina, keď všetci v hrobách začujú... hlas [Syna človeka] a výjdu: tí, čo konali dobro, budú vzkriesení k životu, čo páchali zlo, budú vzkriesení k odsúdeniu" (Ján 5,28-29). Vtedy Kristus príde "v sláve a s ním všetci anjeli... a budú pred neho zhromaždené všetky národy. A oddelí jedných od druhých, ako pastier oddeľuje ovce od kozlov. Ovce postaví po svojej pravici, kozlov po ľavici... A tí pôjdu do večného trápenia, spravodliví však do večného života." (Mt 25:31, 32,46).« (katechizmus, 1038)

»Pred Kristom, ktorý je Pravda, bude s konečnou platnosťou odhalená pravda o vzťahu každého človeka k Bohu. Posledný súd jasne ukáže, až do najmenších dôsledkov, dobro, ktoré každý vykonal alebo zabudol vykonať počas svojho pozemského života.« (katechizmus, 1039)

Ale načo? Či nie je neskoro odhaľovať detaily o vzťahu človeka k Bohu, keď všetky duše boli už dávno predtým neodvolateľne rozsúdené? Článok 1022 katechizmu robí z celého vzkriesenia a posledného súdu aj druhého príchodu Krista len prebytočnú formalitu, pretože v okamihu smrti je už aj tak pre každú dušu definitívne a neodvolateľne o všetkom rozhodnuté. Už od svojej smrti sa na veky zatratené duše trápia v pekle - a teraz ich vzkriesia k akémusi "poslednému súdu" len preto, aby im ešte raz oznámili rovnaký rozsudok a poslali znova tam, kde boli už dovtedy? A práve tak aj spravodlivých, ktorí už od svojej smrti majú účasť na večnom živote - a teraz ich majú znova "vzkriesiť z mŕtvych" (!) aby ich poslali do večného života?

Pokračovanie na strane 40

Je peklo večné?

edným z následkov vylúčenia myšlienky reinkarnácie z kresťanského myslenia je cirkevná predstava "večných pekelných múk". Z ľudskej slobody vyplýva, že "nemôžeme byť spojení s Bohom, ak sa slobodne nerozhodneme milovať ho" (katechizmus, 1033). Avšak "po smrti už ľudia nemôžu ľutovať" (katechizmus, 393) a keďže podľa cirkvi "po smrti nie je žiadne prevtelovanie" (katechizmus, 1013), nezostáva tým, čo sa neobrátili v jednom živote, nič iné ako večné peklo: "Cirkev vo svojom učení potvrdzuje existenciu pekla i jeho večnosť. Duše tých, ktorí umierajú v stave smrteľného hriechu, zostupujú ihneď po smrti do pekla, kde znášajú pekelné tresty, »večný oheň.«" (katechizmus, 1035).

Podrobená dôslednému filozofickému mysleniu sa však myšlienka "večných pekelných múk" ukazuje ako neudržateľná, lebo:

1. Boh je iba jeden. Aby temné sféry mohli trvať večne, musel by existovať nejaký Antiboh, ktorý by bol večný a od Boha nezávislý, aby tieto svety večne udržoval. Musela by existovať "tma" ako samostatná sila, rovnocenná Svetlu. Inak by sme museli predpokladať, že tieto pekelné svety bude Boh-Otec večne udržovať z vlastnej vôle. Viera vo večnú existenciu zlého princípu predpokladá vieru v dvojbožstvo.

Ani zoroastrizmus, ktorému sa niekedy (omylom) vyčíta, že verí v "dvoch Bohov", svetlého a temného, nejde tak ďaleko, aby tvrdil, že Ahriman a Ormuzd sú rovnocenní, že Ahriman dokáže Ormuzdovi vzdorovať večne: nie, je len otázkou času, kedy Svetlo definitívne zvíťazí nad tmou, a aj všetky temné svety budú presvetlené.

2. Všetko vo stvorení má svoj zmysel. Ak teda nepredpokladáme existenciu dvoch rovnocenných, nezávislých Bohov, musíme predpokladať, že zlo existuje s Božím dopustením a že má nejaký zmysel. Tento zmysel je zrejmý z toho, že ľudská sloboda, a tým aj láska, predpokladá, že človek bude mať možnosť voliť najmenej medzi dvoma alternatívami: dobrom a zlom. Sloboda človeka predpokladá existenciu zla.

Význam zla je teda v tom, že zlo slúži ako protiklad, ako odrazový mostík pre ešte väčšie dobro. Kozmické zlo je odrazovým mostíkom pre kozmické dobro. A Ahriman, v snahe škodiť, nechtiac napomáha Božiemu zámeru, ako dosvedčuje sv. Pavol: "my vieme, že všetko napomáha k dobrému tým, kto milujú Boha" (Rim 8,28) a tiež sv. Tomáš Akvinský: "Boh totiž dopúšťa existenciu zla, aby z neho vyťažil väčšie dobro." (Summa theologiae III, 1-3)

Z toho však ďalej vyplýva, že akonáhle bude toto Dobro uskutočnené a Boží zámer s človekom sa zavŕši, stratí zlo svoje opodstatnenie. Nebude viac dôvodu udržovať ďalej peklá a očistce, ak už nebudú môcť slúžiť "väčšiemu dobru"!

3. Zlo má svoj počiatok v čase a preto má v čase aj svoj koniec. Zlo neexistuje od začiatku. Začalo pádom anjelov. Nie je teda večné. Podľa zoroastrizmu sa na konci svetových dejín dokon-

ca aj samotný *Ahriman* nakoniec obráti k Bohu. Podľa katolíckej vierouky však má „*rozhodnutie padlých anjelov neodvolateľný charakter*”. (katechizmus, 393) V cirkevnej vierouke chýba nielen pojem duchovnej evolúcie u človeka, ale aj u anjelov. Anjelský svet je celkom strnulý, nehybný, nevyvíja sa. Keby však vo svete anjelov neexistovala evolúcia, nemohli by ani padnúť. Ak však ich „*pád spočíva v slobodnom rozhodnutí odmietnuť Boha*” (katechizmus, 392), potom nemôžeme vylúčiť, že sa raz rovnako *slobodne* nerozhodnú prijať Ho. A keby nemali slobodu sa k Bohu vrátiť, nemali by ani slobodu od neho odpadnúť. Myšlienka obrátenia anjelov na konci čias však bola tiež medzi tými, čo boli zavrhnuté ako kacírské v čase už spomínaného 5. koncilu v rámci Origenovho učenia spolu s reinkarnáciou.

4. Všetko vo stvorení sa buď rozvíja, alebo upadá; nič nestojí nehybne na mieste. Pohyb je zákonom stvorenia. Zostať stáť znamená ísť dozadu. Niet jedinej veci v celom stvorení, v minerálnej, rastlinnej, zvieracej ani ľudskej (a ani anjelskej) ríši, ktorá by práve buď nevznikala alebo nezaničila; ktorá by nebola na vzostupe alebo na zostupe, nerástla alebo neubývala ako Mesiach. Preto aj predstava anjelskej ríše, ktorá by ustrnula a prestala sa vyvíjať, predstava „čertov, ktorí v pekle iba večne prikladajú na oheň” ale aj neba, v ktorom by ľudia boli už „hotoví” a nemali by čo robiť, je neprijateľná.

5. Boh je Bohom lásky, nie Bohom pomsty a trestu. Pretože v okamihu smrti je neveriaci „*ihneď navždy zavrhnutý*” a „*nemôže už ľutovať*” (katechizmus 1022,393), nesplňa peklo už žiaden výchovný účel; neslúži žiadnemu „väčšiemu dobru”. Čomu však potom slúži?

Dočasné peklo môže splňať účel výchovný alebo očistný, ale večné peklo nemá zmysel. Aký zmysel má na veky trápiť nejakého človeka, ktorému je odopretá akákoľvek možnosť napraviť sa? Len z pomsty za to, že sa nerozhodol milovať Boha? Nie je

taká predstava hodná skôr krutého a pomstychtivého Boha, než Boha milosrdenstva a lásky?

Starozákonný Jahve, „žiarlivý boh”, ktorý sa „rozpaľuje hnevom” a „mstí sa na deťoch svojich nepriateľov až do siedmeho pokolenia”, bol schopný takých krutostí. Izraeliti po príchode do zaslúbenej zeme dobýjali mestá a vyvražďili celých sedem národov. Naháňali ich po púšti až kým nezabili poslednú ženu a dieťa „ostrým meča” alebo ich neobesili na stromy. A robili to s obdivuhodným pokojom svedomia, so súhlasom samotného Hospodina, ktorý prikázal, aby „vyšli a nemali zľutovania” ale „vyhladili kaž-

stal pánom podsvetia, večne a nezmyselne trýznil duše.

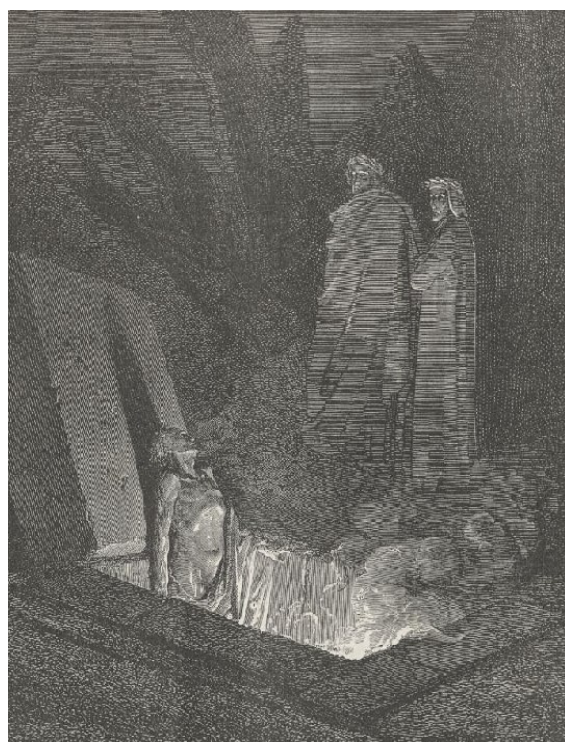
6. Trápenie na veky neznamená navždy. Vek (*aeon*) je časové obdobie, počas ktorého vládne jeden duch času, až kým neodovzdá žezlo druhému. Potom nastáva nový vek. Aeony sú bytosti, podľa ktorých sú pomenované časové obdobia, veky.

Preto ak sa v evanjeliu hovorí o *tomto* alebo o *budúcom veku* (Gal 1,4; Žid 6,5), o *nasledujúcich vekoch* (Ef 2,7) alebo o *skonaní vekov* (Žid 9,26), myslia sa tým celkom určité časové obdobia. Niečo môže trvať *jeden vek*, alebo *viaceré veky*, *jeden vek vekov* (Žid 1,8) alebo po všetky pokolenia jedného veku vekov (Ef 3,21) alebo aj *viaceré veky vekov*.

Vek vekov je väčší cyklus, ktorý v sebe obsahuje viaceré menšie cykly, *vek*y. Keď niečo nemôže byť odpustené v jednom veku, môže to byť zato ešte odpustené v inom veku alebo v inom veku vekov (Mt 12, 32). Preto *trpieť na veky* či dokonca *na veky vekov* (Zj 15,7) neznamená trpieť navždy bez nádeje na záchranu. V jazykovom vedomí súčasného človeka však pojmy *na veky*, *na veky vekov* a *večne* celkom splynuli, hoci ide o tri rozličné významy.

Aspoň vzdialene by sme tieto tri pojmy mohli prirovnať k životu rastlín: Ak sa nejakej rastline nepodarí v niektorý deň rozkvitnúť a byť opelená, je „zatratená” na jeden vek (deň), a možno aj na viaceré veky (dni), lebo musí počkať najmenej jednu celú noc na najbližší snečný deň. Ak sa nejakému pšeničnému zrnku nepodarí vyklíčiť jeden rok, pretože bolo na nejakom suchom mieste, je „zatratené” na jeden vek vekov (rok s 365-timi dňami), alebo aj na viaceré veky vekov, lebo musí čakať najmenej jednu zimu, aby mohlo vyklíčiť. Keď to však bude trvať prídlho, zrnko zhynie alebo úplne vyschne a nevyklíči už nikdy. To je *duchovná smrť* a vymazanie z knihy života. V žiadnom prípade však nie pekelné muky na večnosť.

Emil Páleš

Gustave Doré: Ilustrácia k Božskej komédii. Peklo, X, 40-42

dého a neponechali ani živú dušu”. Zákon „nezabiješ” platil iba na Židov, nie na ostatných. Nielen absurdita večného trestu za dočasné priestupky, ale aj celkom nespravodlivé tresty nezrušovali svedomie starozákonného človeka, pretože to chápal ako „neodvratnú vôľu Božiu”.

Takýto stav rozumu a svedomia však už dávno minul. Kristus prišiel pre všetky národy, nie len pre jeden. Odvtedy utrpenie druhých je aj našim utrpením. On teraz „*má kľúče od pekla i smrti*” (Zj 1, 18), tzn. stal sa pánom karmy. Je neuveriteľné, že by Pán milosrdenstva, ktorý kázal milovať aj svojich nepriateľov, a ktorý sa

Filozofické dôvody pre reinkarnáciu 2.

Emil Páleš

(Cyklický a lineárny model dejín)

súvislosti s reinkarnáciou sa pokazuje na jeden výrazný rozdiel medzi Západom a Východom: **východný model svetových dejín je cyklický - západný lineárny.**

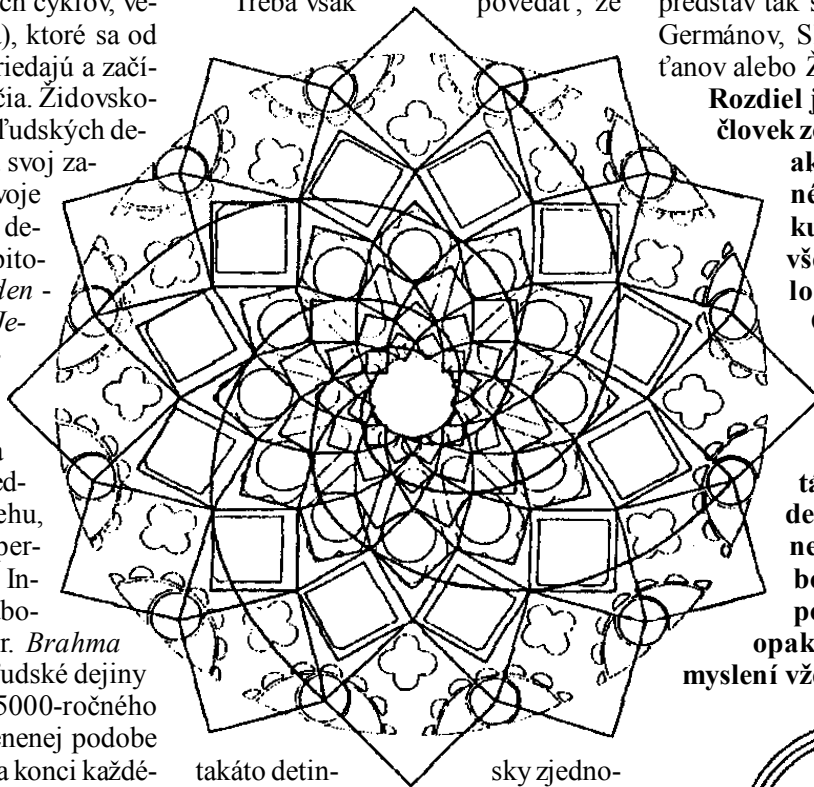
Nosným prvkom orientálnych filozofií je *cyklická kozmológia*; periodické striedanie menších, väčších a najväčších cyklov, vekov (kalpa, manvantara), ktoré sa od večnosti do večnosti striedajú a začínajú vždy tam, kde končia. Židovskokresťanská predstava o ľudských dejinách má naproti tomu svoj začiatok aj svoj koniec, svoje východisko a svoj cieľ: dejiny začínajú v prvej kapitole Genesis záhradou Eden - a smerujú k *Novému Jeruzalemu* na konci Zjavenia Jána.

Zo strany cirkvi vychádza určitá kritika na adresu orientálnej predstavy o večnom kolobehu, že je nezmyselná, bezperspektívna, neľudská. V Indii skutočne existujú náboženské smery, ako napr. *Brahma Kumaris*, ktoré učí, že ľudské dejiny pozostávajú presne z 5000-ročného cyklu, ktorý sa v nezmenenej podobe opakuje stále dokola. Na konci každého cyklu nastane katastrofa; po nej Boh obnoví Zem a založí zlatý vek, po ktorom nastane strieborný, medený a železný vek, na konci ktorého príde všeobecné zničenie, potom znova zlatý vek atď. Celá Zem, všetky tvory budú prežívať vždy znova presne to isté; ľudia urobia znova tie isté rozhodnutia (aj tie chybné, ktoré už raz oľutovali!) aké urobili pre 5000 rokmi a aké urobia o päť, o desať aj o pätnásťtisíc rokov zase.

V takomto "modeli svetových dejín" naozaj nemá význam hovoriť o zmysle života alebo o nejakom ciele ľudskej evolúcie, tobôž o slobodnej

vôli človeka. Akékoľvek úsilie o sebazdokonalenie alebo zbožný život stráca význam, pretože to, čo sa stane v budúcnosti, je už vopred dané: bude to zasa len to isté, čo sa už stalo v minulosti. Je obdivuhodné, že si takéto učenie v 20. storočí vôbec dokázalo nájsť svojich prívržencov, ktorých duša dokáže čerpať útechu v nálade, že svet nevedie odnikiaľ nikam, len sa stále točí dokola.

Treba však povedať, že

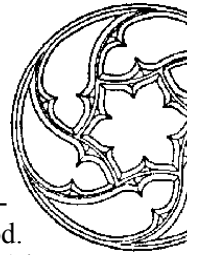

takáto detin-
dušená predsta-
vka o svetových
dejínach a kozmológii je aj v Oriente len výnimočným sektárskym extrémom. V skutočnosti každé veľké starobylé učenie Orientu má popri cyklickom vždy aj svoj lineárny rozmer, ktorý ukazuje putujúcej duši aspoň aký-taký smer vývoja. Vtelená duša sa síce pohybuje v cykloch, ale zdokonaluje sa pritom a očisťuje, a znovuzrodzuje stále na vyššej úrovni: najprv ako rastlina, potom ako zviera, ako človek v nižšej kaste súdrov, vajšiov, neskôr kšatriov a nakoniec ako brahmán, mudrc alebo svätec, až kým nedosiahne svoj konečný cieľ, ktorým je pre hin-

duistov vyslobodenie (*móksa*), pre budhistov vyvanutie (*nirvána*), pre jogínov osvietenie (*samádhi*) a pod.

Na druhej strane (ako sme už ukázali v Sophii 9) aj západné národy vedeli, že všetko v prírode a vo vesmíre sa vyvíja v cykloch; a táto cyklickosť života, vrátane reinkarnácie, bola súčasťou náboženských predstáv tak starých Grékov, Kelto, Germánov, Slovanov, ako aj Egypťanov alebo Židov.

Rozdiel je v tom, že orientálny človek zo života najviac vníma ako dôležité to, čo je večné, bezčasové, čo sa opakuje; a tento prvok je vo všetkých východných filozofiách zdôraznený. Oproti tomu západný človek má zase vyhranený zmysel pre čas, pre všetko historické, ktorý orientálcovi chýba; je sústredený na to, čo sa práve neopakuje, čo tu ešte nebolo, čo je nové, čo tvorí pokrok; to cyklicky sa opakujúce je v západnom myslení vždy v úzadí.

Sú cyklický a lineárny model dejín mysliteľne jeden bez druhého?

Je teda zrejmé, že cyklický model bez lineárnej zložky nemá zmysel. Položme si však teraz aj opačnú otázku: je lineárny model dejín bez cyklickej zložky mysliteľný? Nanajvýš pozoru-

hodnú odpoveď dáva nemecký mysliteľ G. E. Lessing vo svojej knihe "Výchova ľudského rodu", ktorú publikoval v r. 1780. V nej vychádzajú práve z lineárneho modelu dejín dospel k záveru, že tento lineárny model musí byť zároveň nevyhnutne spojený s cyklickým, ak má mať nejaký zmysel. Lessing sa zaoberal kultúrnymi dejinami ľudstva a postup jeho myšlienok je asi takýto: ľudstvo sa vyvíja od nastarších primitívnych kultúrnych foriem stále vpred, k vyšším a vyšším stupňom duchovnej kultúry. Jednotlivé kultúrne obdobia (staroindické, staroperzské, chaldejsko-egyptské, antické, gotické atď.) na seba nadväzujú a budujú na predchádzajúcich podobne ako triedy v škole. Bez Aristotela nebolo by Newtona; a bez Newtona zase Einsteina. Bez egyptských reliéfov nebola by antická maľba, bez antickej renesančná a bez renesančnej modernej. Bez Abraháma (náboženstva obeť) nebolo by Mojžiša (náboženstvo zákona) a bez Mojžiša Krista (náboženstvo lásky).

Je mysliteľné, aby sa ľudstvo ako celok vyvíjalo odniekiaľ niekam, k nejakému kultúrnemu a morálnemu Ideálu - a jednotliví ľudia nie? Aby sa jednotlivé ľudské individuality objavili v niektorej fáze duchovnej evolúcie ľudstva na jeden život a potom už nikdy viac a ani nikdy predtým? Dávalo by to zmysel? Aký by to malo zmysel, aby sa žiak objavil len na určitý čas povedzme v 6. ročníku, keď nebol v ročníkoch predchádzajúcich a nebude ani v nasledujúcich? Aký by malo zmysel, keby jeden ročník vychodila určitá skupina žiakov - a po prázdninách by do druhého ročníka neprišli tí istí žiaci, ale dajakí iní? Nie, **evolúcia ľudstva má zmysel iba vtedy, ak sú to jedni a tí istí ľudskí duchovia, ktorí pre-**

chádzajú jednotlivými kultúrami ako triedami v škole! Aby si mohla nejaká duša, ktorá sa ocitne uprostred niektorého kultúrneho obdobia urobiť k svojej dobe vôbec nejaký vzťah, musí v sebe niesť esenciu zážitkov všetkých minulých kultúrnych období, ktoré predchádzali; inak by svojej dobe nemohla vôbec porozumieť. A ak má ďalšia evolúcia ľudstva do budúcnosti pre človeka nejaký ozajstný význam, musí aj ona (každá duša) dostať možnosť sa tejto budúcej zemskej evolúcie zúčastniť.

Tak dospel Lessing k presvedčeniu o reinkarnácii. Odporcovia reinkarnácie si však vôbec neuvedomujú, že svojim postojom popierajú zmysel kultúry a anulujú myšlienku vlastnej duchovnej evolúcie človeka na zemi vôbec ako niečo zbytočné a nepotrebné.

To, že si človek za prvých 21 rokov života dokáže zrýchlene osvojiť výsledky celých kultúrnych dejín ľudstva a rovno na nich nadviazať, je možné len vďaka tomu, že je to

Každá informácia, každé poučenie môže prospieť iba vtedy, ak je prežívané.
Annie Besantová

pre neho takpovediac len "opakovaním minulých ročníkov". Asi ako žiak, ktorý po "prázdninách" (medzi smrťou a novým zrozením) zabudol všetky detaily, ale jadro, to podstatné v ňom zostalo; takže na začiatku nového ročníka mu stačí len skratkovite zopakovať hlavné výsledky minulo-ročného učiva - a on to na prvý raz pochopí. Duch si teda nepamätá *informácie*, ale zostanú mu *schopnosti*, vlohy pre to, čo už raz robil. Keby

sa žiak minulý rok nebol prekúsal tým učivom s veľkou námahou, keby nepreriešil sám stovky príkladov a cvičení, nestačilo by, aby mu to celé niekto na začiatku roka podal len tak v kocke, informatívne - lebo by z toho nič nepochopil. Mohol by sa pravda bez pochopenia namemorovať hotové hlavné výsledky z danej oblasti, ale tým by si nikdy neosvojil ich skutočný obsah a nedokázal by ich potom v živote nikdy tvorivo aplikovať ani ďalej rozvinúť.

Keby celkom neskúsené, zbrusu nové duše si mohli len tak v priebehu niekoľkých rokov osvojiť celú kultúru minulosti človečenstva, bez toho, že by sa na nej *sami zúčastnili*, bez toho, aby ju *prežili*, znamenalo by to, že celá minulosť ľudskej kultúry je zbytočná. Lebo potom by stačilo aj to, aby Boh a jeho anjeli predložili namiesto minulosti ľudstva už len hotové výsledky, poznatky, v čisto informatívnej, kondenzovanej podobe, v knihách, na videopáskach a pod. - a my by sme to všetko za pár dní pochopili - a nemusel by to nikto z nás prežívať - ale mohli sme začať s dejinami rovno v 20. storočí!

A ak predpokladáme, že Boh pri počatí netvorí duše čisté, neskúsené, ale môže ich stvoriť už aj so všetkými vlohami pre schopnosti na úrovni doby, do ktorej sa rodia, potom je znova každá vlastná evolúcia človeka zbytočná, lebo Boh potom môže stvoriť ľudského ducha rovno dokonalého, ak chce.⁴

Podľa predstáv súčasných kresťanských cirkví je takto nielen celý minulý, ale aj celý budúci vývoj ľudstva pre ľudskú dušu v konečnom dôsledku zbytočný, nepotrebný. Neandertálec sa môže dostať do neba rovnako dobre ako Raffael alebo Einstein alebo ktokoľvek, kto v budúcnosti ešte

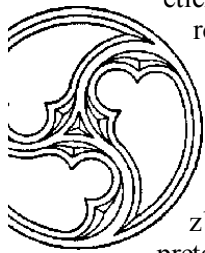
⁴Keby sme spolu s traducionistami predpokladali, že na vzniku ľudskej duše sa nepodieľa ani Boh, a ani si neprináša svoj stupeň zrelosti z vlastnej minulej existencie, ale že vzniká oddelením časti duševnej substancie rodičov, a od nich preberá všetky schopnosti a morálnu kvalitu, nebolo by vôbec možné, aby sa v nejakej rodine narodilo dieťa, ktoré je duševne úplne iné, a duchovne na oveľa vyššej úrovni, ako rodičia. Museli by sme predpokladať, že napríklad dvanásťročný Ježiš, ktorý udivil učencov v chráme svojou múdrosťou, takže aj jeho rodičia užasli, by bol len časťou Máriinej duše a pod.

A predpokladať, že duchovno a duševno je len produktom fyzického tela, že také duchovné hodnoty ako múdrosť, láska by mohli odrazu v nejakom dieťati vzniknúť nejakou náhodnou, šťastne vydatou kombináciou rodičovského genofondu, by znamenalo prejsť už celkom na pozície materializmu a degradovať duchovný vývoj ľudstva na nezmyselnú hru slepej náhody.

Nezmyselnosť takých názorov, že duševná skúsenosť predkov sa odovzdáva z človeka na človeka geneticky, ukázal napr. *Grof* na príklade mladej ženy, ktorá vo svojom vnútri prežila detailný obraz smrti jedného zo svojich predkov, českého šľachtica, popraveného po bitke na Bielej hore; jej zážitok sa neskôr podarilo historicky potvrdiť. Tento šľachtic akúkoľvek informáciu o svojej smrti zrejme nemohol na svoju pravnučku preniesť geneticky, práve preto, že v tej chvíli zomrel a nesplodil už žiadne deti. Podobne *Sheldrake* ukázal, že v ríši zvierat sa zachovávajú a odovzdávajú aj skúsenosti takých jednotlivcov, ktorí už nemali žiadnych biologických potomkov.

príde. Keby sme aj všetci, celé ľudstvo zostali na úrovni neandertálskeho alebo cromagnonského človeka, mohli by sme sa dostať do neba rovnako dobre ako teraz. To, že človek je súdebný vždy iba "podľa miery svojho zjavenia", si súčasná teológia predstavuje asi tak, že komu nebolo nič zjavené, od toho nebude nič požadované; že vôbec najlepšie je na tom ten, kto úplne o ničom nevedel - a dostane sa do neba spolu s ostatnými.

Celé kultúrne dejiny ľudstva, tisícročia formovania sa vied, umení a náboženstiev, myšlienkové, estetické a etické výdobytky, tisícročný boj človeka za slobodu a dôstojnosť, hľadanie morálnejšieho spoločenského poriadku - to všetko je len zbytočná hračka - pretože je to vkonečnom

dôsledku nepotrebné pre to najhlavnejšie: spásu ľudskej duše a jej večný život! To všetko môže Boh vložiť človeku do duše rovno pri počatí, čo si ostatní museli vydobýť vlastným úsilím; a potom aj všetko, čo za života nestihne, čo neurobí, aj budúci vývoj, ktorého sa nezúčastní, všetku múdrosť a cnosti, môže za ňu po smrti jednoducho "dorovnať", môže jej to "z milosti pridať darom". Povedzte, ktorého riaditeľa školy by napadlo "z milosti" preložiť žiaka zo 4. ročníka povedzme rovno do siedmeho? Kto by sa "za neho" chýbajúce ročníky doučil? A ako by tam vôbec mohol obstáť? A keby to bolo možné, nebolo by potom najjednoduchšie, keby všetkých žiakov "omilostil" a posadil rovno do 8. ročníka?

Podľa toho by Boh - ak je naozaj láskavý - mohol celé ľudstvo jednoducho "omilostiť" z pozemskej evolúcie a stvoriť rovno do neba dokona-

lých bez toho, že by sa ich pýtal na ich vlastný názor.

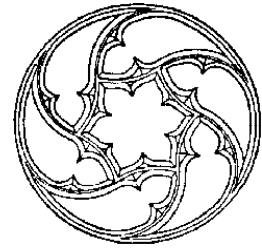
Celé biblické dejiny sú jedným dramatickým rozprávaním o tom, ako Boh a jeho proroci za pomoci všetkých anjelov a archanjelov bojovali o človeka, o jeho stupeň zrelosti, o jeho súhlas a slobodné rozhodnutie; lebo len cez tieto slobodné rozhodnutia ľudí, urobené z určitého stupňa vlastného poznania a duchovnej zrelosti, sa dejiny mohli posúvať dopredu a priblížiť k svojmu cieľu. A tu odrazu - keď ide o opätovné pozemské životy - cirkev tvrdí, že Boh vôbec nepotrebuje človeka, aby "s ním", resp. "na ňom" vykonal jeho duchovnú evolúciu; a to aj bez jeho vlastného pričinenia či súhlasu!

Podľa článku 1022 a 1261 katechizmu novorodencovi, ktorý zomrie, môže Boh jednoducho pridať darom všetku múdrosť a cnosti, a pošle ho rovno do neba spolu s mučedníkmi a ostatnými, ktorí zápasili o zbožný život. Že tieto nebeské cnosti duša nie-

Radšej chcem trpieť preto, že vravím pravdu, ako by pravda mala trpieť pre moje mlčanie.

Ralph Waldo Emerson

kde získať musí, je samozrejme, lebo keby sa do neba dostávali ľudia so zlými vlastnosťami, nebolo by to nebo, ale niečo iné. Duša, ktorá práve vznikla, a neprežila vôbec žiaden, ani jediný život, pozemský ani iný, ba ani nebola nikdy pri vedomí, aby mohla chápať svoju situáciu a robiť nejaké rozhodnutia - a hľa - už je aj v ciele ľudskej evolúcie: okamihom smrti je jej miesto v nebi zaručené, keby sa už aj sama zo seba nepričinila vôbec o nič!⁵

Existuje duchovná evolúcia človeka?

Pojem duchovne-morálnej evolúcie ľudského individua však v predstavách súčasných kresťanských cirkví skoro celkom chýba. Celá evolúcia počas života je zredukovaná len na jednorázové rozhodnutie pre Krista (resp. proti), ktoré sa však chápe tak abstraktne, ako keby prijatie Krista bol len nejaký triviálny úkon, ktorý môže urobiť hneď bez všetkého každého. Akoby k tomu neboli potrebné vôbec žiadne duševne-duchovné predpoklady, ako by človek nemusel Kristovu bytosť vôbec chápať na to, aby sa mohol premeniť k jej obrazu, ako by na to nebolo v konečnom dôsledku vôbec nič potrebné; ani poznanie, ani úsilie, ani človek, ba ani Kristus sám. Rozhodnúť sa pre Krista môže aj neandertálec, ktorý žil dávno pred Kristom; aj novorodenec, nenarodené dieťa, alebo mentálne zaostalá osoba. Morálny slaboch, ktorý za celý život na sebe nepracoval, môže "prijatť Krista" minútu pred smrťou, a dovŕšiť tak celú duchovnú evolúciu, ktorá je vytýčená človeku, za niekoľko sekúnd.

Po smrti potom už o žiadnej uvedomelej duchovnej evolúcii nemožno hovoriť, pretože okamihom smrti je všetko definitívne rozhodnuté, a vo vývoji už nemôže nastať žiaden zásadný obrat. Po smrti duša už nemôže ľuto-

⁵ Všimnime si, že Lessingov model obsahuje v sebe už aj jasnú odpoveď na námietku, že by reinkarnácia znižovala hodnotu jednotlivého života tým, že takých životov je viac; že by si napr. človek mohol povedať, že si na jeden život odpočinie, že bude celý tento život duchovne zaháľať, a nič sa nestane, iba čo sa jeho spása a konečné vyslobodenie odloží o jeden-dva životy na neskoršie. Naprosto nie! Mohol by si snáď žiak v škole povedať, že sa jeden ročník nebude učiť - a všetko dobehne v nejakom inom ročníku?! V nasledujúcom ročníku sa predsa už bude brať úplne iná, zložitejšia látka, ktorá na tej predchádzajúcej stavia a vyžaduje ju ako predpoklad!

Práve tak aj ľudský duch, ktorý prechádza jednotlivými kultúrami, má v každej v nich jedinečnú šancu naučiť sa to, čo dávajú, a nemôže to odkladať na inokedy. Napríklad duše, ktoré v čase vzniku vied a filozofii, v grécko-rímskej dobe zameškali vyvinúť v sebe zárodok logického myslenia, musia dnes, v dobe, keď sa schopnosť racionálne uvažovať od každého vyžaduje už ako samozrejmosť, tento rest z minulosti popri nových úlohách pracne dobiehať. Ich slabá schopnosť narábať s myšlienkovými pojmami logicky, jasne a starý emocionálne-inštinktívny spôsob rozhodovania, o ktorý sa stále ešte pokúšajú opierať, im pripravuje v živote nejedno sklamanie a trpkú chvíľu. To, čo v minulosti zameškali, sa im v súčasnosti stalo "karmou", t.j. záťažou, dlhom, ktorý musia bolestivo dobiehať a vyrovnávať v prítomnosti.

vať, ani meniť postoje; a keby aj mohla robiť vedomé rozhodnutia, nemajú už žiaden vplyv na jej konečné predurčenie do neba alebo do pekla. Po smrti existuje len akési zotrvačné dobiehanie v očistci; asi ako keď človek nastúpi na vlak, ktorý nikde nestojí a jeho konečná stanica je určená. Keby sa po smrti aj vôbec nesnažil a o nič nepričinil, jeho do-vyvíjanie sa k dokonalosti garantuje Boh aj bez neho. V každom prípade sloboda a vlastný vedomý vývoj okamihom smrti končí, a potom je s dušou čosi už len pasívne robené.

U niektorých protestantských teológii (napr. adventisti siedmeho dňa, svedkovia Jehovovi) sa táto absurdná kauzálna diskontinuita v evolúcii človeka prejavuje ešte vypuklejšie. Podľa nich duša neexistuje ani pred narodením ani po smrti. Človek zomiera nedokonalý, po smrti z neho nič nezostane - ani duša ani telo - a predsa v posledný deň ho Boh vzkriesi rovno dokonalého. Teda napr. duša embrya, ktorá neexistovala ani pred počatím, ani dlho po počatí (resp. prerušení tehotenstva), ani nikdy nežila, ani na tomto ani na onom svete, bude na konci sveta vzkriesená Bohom rovno ako celý dokonalý človek so všetkými cnosťami. Vidno, že tu sa už akýkoľvek podiel človeka na jeho vlastnom duchovnom vývine popiera celkom otvorene. Natíska sa potom už len jedna otázka, a to, prečo nás Boh všetkých nevzkriesi rovno dokonalých na slúbenej novej zemi?

Túto neuveriteľnú medzeru v kresťanskej teológii (chýbajúci pojem evolúcie) si v novšej dobe uvedomili kresťanskí evolucionisti (P. Teilhard de Chardin, K. Rahner, C. Tresmontant). Ani oni však nedokážu - bez prijatia reinkarnácie - dať na horevedené otázky neprotirečivú, jasnú odpoveď.

Základný fakt, že práve duchovný vývoj človeka je to jediné, čo nemôže nikto urobiť *bez neho za neho, na ňom, alebo namiesto neho*, ani iný človek, ani Boh - ale zásadne len on sám - zostáva v cirkevných teológiách nepochopený. **Jeden človek môže za druhého porať pole, alebo získať nejakú informáciu - a potom odovzdať výsledok inému. Nikto však nemôže za nikoho dospieť na nejaký stupeň duchovnej veľkosti, nemôže za neho morálne dozrieť, nikto nemôže byť za druhého cnostný.**

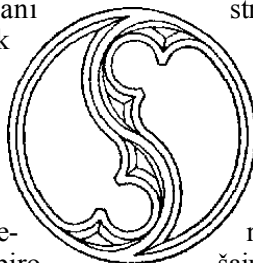
Ak sa niečo má stať súčasťou najvnútornejšej ľudskej bytosti, ľudského ja, a nemá to zostať len namemorované niekde na povrchu človeka - nemôže to človek len prebrať od ostatných, dostať len nejakým informatívne zvonku - ale to musí *sám prežiť*, sám na seba a za seba; inak by tomu nikdy nemohol skutočne rozumieť.

K podstate kresťanstva patrí, že človek je slobodná duchovná individualita. Tá sloboda znamená, že v najhlbšom vnútri človeka je oblasť, ktorú smie nazývať "ja" a o ktorej smie rozhodovať len on sám a nikto iný! Osud, okolnosti, druhí ľudia vás môžu donútiť k čomukoľvek alebo vám v čomkoľvek zabrániť, len nie v tom, aby ste vo svojom vnútri niečo cítili ako krásne alebo škaredé, aby ste niečo uznali za dobré alebo za zlé, aby ste spoznali niečo ako pravdu a iné ako lož. Tekuté olovo vám môžu naliať do úst, ale nikto na zemi ani na nebi nemôže slobodného človeka donútiť, ani nijako pôsobiť, aby prijal do svojho najvnútornejšieho vnútra, do svoj-

Podstatou človeka je sloboda.

G. W. Hegel

ho *ja* niečo iné ako to, čo spoznal ako krásne, pravdivé a dobré. Mohol by ho snád donútiť navonok k akémukoľvek priznaniu alebo činu proti jeho vôli, ale nikdy nemôže dosiahnuť to, aby ten človek vo svojom najhlbšom vnútri skutočne prežíval ako krásne niečo, čo prežíva ako škaredé. Do tohto jadra človeka nemá možnosť zasiahnuť *zásadne* nikto. O tom, čo sa stane súčasťou jeho ja, má moc rozhodnúť len človek sám; ani Boh tu nemôže nič len tak dorovnávať, direktívne zasahovať, vylepšovať bez súhlasu človeka; nemôže duchovnému ja človeka pridať ani jedinú cnosť iba z vlastnej vôle; ale všetci anjeli aj svätci tu môžu len inšpirovať, resp. ísť príkladom až dovtedy, kým ten-ktorý človek nedospeje tak ďaleko, aby nespoznal a neuznal nejakú cnosť za krásnu, pravdivú a dobrú a nerozhodol sa prijať ju do seba. Ani tá najväčšia božia milosť to nemôže urobiť bez neho, bez jeho vedomia!

Pravdaže Božia milosť je "*nezaslúžená*" - v tom zmysle, že dary, ktorými nás zahrňujú všetky bytosti vo stvorení, sú zatiaľ nepomerne väčšie ako to, čím prispieva človek. Pravdaže je Milosť "*bezpríčinná*" - ale len v tom zmysle, že si ju človek nemôže "vyrobiť", vynútiť od Boha nejakým mechanickým spôsobom - to však neznamená, že človek nemusí spĺňať určité podmienky, vyvinúť určitú koaktivitu na to, aby stále vyšším stupňom Božej Milosti dovolil v sebe pôsobiť! **Vedomá účasť človeka na jeho vlastnom duchovnom vývoji je vždy nevyhnutná - keby to bolo inak, bola by sloboda ducha len prázdnu frázou.** Nedá sa predsa hovoriť o vývoji ľudského vedomia bez vedomia človeka!!

Tento nárok na spájanie sa so stále vyššími stupňami Božej Milosti však nevzniká nejakým jednorázovým, abstraktným "áno" niekomu alebo niečomu, čoho obsahu a zmyslu ešte ani nerozumieme - a potom sa už len "odovzdáme do božích rúk" a necháme slepo viesť nejakým "Božím hlasom" - ako nejaké zvieratá na obojku. Nie, toto oprávnenie na každý hlbší stupeň spočinutia v Milosti vzniká človeku len tým, že pred duchovným svetom preukázal príslušný vyšší stupeň morálno-uvedomovacej kvality svojej vlastnej osoby.

Len podľa toho, čo človek vedome a konkrétne poznáva a prijíma do seba, do svojho *ja* ako krásne, pravdivé a dobré, sa tvorí jeho budúcnosť. V tom záleží jeho sloboda a dôstojnosť. **Len z tejto slobody spojenej s morálnou zodpovednosťou, len tieto dve tvoria základ, z ktorého môže vyrásť skutočná, opravdivá láska.**

O láske inak nemá zmysel hovoriť zo strany niekoho, kto nie je samostatnou, slobodnou bytosťou.

S buddhistickou alebo hinduistickou predstavou, že ľudské ja neexistuje, že je len iluzívne, že ľudské ja sú len ako kvapky vody v rieke, ktoré sa navzájom miešajú až sa nakoniec zlejú a stratia individualitu v jednom oceáne, odkiaľ vyšli, stráca pojem osobnej zodpovednosti, slobody a dôstojnosti, ale aj lásky človeka celkom zmysel.

Islamská predstava o nezmeniteľnom osude (*kizmet*), o božskom predurčení a absolútnom rozhodovaní Ala-

Duchovní
význam květin:

Konvalinka Alma Excelsior

Konvalinka má tajemné síly duchovního bližencectví a vyjadřuje nejčistší vnitřní duchovní vztahy duchovní lásky bližencecké.

Je květem Nové Venuše a současně má venusšské síly. Vyjadřuje také logogenetické plození, pro něž ještě dnes není čas, a proto člověku by bylo ještě předčasnou činností kromě zasvěcení nešlhubších mystérií Panny.

Proto je konvalinka ještě dnes jedovatá, poněvadž člověk nepochopil bliženceckou lásku v její pravé podstatě a dosud bloudí medzi časnými láskami, oddává se astralitě a nechápe pravý význam svätej duchovní věrnosti,

pravého duchovního bližencectví. Časem však, až člověk bude žít správně dle bliženceckého zákona, i konvalinka překoná svůj budoucí vývoj a pozbude své jedovatosti.

Konvalinka přináší současně duchovní síly harmonie bližencecké lásky vzájemného vnitřního pochopení a napomáhá ke kontaktu člověka s bližencem, je-li v duchovním světě.

Oko

Oko jednoho dne řeklo: "Tamhle vidím údolí a hory zahalené modrou mlhou. Není to krásné?"

Ucho poslouchalo a po chvílce pozorného naslouchání prohlásilo: "Kde je ale nějaká hora? Neslyším ji."

Nato promluvila ruka, řkouc: "Marně se snažím ucítit ji nebo se jí dotknout, nemohu objevit žádnou horu."

Nos řekl: "Žádná hora neexistuje, necítím ji."

Pak se oko obrátilo jinam, všichni začali spolu mluvit o divném preludu oka a řekli: "S okem musí něco být."

Chalíl Džibrán

ha o všech udalostiach vo svete a o osudoch ľudí, alebo o tom, že niektorí ľudia sú vopred vyvolení pre večnosť a iní pre pekelný oheň, tiež znižuje osobnú zodpovednosť človeka za život, nabáda k odovzdanému prijímaniu osudu a robí ho bábkou v Božích rukách.

Ale práve tak aj cirkevné predstavy o tom, že Boh môže ľudské duše už lone matky stvorit' naplnené svätým duchom alebo ich naopak zaťažit' hriechmi ich otcov - a na druhej strane po smrti sa nad nejakou dušou "zmiľovať" a dokončiť za ňu všetko v jej duchovnom vývoji, čo neurobila sama, tiež znižuje osobnú zodpovednosť človeka za život a jeho dôstojnosť a robí ho bábkou. **Takáto predstava milosti, ktorá vôbec nezávisí od toho, ako ľudská duša sama pripraví v sebe pôdu pre prijatie vyšších vecí, ale len od Božej ľubovôle, ktorá je "bezpríčinná" a prichádza ako blesk z čistého neba, vyúsťuje prakticky - rovnako ako islamský fatalizmus - do pasívnej odovzdanosti, očakávania a dúfania, že z neba príde božie zmiľovanie.**

Praktickým dôsledkom tejto deformácie, ktorá v cirkevnom myslení nastala, je tá rozsiahla pasivita veriacich a ľahostajnosť k pochopeniu vlastného náboženstva, ktorú pozorujeme, lebo v kolektívnom podvedomí sa tu vznáša predstava, že všetko čo treba k našej spásy, sa snád' pôsobením akejsi "milosti" môže udiat' aj bez nášho vedomia.

Všetky tieto tri predstavy - že ja neexistuje, že je Bohom predurčené, alebo že je predmetom Božej ľubovôle - sú v 20. storočí brzdou a prekážkou toho, aby človek prevzal zodpovednosť za svoj život do vlastných rúk a stal sa skutočne slobodnou, seba-vedomou duchovnou individualitou s vlastnou dôstojnosťou.

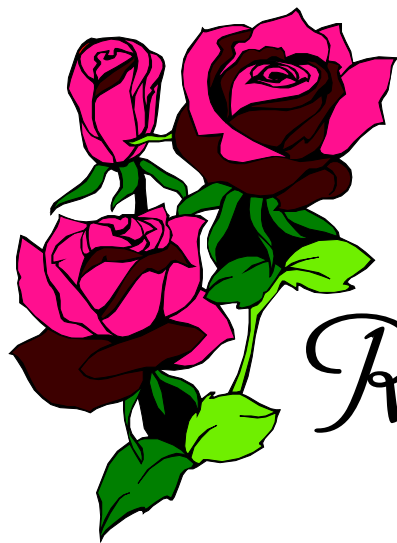
Král mocný vydal provolání k lidu svému, aby každý, kdo jest bojovníkem a má zbraň, vydal se proti nepříteli, který odedávna znepokojuje králooství jeho.

Šešlo se bojovníků veliké množství. Z jednoho bradu vyjelo dvě bratří bojovníků. První jede na koni bujném, meč jeho leskne se jako zlato i přilba se mu svítí z daleka. Druhý jede zoolna, kůň jeho nespěchá, neboť jej ovládá pevná

jeho meč jest pevný. Š svého nepřítelů zajme a vítězně odvádí jej jako zajatce svému králi, za což obdrží velikou odměnu.

Toť obraz duše, která bojuje nenávistí a drubé, která láskou odzbrojí a zajme nepřítelů a duši jeho jako zajatce uvádí k Pánu, za což jí odměnou láska Pána samotného.

Drazí bratří! Bojujte starým mečem lásky, který daroval vám Pán. Nenávist jest dávný nepřítel duše lidské, neboť, ožte bratří, jestliže choováte nenávist v srdci svém, ukrýváte hada jedovatého na řadrech svých. Teplem těla svého jej zabříváte, ořelou krví srdce svého jej živíte, a on v odměnu

Rosa Duším

ruka. Zbraň jeho je stará, ba zdá se skoro, že jest rezavá.

Obdrželi oba meče od krále svého. První ošak vyměnil svůj starý meč za nový lesklý a bujný kůň jeho unáší jej do boje, jakoby se nemohl dočkati, až s nepřitelem se setká.

Který z těchto bojovníků orátí se jako vítěz a který v boji podlehne?

První přikoapí do boje, statečně obání se svým lesklým mečem, ošak brzy nepřítel rozrazí jeho meč na dva kusy, i přilba jeho nevydrží rány a kůň srbne jej ze sebe a on skonává pod jeho kopyty.

Druhý přijede na bojiště později, starým mečem svým rozdává rány a brzo vítězí nad protivníkem, neboť

otráví vás.

Zmužile dejte se v boj a ukrořte tobo koně svého, toť tělo vaše. Jestliže jej ovládati nebudete, zbynete pod kopyty jeho, neb tělo bujné, nezkracené pomáhá nepříteli zvíťeziti nad vámi.

Nenávist jest křebká zbraň, meč lásky ošak silný jest!

Příkladem vašim buď Pán, který miloval nepřítelů své.

Milovati nepřítelů, toť oěc ne-nesnadná; jest to kus práce duševní, kterou nelze každému vykonati. Vy ošak volejte, když se vám práce zdá býti těžkou s důvěrou k Pánu: "Pane Ježíši Kriste, ty Králi duší našich a vznešený Učíteli náš, dej nám lásku, abychom milovali Tebe a milovali bližního svého jakož Jsi přikázal nám."

Duše pokoj milující

Sophia

Nadácia pre aplikáciu duchovních, etických a estetických hodnôt v praxi

Cieľ nadácie

Cieľom nadácie Sophia je pomáhať pri:

- rozvíjaní zmyslu pre Krásno, Pravdu a Dobro;
- výchove k zodpovednosti za život a aktívnemu prístupu k spoločenskému dianiu;
- vytváraní vedomia ľudskej dôstojnosti;
- rozširovaní, prehľbovaní a skvalitňovaní myšlienkového obzoru ľudí;
- jasnejšej orientácii v usporiadaní hodnôt, pochopení vyššieho zmyslu vecí a zmysluplného zaradenia človeka do systému stvorenia;
- rozvoji slobodného, samostatného a tvorivého myslenia jednotlivca, pri jeho oslobodení z pút telesno-materiálnej závislosti a pri ochrane človeka pred manipulovateľnosťou;
- spriehľadnení vzťahov v spoločnosti pomocou informovanosti;
- rešpektovaní etických noriem a duchovných princípov v podnikateľskej a politickej sfére;
- presadení nenásilia, porozumenia a poriadku v medziľudských vzťahoch;
- výchove k ochrane a tvorbe životného prostredia a uplatňovaní estetických hodnôt v každodennom živote;
- medzináboženskom dialógu;
- dialógu medzi vedou a náboženstvom;
- liečení noogénnych psychóz;
- sexuálnej výchove;
- prevencii pred kriminalitou a vznikom drogových závislostí.

Pád Lucifera

Dnes večer sme si vytýčili veľkú úlohu: skúmať Michaela¹ a jeho spoločenstvo. Položme si preto bez okolkov otázku:

“Kým je Michael v kozme?”

“Kto je Michael vo vzťahu k ľudstvu?”

Aby sme na túto otázku mohli odpovedať, je najskôr dôležité, obrátiť našu pozornosť na inú duchovnú bytosť. Je to tá duchovná bytosť, ktorej odzrkadlením na fyzickej rovine bol kráľ z Týru, osobnosť, ktorá sa v biblii u proroka Ezechiela nazýva “kráľom z Týru”. Ezechiel hovorí:

“Ty, ktorý si bol plný múdrosti a dokonalý čo do krásy; v Édene, v záhrade Božej, si bol; všelijaký kameň drahý ťa pokrýval, rubín, topás, jaspis, taršiš, onyx, beryl, zafír, karbunkul a smaragd i zlato; práca tvojich bubnov a tvojich píšťal bola v tebe; v deň, v ktorý si bol stvorený, boly pripravené.

Ty si pomazaný cherub zastierajúci, a odkedy som ťa ustanovil, bol si na svätom vrchu Božom; prechádzal si sa medzi ohnivými kameňmi.

Bol si dokonalý vo svojich cestách odo dňa, v ktorý si bol stvorený, do kiaľ sa nenašla pri tebe nepravosť.”
(Ezechiel 28:12-15)

Kto je táto bytosť, o ktorej tu Ezechiel hovorí takými prekrásnymi slovami? Kto je ten cherub, ktorý sa v Božom raji prechádza po ohnivých

Sedem prednášok o vnútornom vývoji človeka:

1. Nové Michaelské spoločenstvo a jeho význam pre budúcnosť

Valentin Tomberg

kameňoch a má dvanásť drahokamov vo svojej korune?

Týmto “cherubom” je Lucifer. Je tu reč o Luciferovi. Týmto malebnými, pútavými slovami sa hovorí, že Lucifer bol tá bytosť, ktorú Boh určil, aby kráčala po ohnivých kameňoch. To znamená, že to postavenie vo svete, ktoré teraz zaujali “cherubovia s plamennými mečmi”, pri bráne do raja, bolo pôvodne určené Luciferovi. Lucifer mal byť strážcom prahu. On bol tá bytosť, ktorá bola Najvyšším predurčená na to, aby stála “na ohnivých kameňoch”, “pri bráne do raja” a strážila jeho prah.

Po svojom rúhačskom čine proti Bohu bol však Lucifer vyhnaný zo “svätého vrchu Božieho”, ako hovorí Ezechiel:

“Od množstva tvojho kupectva je tvoje vnútro plné ukrutnosti, a zhrešil si. Preto ťa poškvrním a odpracem z vrchu Božieho a zahubím ťa, zastierajúci cherube, zprostred ohnivých kameňov.”

(Ezechiel 28:16)

Zákon trojjedinosti Dobra

V súvislosti s Luciferovým pádom musíme pochopiť jednu základnú duchovnú skutočnosť: skutočnosť, že trojjedinosť Dobra je vyjadrením celkom určitého zákona. Tento zákon hovorí, že vyšší princíp trojjedinosti sa obetuje nižšiemu. Tak je pôvodným zámerom Otca sveta, aby ho na jeho tróne nahradil jeho nástupca, jeho Syn. Nádejou Otca je, že Syn Ho nahradí v Jeho najväčšej dôstojnosti.

To je to, čo spočíva v základoch princípu Dobra a každého skutočne “bieleho” hnutia na Zemi vôbec: tam

každý, kto zaujíma na Zemi nejaké postavenie, má v úmysle byť nahradený svojím nástupcom, svojím žiakom. Je to princíp sebaobetavosti.

Zákon troj-nejednotnosti zla

Inak je to pri trojjedinosti - alebo lepšie povedané troj-nejednotnosti zla. Tam je každý nástupca nepriateľom toho predchádzajúceho. Tomu predchádzajúcemu stále hrozí, že bude pohltý tým nasledujúcim.

Tak sa Lucifer svojím pádom stal predstaviteľom prvého princípu zla vo svete. Nenávidí svojho karmického nástupcu Ahrimana, lebo Ahriman sa usiluje Lucifera pohltiť. Ahrimanova karmická budúcnosť je taká, že bude sám pohltý Ásurom, tretím princípom zla, ktorý sa vsúčasnosti ešte neprejavuje.

Je dôležité si tento fakt uvedomiť: Dobro sa prejavuje v tom, že to predchádzajúce sa odovzdáva tomu nasledujúcemu, že odstupuje, aby mu uvoľnilo miesto. V oblasti zla platí opak: tam sa nástupca stáva pohltiteľom svojho predchodcu.

Michael ako strážca prahu do duchovného sveta

Keď Lucifer musel opustiť miesto, ktoré mu bolo určené Bohom, vznikla vo vesmíre úloha: ochrániť až do určitého kozmického času Lucifera pred Ahrimanom. Na prah sa postavila iná bytosť, ktorú Ahriman nesmie prekročiť. Postavila sa na prah, ktorý tvorí hradbu duchovného sveta proti Ahrimanovi. Táto duchovná bytosť má vnútorne dôstojnosť cheruba, pretože na seba vzala úlohu, ktorá bola

¹ archanjela Michaela

pôvodne určená cherubovi. Touto bytosťou je archanjel Michael.

Z tohoto dôvodu začal Rudolf Steiner jednu báseň, venovanú Michaelovi, slovami:

“Zo slnečných mocností tryskajúce, žiariace, svet milosťou zahrňujúce duchovné mocnosti; ste predurčené myšlienkami bohov byť Michaelovým svetelným šatom.”

Čo sa v týchto veršoch hovorí? “Zo Slnka tryskajúce duchovné mocnosti sú šatom Michaelovým”, tzn. že Michaelovi prislúcha iné, ešte vyššie postavenie ako to, ktoré je vlastné anjelom, archanjelom a archeom, ktorí ho obklopujú. To sa udialo ako následok toho, že Michael priniesol obeť, keď sa postavil na prázdne miesto, ktoré bolo opustené Luciferom.

Bytosť Sofie

Aby sme konkrétnejšie porozumeli Michaelovu pozíciu vo vesmíre, musíme obrátiť pozornosť ešte na jednu bytosť. Je to bytosť, ktorá je na Západe skoro neznáma a celkom zaznávaná, ktorej meno sa sotva zachovalo, na ktorú sa však na grécko-slovanskom Východe zachovala v cítení ľudí spomienka, ktorá našla svoj výraz v náboženskom umení: je to bytosť, ktorá pre vedomie pozemských bytostí utvára Božiu Trojicu do Trojedinosti, ktorá vedomiu človeka zjavuje *Jedinosť* Otca, Syna a sv. Ducha. Znakom tejto bytosti je preto kruh opísaný trojuholníku.

O tejto bytosti hovorí v časoch starého Izraela múdry Šalamún:

“Múdrost' si vystavila svoj dom; utesala svojich stĺpov sedem.”

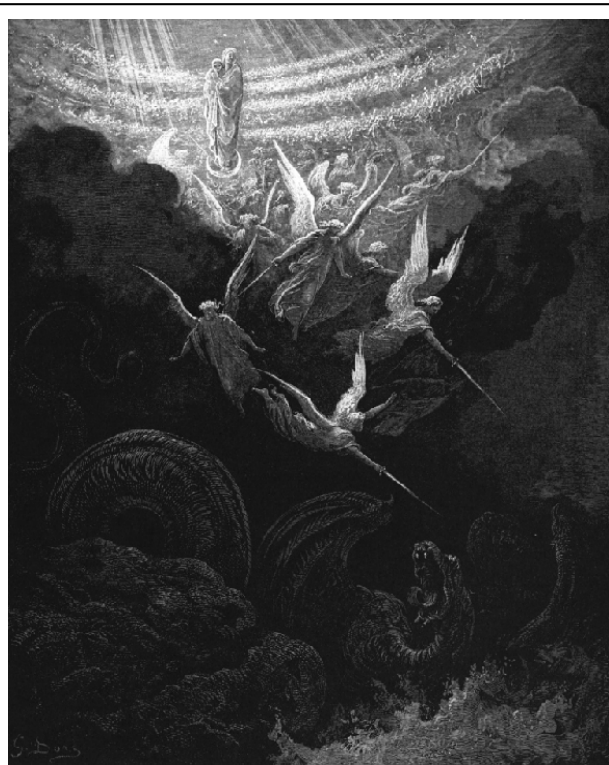
(Príslovia 9:1)

A ďalej hovorí v mene Sofie samotnej:

“Pán si ma nadobudol na počiatku svojej cesty, pred všetkými mojimi skutkami, pred všetkými časmi. Ustanovená som od veku, od počiatku, prv ako bola zem. Keď ešte nebolo priepastí, bola som splodená, keď

ešte nebolo prameňov, zatážených vodami. Prv ako boli vrchy zapustené do základov, prv ako boli vršky, bola som splodená, kým ešte nebol učinil zeme ani polí ani začiatku všelijakého prachu okruhu zeme. Keď pripravoval nebesia, tam som bola ja, keď vymieral kruh nad priepasťou, keď upevňoval najvyššie oblaky hore, keď utvrdzoval studnice priepasti, keď kládol moru jeho medze a vodám, aby neprestupovali jeho rozkaz, keď rozmeriaval základy zeme...”

(Príslovia 8:22-29)

“A ukázal sa veľký div na nebi: žena, odiata slnkom, a mesiac bol pod jej nohami, a na jej hlave koruna z dvanástich hviezd ... A hľa, veľký drak červený, ktorý mal sedem hláv a desať rohov ... a jeho chvost vliakol tretinu nebeských hviezd a vrhnul ich na zem.” (Zj. 12:1-3)

Sofia teda všetkému predchádzala. Ona nie je len nejaký holý princíp svetovej stavby, ale skutočná duchovná bytosť, ktorá zostúpila až k hierarchii archanjelov, takže sa teraz na ňu môžeme dívať ako na archanjela.

Tu sa v súvislosti so Sofiinou bytosťou odohrala udalosť, nešťastie. A síce stalo sa to, že Lucifer sa zmocnil, “ukradol” jednu zo Sofiiných síl, vlastností. To naznačil Rudolf Steiner vo vianočnom verši r. 1920, ktorý začína:

“Isis-Sofia,

*Božia Múdrost',
Lucifer ju usmrtil
a na krídlach svetových síl
odniesol do diaľok vesmírneho priestoru.”*

Čo bolo ukradnuté, je Sofiina imaginatívna schopnosť. Sofia stratila schopnosť pôsobiť až dole, do priestoru Zeme. Lebo Lucifer sa zmocnil sily, ktorá spája pozemské ľudstvo so Sofiou vo vertikálnom smere.

Lucifer si privlastnil Sofiinú silu imaginácie. V tom spočíva jeho “pád”; jeho “rúhanie”, jeho “zločin”, o ktorom je reč u Ezechiela. Spravil z kozmickej múdrosti *obmedzenú, vlastnú múdrost'*, a Sofiina sila sa odvtedy u ľudí stala len *obyčajnou fantáziou*. Fantázia sa stala luciferským zjavením Sofie, teda silou lži, zatiaľčo Sofia stratila možnosť sprostredkovať ľuďom správy a zjavovať múdrost' ľudstvu. Sofia onemela, čakajúc na budúcnosť, kedy bude môcť odovzdávať dary, ktorými je vnútorne naplnená.

Obraz, ktorý nachádzame najmä na Východe, ale v určitej forme aj na Západe, obraz *Mater dolorosa*, trpiacej matky, vyjadruje, čo sa odohráva vo vnútri Sofiinej bytosti. Lebo utrpenie je základným tónom Sofiinej bytosti vo svete. Je vnútorne naplnená bezhraničnými pokladmi múdrosti, je však odsúdená na mlčanie. Chcela by obdarovať všetky bytosti, ale je bezmocná, nemá možnosť to urobiť. Tak sa díva na pokolenia pozemského ľudstva a bolesť, ktorá ju pritom naplní, sa dá porovnať s utrpením, aké pociťuje matka, ktorej zabránili, aby mohla obdarovať svoje deti, čo by tak rada chcela a mohla.

Skutočnosť dvoch strážcov prahu

Sofia je teda svojou rečou strádať ten *druhý* strážca prahu, ktorý má vlastne dve strany. Prah možno prekročiť smerom z duchovného sveta do fyzického, t.j. zostúpiť nadol; ako aj zdola, z nižšieho sveta vystúpiť do vyššieho.

Michael stojí na prahu, ktorý oddeľuje nižší svet od vyššieho. Zabraňuje, aby mocnosti nižšieho sveta zasahovali do vyššieho.

Sofia je bytosť, ktorá stráži prah duchovného sveta v tom zmysle, že zabraňuje nesprávnym zásahom z duchovného sveta do fyzického, aby neprichádzali z duchovného sveta zjavenia, ktoré nie sú vhodné alebo žiaduce.

Michael zabraňuje preniknutiu opovážlivého, drzého oka do duchovného sveta.

Sofia zabraňuje neohraničenému, nemiestnemu, alebo časovo nevhodnému zjavovaniu sa bytostí duchovného sveta vo svete dole.

Ako to robí? Ako sa dá chápať to, že zjavenia z duchovného sveta zadržuje, keď žije v nádeji, že tieto zjavenia budú raz možné? Tým, že Sofia je nositeľkou bolesti, okradnutá Luciferom o silu imaginácie, je varovným duchovne-morálnym obrazom pre ostatné bytosti. Stojí tam olúpená o svoj žiarivý šat, bez farby a bledá v duchovnom svete, ako trpiaca matka, ktorá varuje iné bytosti, aby neprepadli pokušeniu, bytosti Lucifera. Tak chráni bytosti duchovného sveta pred luciferským omylom, ako Michael chráni bytosti pred predčasným preniknutím do duchovných sfér.

Michaelov boj s drakom

Stojíme teraz pred otázkou: ako uskutočňuje Michael svoje poslanie strážcu prahu? Z viacerých prednášok Rudolfa Steinera viete, že v ročnom kolobehu existuje obdobie, kedy Michaelovo poslanie vystupuje obzvlášť do popredia, kedy sa odohráva boj Michaela s drakom. Toto obdobie začína 8. augustom a končí v októbri. Je to obdobie, kedy sa oslavuje sviatok sv. Michaela, 29. septembra. Čo sa v tomto období ročného kolobehu odohráva? Obrazne-imaginatívne vyjadril Rudolf Steiner túto skutočnosť tak, že sa tu odohráva stretnutie Michaela s drakom.

Teraz môžeme urobiť krok k prehĺbeniu tohto obrazu, aby sme Michaelovu činnosť porozumeli ešte z inej strany. Čo znamená, že na jeseň sa odohráva boj medzi Michaelom a drakom? Znamená to, že Ahriman podniká každoročne pokus zmocniť sa Mesiaca, a Michael sa mu postaví na

pol ceste medzi Zemou a Mesiacom do cesty, aby tento pokus zmaril.

Ahriman má v úmysle získať pre seba ôsmu sféru, ktorá je pripojená, "prikovaná" k Mesiacu, tak, aby ôsma sféra a zemské vnútro boli *bezprostredne* spojené. To by malo zároveň za následok, že sily Panny, ktoré sa v zmysle vianočnej imaginácie opierajú o Mesiac (kosáčik Mesiaca), by boli spoluvtiahnuté do pozemského diania. V tom, čo urobil Lucifer, keď sa zmocnil Sofiinej sily *imaginácie*, chce Ahriman pokračovať tým, že si chce privlastniť aj Sofiinu silu *inšpirácie*.

Každú jeseň Michael tento Ahrimanov pokus prekazí. Každú jeseň sa to odohrá na "prahu", v strede medzi

Michael bojuje proti drakovi

Zemou a Mesiacom. Znova a znova je drak zvrhnutý do "priepasti", t.j. do zemského vnútra. Tak naplňa Michael svoje kozmické poslanie strážcu prahu.

Teraz však viete, z rozličných prednášok Rudolfa Steinera, že Michael mal aj svoje poslanie *v dejinách*. Bol duchom izraelského národa. Ako sa dá rozumieť skutočnosti, že tento strážca prahu mohol byť zároveň aj duchom národa? To môžeme porozumieť, keď pozorujeme poslanie tohto národa. Židovský národ bol *sám* určitým druhom prahu, spoločenstvom, ktoré pozostávalo z "ľudí prahu". Židovský národ niesol v sebe Kristovo mystérium, a tak bol sám prahom. Preto tá nadľudská tvrdosť a prísnosť,

s ktorou bolo každé miešanie Izraela s inými kultúrami v dejinách zamedzené. Preto také neľúostné vymýtenie kultu "na výšinách" a "obete prvorodeného" v ohni. Zničenie každého cudzieho duchovného života vnútri Izraela bolo nevyhnutnosťou, lebo kultu "na výšinách" mali luciferské zafarbenie a kult "Molocha" bol zase ahrimanským prúdením. Práh ku Kristovmu mystériu však musel zostať zachovaný. Tak sa ho podarilo aj ochrániť, a jeho strážcom bol národný duch tohoto "národa prahu". Bol to sám Michael.

Kult Michaela

V 18. a 19. storočí zasiahol Michael významným, veľkým duchovným činom do duchovných dejín sveta. Rudolf Steiner o tomto čine hovorí vo svojom prednáškovom cykle "Karmické súvislosti antropozofického hnutia". Tam vysvetľuje, že Michael už vtedy ukázal ľudským dušiam to, čo sa teraz na zemi zatrblietalo a rozsvietilo čiastočne v podobe antropozofie. Predviedol im určitý druh kultu.

Čo to bol za kult, aký bol jeho obsah? Tento kult bol obnovením onej imaginácie, o ktorú bola Sofia olúpená Luciferom. Michael ju obnovil a postavil pred ľudské duše. Keď Rudolf Steiner hovorí o tom, že Michael "spravuje kozmickú inteligenciu", znamená to, že Michael umožnil Sofii znova pôsobiť. To, že je "správcem" znamená, že tú silu, prostredníctvom ktorej sa Sofia môže zjavovať, dal znova do jej služieb, že znova umožnil Sofiine zjavenia z duchovného sveta, že znova vybudoval most, ktorý Sofiu spája s pozemským svetom.

Obsah kultu pozostával z dvoch vecí: na jednej strane zo všetkého toho, čo možno získať ako duchovné poznanie pri pozorovaní vonkajšej prírody, a na druhej strane z toho, čo sa môže rozžiariť ako spomienka v našom vnútri pri pozorovaní ľudí a ľudských osudov. Michael ukázal v istom druhu kozmického kultu mystériá prírody a mystériá ľudskej karmy. Byť "michaelitom" v súčasnosti znamená: byť človekom, ktorý sa pri pozorovaní prírody rozpomätáva na tento kult, ktorý jeho duša zažila v čase pred narodením; a za druhé, že pri pozorovaní osudov jednotlivcov a ľud-

stva sa rozsvetuje spomienka na ten kult, v ktorom Michael ukázal tajomstvá ľudskej karmy. Michaelitom súčasnosti je človek, ktorý má osobitný vhlad do prírody a ľudských osudov.

Keď vidíme v prírode znamenia, ktoré v našej duši prebúdajú symboly a obrazy Michaelovho kultu, tak sa dívame na prírodu v Michaelovom zmysle. Keď sa na ľudí a ľudské osudy dívame tak, že vo vnútri duše sa prebúda Michaelov kult, obrazy pádu do hriechu, mystérium Golgoty, perspektívy do budúcnosti, tak sa dívame zrakom, ktorý je "michaelsky slnečný". Takíto ľudia tvoria Michaelovo spoločenstvo.

Nové Michaelovo spoločenstvo

Vonkajším znakom týchto ľudí je, že majú osobitný vzťah k myšlienkam; áno, títo ľudia vôbec prežívajú silu myšlienok ako takú úplne inak než ostatní. Prežívajú myslenie tak, že sa nezahňajú po dôkazoch a dokladoch, aby sa presvedčili o pravdivosti spoznaného. Pretože prežívajú myslenie nie len ako čiru logickú možnosť, ale ako *moc spomienky na Michaelov kult*. Pravda, cit pre pravdu, dostáva u týchto ľudí *magickú moc*. Človek je uchopený mocou nejakej myšlienky. Vie, že je pravdivá, lebo celá jeho duša si pamätá na moc kultu, na moc jeho pravdy. Moc pravdy je to, čím sa michaelita odlišuje od ostatných ľudí. Pre neho je Pravda nie len niečo správne, ale niečo, čo má magickú moc.

Pre michaelských ľudí je charakteristické osobitné spojenie myslenia a vôle. Preto verše o Michaelovi pokračujú:

"On, Kristov posol, vám ukazuje vo vás človeka nesúcu posvätnú svetovú vôľu."

Táto človeka nesúca, človeka uchopujúca svetová vôľa je to, čo Michaelovou silou v súčasnosti prúdi do ľudských myšlienok, ktoré korenia v Pravde.

Teraz sa pravda musí toto spoločenstvo aj osvedčiť v živote. V jeho živote sa musí objaviť jeden nový prvok, prvok, ktorý *musí* v celom kultúrnom živote získať rovnaký význam, aký má v technickom svete jeho hmotný protipól: krištáľovo-jasný, pravdivý myslenie, ktoré svojou vnútornou

silou presvedčenia preniká človeka ako vôľovú bytosť. Táto myšlienková sila je to, čo sa nazýva *duchovným železom*. Je duchovným predobrazom toho, čo sa fyzicky nachádza na Zemi ako železo.

Keď prežívame človeka, ktorý za tým, čo vnútorne spoznal ako Pravdu, stojí so železnou pevnosťou, ktorý tu stojí ako stĺp, a neuhne ani naľavo ani napravo, ktorý všetkým búrkam čelí s neochvejnou, vernou vôľou, tak prežívame kúsok duchovného železa na zemi.

Každý človek, ktorý takto verne stojí za pravdou, ktorú spoznal, je Michaelovým mečom a je sám určitým druhom "strážcu prahu". Odráža všetko nepovolane, rovnako ako všetko poctivé zase priťahuje k prahu, na ktorom stojí. Toto je v podstate michaelské spoločenstvo. Len z takých ľudí môže pozostávať.

Budúcnosť michaelitov

Akú má toto spoločenstvo budúcnosť? Spomienky na Michaelov kult, ktoré sa prebúdajú v duši, sa stanú schopnosťami. V rámci tejto prednášky by to viedlo príďaleko, vyložiť vo všetkých jednotlivostiach, ako sa premenia na schopnosti. Tieto spomienky sa premenia na nový, éterický jasnozrak.

Nová, prirodzená jasnovidnosť sa u ľudí prejaví dvojakým spôsobom: u jedných tak, že budú schopní vidieť duchovnosť v prírode, že rozpoznejú, ako sú živly výrazom tých duchovných tajomstiev, ktoré prítiekli na Zem zo starého saturnského, slnečného a mesačného bytia. Tajomstvo evolúcie v prírode bude pre týchto ľudí stále viac viditeľné.

U druhej skupiny ľudí sa prejaví iná schopnosť: schopnosť vhladu do karmy, tak do karmickej minulosti ako aj zrenie karmy, ktorú prítomné činy v budúcnosti vyvolajú. Aj o tom Rudolf Steiner hovoril.

Tento karmický vhlad spočíva na jasnovidnosti, ktorá dokáže preskúmať dokonca aj karmu ľudstva. Títo ľudia si najskôr spomenú na svoje vlastné karmické spojenia, potom na spojenia druhých ľudí, a potom to môže ísť ďalej a ďalej.

Aké úlohy budú mať ľudia, ktorí patria k týmto dvom skupinám? Musíme najprv naznačiť, z akých ľudí tie-

Modlitba za ľudstvo.

Kriste, spasiteľ sveta, pán démonov, vypočuj našu úpenlivú prosbu, skloň sa dolu z duchovných výšin, zachráň ľudstvo skôr než zomrie:

Zabráň bludu,
venuj jasnosť -
zabráň pochybnosti,
posilni vieru -
zabráň mdlobe,
daruj nám silu,
aby sme mohli pevne stáť
v búrke doby,
aby sme mohli podprieť
chvejúci sa most
a verne slúžiť
duchu človeka!
Pane, hynieme,
ponáhľaj sa nám
pomôcť,
skôr ako sa utopíme
v návale záplavy.

Rudolf Steiner

to skupiny pozostávajú. Sú to tie dva prúdy, ktoré sú vnútri antropozofického hnutia, a o ktorých Rudolf Steiner hovoril ako o "platonikoch" a "aristotelikoch". Platonici sú ľudia, u ktorých sa nová jasnovidnosť dostaví vo forme karmického vhladu. Aristotelici budú mať naproti tomu jasnovidné poznanie prírody. Budú mať vedomú dušu vyvinutú do tej miery, že budú môcť pomocou jasnovidnosti poznávať prírodu. Na druhej strane tu budú ľudia, ktorí do seba prijmu princíp duchovného ja, a budú vnímať karmu.

Tieto dve skupiny ľudí budú spolupracovať, inak to ani nebude možné. Budú *musieť* spolupracovať, aby vytvorili plný, celý kruh, kruh nového, *duchovného* rytierstva, ktoré bude

môcť nieť meno: "Michael-Sophia in nomine Christi".

Ludia Sofie, ľudia zjavenia, pôjdu spoločnou cestou s ľuďmi poznania, platonici spolu s aristotelikmi budú držať stráž na prahu duchovného sveta. Budú mať za úlohu strážiť tajomstvá duchovného sveta.

Toto stráženie nebude spočívať v tom, že by toto spoločenstvo malo mlčať alebo všetko odhaliť, ale v tom, že sa vybuduje živá stena, hradba z ľudí, ktorí stoja neochvejne vo vertikále - ako spojovací článok medzi duchovným a fyzickým svetom. Povolaným otvoria brány, pred nepovolanými ich však zatvoria.

Toto budúce spoločenstvo "rytierov prahu" sa uskutoční v šiestej (slovanskej) kultúrnej epoche. Začalo u Rudolfa Steinera založením antropozofického hnutia, správou o Michaelovej misii a nešťastím, ktoré sme neškôr prežili.

Slová Rudolfa Steinera nás vyzývajú; vyskúšaní budeme nešťastím, ktoré teraz príde.² Čo musíme prebudíť v hĺbke našich duší, je *vážnosť* vo vzťahu k duchovnému aj vonkajšiemu svetu a *vernosiť* Duchu, každý vo svojej životnej pozícii. Môžeme robiť a hovoriť všetko v rámci každodenného života. Udržujme však jednu oblasť čistou od kompromisu; zostaňme *verní Duchu*, nezávisle od všetkých učení a učiteľov sveta, od všetkých organizácií sveta. Zostaňme verní vnútornému hlasu Pravdy a svedomia! Potom budeme prijatí do pripravnej školy budúceho Michaelovho spoločenstva, ktoré bude mať heslo:

"Michael-Sophia in nomine Christi!"

² Prednáška sa konala v Rotterdame v auguste 1938, v predvečer 2. svetovej vojny.

Uhorská koruna a sv. Cyril

(k obrázku na str. 51)

Jedno tisícročie "vládla" uhorská koruna územiu, ku ktorému patrí aj dnešné Slovensko. Je známe, že uhorská koruna sa skladá z dvoch navzájom odlišných častí: gréckej a latinskej. Na dolnej časti koruny sú nápisy grécke, na hornej latinské. Pre dolnú časť sa zaužívalo označenie *corona graeca* - grécka koruna, a pre hornú časť, ktorá je vlastne krížením nad temenom korunovanej osoby, označenie *corona latina* - latinská koruna.

Grécku korunu tvorí čelenka, zlatý pás či kruh, ktorý sa dotýka hlavy kráľa. Je zdobená perlami a ôsmimi drahokamami. Najväčší, ktorý je priamo nad čelom, má tvar trojuholníka a nad ním je umiestnený obraz Krista Pantokratora (Vševládca). Po obvode sú znázornení su. Juraj, Demeter, Kosmas a Damián, archanjeli Michal a Gabriela i.

Na ramenách kríža latinskej koruny sú postavy ôsmich apoštolov: Jána, Bartolomeja, Filipa, Tomáša, Jakuba, Ondreja a Petra.

O pôvode koruny panovali donedávna názory, že bola zhotovená narýchlo až za Gejzu I. okolo r. 1070. Toto stanovisko nedávno podrobili kritike odborníci technických profesií pracujúci modernými metódami výskumu. Ich závery sú ohromujúce. Koruna podľa nich po-

chádza pred svätoštesfanského obdobia, t.j. z čias ešte pred príchodom Maďarov. Ak ju pápež okolo r. 1000 poslal prvému uhorskému kráľovi, bolo to pravdepodobne preto, že už predtým plnila svoje poslanie v Karpatskej kotline.

Historička Eva Frická vyslovuje hypotézu, že korunu mohol priniesť na Veľkú Moravu už sv. Cyril, pretože v tom čase koruny cisárov opatrovali cirkevní patriarchovia, ktorí ich nimi korunovali a potom každoročne na Veľkú noc potvrdzovali vo funkcii. Svoju myšlienku podopiera tým, že na korune sa nachádzajú všetky symboly, ktoré nachádzame aj v Cyrilovom Proglase. Zloženie koruny z dvoch častí by v tom prípade nebolo náhodné, ale zámerné: latinská koruna by bola darom Ríma a grécka Carihradu pre nový, formujúci sa štát, na území ktorého sa stretali sféry vplyvu východnej a západnej cirkvi.

To všetko sú, pravda, len hypotézy historikov. No nie je to krásna myšlienka, že práve naše územie dostalo za úlohu zjednocovať východnú a západnú cirkev, východný a západný svet?

V tomto duchu si môžeme len priať, aby dvojjazyčná koruna byzantského filozofa osvetľovala naše skutky svojou znášateľnou múdrosťou.

Bankové spojenie: Ľudová banka Bratislava, č. ú.: 4 000 589 706 / 3100. Zo zahraničia: Acc. No.: 4 000 589 706 / 3100, Volksbanken-AG, A-1011 Wien, Peregringasse 3, Telex: 134 206, Swift: VBOEATWW, Ľudová banka Bratislava, a.s.

Sophia

P.O. Box 151, 810 00 Bratislava 1 * Tel.: (07) 711 118 * Vydavateľka: Magdaléna Martišková *

Šéfredaktor: RNDr. Emil Páleš, CSc. * Redaktori: Andrea & Miloš Stúpala * Redaktor v Čechách: Ing. Karel Funk * Grafická úprava: Marcel Hason & Emil Páleš * Výtvarník: Igor Strinka * Čestný člen redakcie: jeho

excelencia Karan Singh, maharadža z Džammu a Kašmíru * Tlač: FIDAT, tel/fax: 240 84 63 * Vychádza 4-krát do roka * Náklad: 4000 ks * Cena jedného výtlačku: 40.- Sk (Kč) * Ročné predplatné: 160.- Sk (Kč) * Rozširujú súkromné kolportérske siete a knižkupectvá * Objednávky na predplatné (vrátane starších čísel) vybavuje vydavateľstvo * Registračné číslo: MK SR 659/92 * MIČ 497 08 * Podávanie novinových zásielok povolené riaditeľstvom pôšt Bratislava pod č. 615 zo dňa 23.2.1993.

☞ Prvá strana obálky: Ron Russel: Fiat Lux (Buď svetlo) ☞ Druhá strana obálky: Igor Strinka: Posolstvo Javora ☞ Tretia strana obálky: Igor Strinka: Vízia byzantského filozofa ☞ Štvrtá strana obálky: Thomas Cole: The Return (Návrat) ☞ Perokresby: na strane 3: Nadežda Antipova ☞ 7: Phoenix & Arabeth ☞ 4: Igor Strinka ☞ 11: Lone Wolf Circles ☞ 15, 17, 39, 47: Gustave Doré ☞ Ďalšie strany: Stredoveké, viktoriánske a secesné ornamenty a kresby od starých autorov.

K str. 50: "Byzantskému filozofovi sa zjavuje myšlienka grécko-latinskej korony pre panovníka spájajúceho Východ so Západom"